

UNIVERSITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

**TRESTNĚPRÁVNÍ ASPEKTY DOMÁCÍHO
NÁSILÍ**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Jaromír Hořák, Ph.D.

PRAHA 30. 4. 2013

RADKA VÁŇOVÁ

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací na téma „Trestněprávní aspekty domácího násilí“ vypracovala samostatně, všechny prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze .....

.....

Radka Váňová

Poděkování

Děkuji panu JUDr. Jaromíru Hořákovi, Ph.D. za obětování jeho volného času, za cenné rady, podněty a připomínky při zpracování této práce.

Obsah

1	DOMÁCÍ NÁSILÍ	9
1.1	Pojem násilí.....	9
1.1.1	Pojem domácí násilí.....	10
1.2	Domácí násilí - specifika.....	11
1.2.1	Formy a druhy domácího násilí	11
1.2.2	Teoretické přístupy	12
1.2.3	Dynamika a cykly domácího násilí.....	12
1.2.4	Specifika násilí na dětech	13
1.2.5	Důsledky domácího násilí.....	14
1.3	Druhy domácího násilí	14
1.3.1	Partnerské násilí.....	15
1.3.2	Násilí na dětech.....	15
1.3.3	Násilí na seniorech.....	16
1.4	Oběť domácího násilí	17
1.4.1	Naučená bezmoc a izolace	17
1.4.2	Narušené výchovné prostředí.....	18
1.4.3	Nečinnost	18
1.4.4	Setrvání ve vztahu.....	19
1.4.5	Závěr	19
1.5	Pachatel domácího násilí.....	19
1.5.1	Typologie pachatelů.....	20
1.5.2	Charakteristické znaky.....	21
1.5.3	Programy pro osoby s násilným chováním.....	22
2	TRESTNÍ PRÁVO JAKO PROSTŘEDEK OCHRANY	22
2.1	Trestní právo jako ultima ratio	22

2.2	Mimotrestní právní prostředky na ochranu před domácím násilím	23
2.3	Stručný nástin vývoje právní úpravy.....	24
3	TRESTNÍ PRÁVO HMOTNÉ.....	25
3.1	Kriminalizace	25
3.2	Právní úprava	26
3.3	Souběh trestných činů a faktická konzumpce	27
3.4	Jednotlivé skutkové podstaty související s domácím násilím	29
3.4.1	Trestné činy proti životu	29
3.4.2	Trestné činy proti zdraví	31
3.4.3	Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství	34
3.4.4	Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti	36
3.4.5	Trestné činy narušující soužití lidí.....	38
3.4.6	Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí	42
3.4.7	Trestný čin týrání svěřené osoby	50
3.4.8	Další trestné činy využitelné v souvislosti s domácím násilím páchaným na dětech.....	53
3.4.9	Trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	54
3.4.10	Neoznámení a nepřekažení trestného činu.....	56
4	VYBRANÉ TRESTNĚPROCESNÍ ASPEKTY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	57
4.1	Dispoziční právo oběti dle § 163 trestního řádu	58
4.2	Institut vazby.....	60
4.3	Oběť domácího násilí jako osoba poškozená.....	62
4.3.1	Definice poškozeného a oběti	63
4.3.2	Práva poškozeného	64
4.3.3	Sekundární viktimizace.....	66

4.3.4	Definování zvlášť ohrožených obětí	67
4.3.5	Bezplatná právní pomoc	67
4.3.6	Předběžná opatření	68
4.3.7	Finanční pomoc obětem	69
5	NĚKTERÉ ZAHRANIČNÍ ÚPRAVY DOMÁCÍHO NÁSILÍ	70
5.1	Slovensko	70
5.2	Rakousko	71
5.3	Německo	72
6	NÁVRHY DE LEGE FERENDA	72
	Závěr	74
	Seznam zkratk	76
	Seznam literatury	77
	Seznam příloh	84
	Resumé	91
	Název práce a klíčová slova v českém a anglickém jazyce	95

ÚVOD

Předmětem mojí diplomové práce jsou trestněprávní aspekty domácího násilí. Domácí násilí je celospolečenský problém, vyžadující komplexní řešení nejen prostředky trestního práva. Právní úprava domácího násilí je obsažena v právních normách práva občanského, správního, trestního i v dalších právních normách. Trestní právo tvoří důležitou součást ochrany před tímto závažným jevem. Jedná se však o prostředek ultima ratio, při jeho aplikaci je třeba uplatňovat princip subsidiarity trestní represe.

Právní úprava domácího násilí je poměrně nová a některé problémy jsou stále předmětem zájmu odborné veřejnosti. Pojem domácí násilí není v trestněprávních normách zakotven. Činy spáchané v oblasti domácího násilí se posuzují jak podle některých skutkových podstat trestných činů zejména na ochranu života a zdraví, svobody, lidské důstojnosti v sexuální oblasti, rodiny a dětí, tak podle zvláštních skutkových podstat zakotvených do trestního zákoníku právě na ochranu před jednáním v rámci domácího násilí. Jedná se o trestný čin týrání svěřené osoby dle § 198 trestního zákoníku, týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 trestního zákoníku, nebezpečné pronásledování dle § 354 trestního zákoníku. Diskuze se vedou o tom, zda je současná právní úprava postihu domácího násilí přiměřená a dostatečná z hlediska chráněného zájmu a dostatečná pro vyjádření odlišnosti tohoto druhu trestné činnosti. V odborné literatuře lze najít úvahy nad tím, zda zařadit či nezařadit trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí mezi trestné činy, jejichž neoznámení či nepřekažení je trestné dle ustanovení § 367 a § 368 trestního zákoníku. Pozornost je věnována několikrát novelizovanému institutu souhlasu poškozeného s trestním stíháním, který má v případech domácího násilí velký význam. Pokračují odborné úvahy o vhodnosti katalogu trestných činů souvisejících s domácím násilím, jejichž stíhání je možné jen se souhlasem poškozeného. V odborné literatuře se také vede polemika o nerovnoměrném procesním postavení poškozeného a obviněného.

Cílem diplomové práce je podat přehled o právních normách trestního práva hmotného a procesního, které jsou určeny na ochranu obětí domácího násilí a jejich stručná analýza s ohledem na tento závažný jev. Důraz je kladen především na trestný čin týrání osoby žijící ve společné domácnosti, týrání svěřené osoby a nebezpečné

pronásledování. Z procesního hlediska se diplomová práce věnuje otázce souhlasu poškozeného s trestním stíháním, institutu vazby a postavení poškozeného v rámci trestního řízení. Práce obsahuje návrhy právní úpravy de lege ferenda.

První kapitola se zabývá teoretickými a praktickými poznatky o domácím násilí, vymezením pojmu domácí násilí a seznámení se specifiky tohoto jevu. Věnuje se také obětem a pachatelům domácího násilí. Jedná se o nutné uvedení do problematiky tohoto fenoménu, bez něž by nebylo možné zabývat se dále jeho jednotlivými trestněprávními aspekty. Poznatky z této kapitoly pomáhají k lepšímu pochopení současné trestní úpravy.

Druhá kapitola se již věnuje zadanému tématu blíže. Uvádí do trestněprávní problematiky a podává nástin vývoje právní úpravy.

Jádrem celé práce je kapitola třetí a čtvrtá, která se již zabývá konkrétními prostředky trestního práva hmotného i procesního na ochranu před domácím násilím. Kapitola třetí podává analýzu některých trestných činů, seznamuje s okolnostmi a důvody jejich zákonného zakotvení. Čtvrtá kapitola se zabývá některými procesními instituty, jejich pozitivy a negativy a úvahami nad právní úpravou de lege ferenda.

Kapitola pátá je krátkým exkursem do některých evropských právních řádů a jejich řešení problematiky domácího násilí.

V poslední, šesté kapitole jsem se pokusila navrhnout změny stávající trestněprávní úpravy v oblasti domácího násilí a stanovit možnosti řešení de lege ferenda.

Diplomová práce vychází z právní úpravy platné k 30. 4. 2013.

1 DOMÁCÍ NÁSILÍ

Domácí násilí představuje velmi rozšířený a zároveň nejméně kontrolovaný druh násilí, který v sobě zahrnuje všechny projevy psychického, fyzického a sexuálního násilí páchaného mezi blízkými osobami. Tento fenomén je mimořádný zejména tím, vůči komu a za jakých psychologických okolností je uplatňován. Domácí násilí má svoje specifické příčiny, vývoj a následky. Jedná se o **komplexní jev, který může nabývat různých podob a má různé příčiny.**

1.1 POJEM NÁSILÍ

Pojem násilí ani pojem domácí násilí není v českém právním řádu definován. Ustanovení § 119 TZ říká, že „*trestný čin je spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí*“. Toto vykládací pravidlo má na mysli případy, kdy násilí je prostředkem k donucování.

Nauka rozlišuje násilí v podobě *vis absoluta*, které zcela vylučuje jiné než žádané chování, složka vůle chybí nebo se nemůže uplatnit a násilí v podobě *vis compulsiva*, které působí psychicky na jednání donucované osoby, takže ta se podrobuje nátlaku, nejde však o nátlak neodolatelný. Složka vůle se u donucovaného uplatňuje, ale jeho rozhodnutí je motivováno násilím. Tento nátlak se děje fyzickou silou, např. bitím. V tom je zároveň obsažena i pohružka, že způsobená újma bude pokračovat, pokud se oběť nepodrobí. Fyzické násilí tedy může působit jako *vis absoluta* nebo *vis compulsiva*.¹

Pojem násilí obecně můžeme charakterizovat jako fyzický útok na určitou osobu nebo věc. Násilí proti osobě nemusí mít za následek ublížení na zdraví. Násilí je často prostředkem donucení, například u trestných činů proti svobodě. Použitím násilí je použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného či očekávaného odporu.²

Psychologické pojetí chápe násilí jako patologický způsob interakce konkrétního jedince s okolím. J. Spurný rozlišuje násilí v podobě agrese, manipulace a kombinace obou typů. Podle délky rozlišuje násilí působící dlouhodobě (latentní, pokračující), situační násilí (postupně gradující konfliktní situace) a násilí ve formě incidentů (neočekávané, náhlé, převážně násilné projevy s krátkým intenzivním průběhem).

---

¹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010. str. 523 – 524.

² tamtéž

J. Spurný nepotvrzuje převládající názor o převaze násilí ve formě incidentů. Násilí se podle něj častěji vyskytuje ve formě násilí latentního a situačního.³

1.1.1 Pojem domácí násilí

V současné době neexistuje mezi odborníky shoda ohledně jednotné definice pojmu domácí násilí.

Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb. ho charakterizuje jako „*násilné jednání, kterým dochází k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, a to v bytě nebo domě společně obývaném násilnou osobou i osobou, proti níž takový útok směřuje. Domácím násilím se rozumí opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází nebo hrozí, že dojde, k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byli spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společně obývaném bytě nebo domě. V rámci domácího násilí lze jednoznačně identifikovat osobu násilnou i osobu ohroženou, proti níž takové útoky nebo výhrůžky útokem směřují*“.⁴

Podle článku 1 Deklarace o odstranění násilí páchaném na ženách vydané Valným shromážděním OSN roku 1993 se za násilí na ženách považuje „*každý projev rodově podmíněného násilí, který má nebo by mohl mít za následek tělesnou, sexuální nebo duševní újmu nebo utrpení ženy, včetně hrozby takovými činy, zastrašování a úmyslného omezování svobody ve veřejném, jako i soukromém životě*“.⁵

L. Čírtková uvádí, že domácí násilí je definováno jako „*opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního a ekonomického rázu, které vytváří jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu*“.⁶

---

³ Spurný, J.: *Psychologie násilí*. 1. Vydání. Praha: Eurounion, 1996.

⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, zveřejněná na stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, sněmovní tisk č. 828/0. Zdroj dostupný dne 19.4.2013 z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=828&CT1=0>.

⁵ Doporučení Rady Evropy R (85) 4 o násilí v rodině z 26. 3. 1985.

⁶ Čírtková, L.: *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008, str. 9.

V odborné literatuře se lze ještě setkat s rozlišováním domácího násilí v nejširším smyslu (domestic violence), partnerské a manželské násilí v užším smyslu (domestic abuse), násilí na dětech a násilí na ženách.⁷

I přes neexistenci jednotné definice je možné domácí násilí charakterizovat společnými pojmovými znaky, mezi které patří výskyt násilných incidentů (násilí), které se opakuje (opakovanost), a to se vzrůstající intenzitou (eskalace), v důsledku čehož vzniká dělení rolí na násilnou a ohroženou osobu (asymetričnost vztahu). Jako typický znak uvádí L. Čírtková ještě latenci.⁸

Trestní právo pojem domácí násilí nezná. Používá pojem „týrání“, jehož výklad je uveden dále v kapitole 3.4.6.

1.2 DOMÁCÍ NÁSILÍ – SPECIFIKA

Domácí násilí zahrnuje širokou škálu chování zahrnující fyzické týrání, sexuální zneužívání, slovní útoky, emocionální týrání, sociální týrání či ekonomickou kontrolu. Cílem je získání moci a kontroly způsobem založeným na systematickém a opakovaném způsobování psychického traumatu. Jde o přesně vypracované techniky, které jsou zaměřené na odnětí moci dotyčné osobě a na její izolaci. Metody jsou zaměřené na psychickou kontrolu a ovládání se záměrem vstřípit oběti pocit hrůzy a bezmoci a zničit její smysl pro vlastní já a pro vztah k ostatním⁹

1.2.1 Formy a druhy domácího násilí

Některé zdroje uvádí pouze různé formy domácího násilí, jiné rozdělují na druhy a formy. J. Voňková rozděluje násilné chování podle druhů na **fyzické**, **psychické**, **sexuální** a **ekonomické**. Podle forem ho dělí na sociální izolaci, zastrahování, vyčerpávání, citové týrání, ekonomické týrání, vydírání a zneužívání práv muže¹⁰.

---

⁷Králíčková, Z., Žatecká, E., Dávid, R., Kornel, M.: *Právo proti domácímu násilí*. Skripta 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2011, str. 5.

⁸Čírtková, L.: *Domácí násilí*. Kriminalistika, 2006, č. 3. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2006/03/cirtkova.pdf><http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2006/03/cirtkova.pdf>

⁹Pikálková, S. a kol.: *Mezinárodní výzkum násilí na ženách – Česká republika/2003*: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině. Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2004, str. 24, dostupné z http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/200_04-2opr_zformatovany_text_4_pro_tisk.pdf.

¹⁰Voňková, J., Spoustová, I.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2.přepřacované vydání. 2008, proFem o.p.s., str. 16.

1.2.2 Teoretické přístupy

Existuje velké množství různých teorií, které se pokouší vysvětlit násilí probíhající v rodině nebo mezi blízkými osobami. Mezi **sociologické teorie** patří např. teorie sociálního učení, situační teorie, teorie zdrojů, teorie sociální směny, sociobiologická teorie, teorie sociální kontroly, teorie sociální anomie, viktimologické teorie, feministické teorie, ekologická perspektiva a genderová perspektiva. *„Jednotlivé teoretické přístupy vyzdvihují jen určité aspekty domácího násilí a důležitost jiných popírají. Z tohoto důvodu se rozvíjí interaktivní systematický přístup, který vnímá domácí násilí jako komplex mocenské strukturální nerovnosti mezi muži a ženami na straně jedné a na straně druhé jako individuální reakce na tyto strukturální nerovnosti. V rámci tohoto přístupu je tedy i intervence vnímána z různých pohledů: domácí násilí je vnímáno jako trestný čin a jako takový je i souzeno, ovšem na druhou stranu zahrnuje i terapeutickou část, která pracuje jak s jednotlivcem – násilníkem, tak celou rodinou na dosažení změny v individuálním životě“.*¹¹

1.2.3 Dynamika a cykly domácího násilí

Domácí násilí je specifické svojí dynamikou – nejedná se o ojedinělý akt, ale o dlouhodobé jednání. Nejde o neustálé týrání, jednotlivé násilné incidenty bývají střídány s obdobím klidu. Hovoříme-li o partnerském násilí, je potřeba ujasnit, že se vyskytuje v určitých cyklech. Jedná se o tři oddělené a odlišné fáze (některá literatura uvádí i 6 fází) : **fáze narůstání tenze**, která zahrnuje mírné incidenty; u oběti se zvyšuje napětí a strach z možného násilí a oběť se snaží odvrátit budoucí eskalaci násilí, **fáze násilí** je relativně krátká, v jejím průběhu tenze z předchozí fáze eskaluje v otevřené násilí a může mít za následek zranění, případně smrt, poté dochází k **fázi klidu**, kdy se násilník omlouvá, slibuje, že se násilí již nebude opakovat a projevuje lítost nad svým chováním. V některých případech se násilník neomlouvá a vinu za své násilné chování připisuje oběti. Pokud ale oběť změní svoje chování, slibuje, že se násilné epizody nebudou opakovat. Zpočátku bývá tato fáze nejdelší, postupně se však stává kratší, až téměř vymizí. Tímto procesem dochází k postupné viktimizaci oběti a vzniká chování označované jako naučená bezmoc. Oběť mnohdy zůstává v násilném vztahu

---

¹¹ Pikálková, S. a kol.: *Mezinárodní výzkum násilí na ženách – Česká republika/2003*: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině. Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2004, str. 26, dostupné z http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/200_04-2opr_zformatovany_text_4_pro_tisk.pdf.

dlouhou dobu.¹² S domácím násilím a jeho cykly souvisí i pojem spirála domácího násilí, což je termín, který kromě vysvětlení jednotlivých cyklů zahrnuje zároveň jeho gradující tendenci.

1.2.4 Specifika násilí na dětech

Domácí násilí stejně jako u osob dospělých může spočívat v různém jednání, které může být povahy: **psychické** (například v podobě útoků na sebevědomí dítěte, ponižování, vyhrožování, manipulací, navádění proti dospělým, vystavování domácím konfliktům a domácímu násilí, může se jednat i o psychické týrání související s rozvodovou či porozvodovou situací rodičů, kdy je dítě zatahováno do konfliktu rodičů, negativní ovlivňování dítěte proti jednomu rodiči, bránění ve styku s druhým rodičem, nepřipravení dítěte na styk s druhým rodičem atd. – toto jednání je velmi těžké odhalit a stíhat, **fyzické** v podobě aktivní – jedná se o jakékoli vědomé ubližování dítěti (například hrubé útoky na dítě, jehož důsledkem může být tělesné zranění, trvalé poškození zdraví či dokonce smrt dítěte, za fyzické týrání se považuje i pravidelné tělesné trestání, které je užíváno jako výchovný prostředek). Fyzické týrání se objevuje v konkrétních formách (například bití rukou či různými nástroji, kopání či údery pěstí, pálení, opaření, bodné rány, vytrhávání vlasů, trávení, škracení, dušení, svazování, připoutávání, silné třesení – zejména s malými dětmi, ohrožování nožem nebo zbraní. V pasivní podobě jde o například neposkytnutí pomoci či nezabránění výše uvedenému jednání s dítětem. **Sexuální** (nepatřičné vystavování dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování ať již bezdotykové, dotykové či komerční). **Zanedbávání v jednotlivých oblastech či v celkové péči** (může se jednat v oblasti tělesné o špatnou hygienu nebo lékařskou péči, v oblasti citové o odmítání dítěte, v oblasti vzdělávání například zanedbávání povinné školní docházky či zanedbávání v oblasti dozoru apod.). Nepříznivé následky pro dítě může znamenat i sekundární viktimizace, jež zahrnuje vystavování dítěte nadbytečné psychické zátěži v průběhu vyšetřování - opakované výpovědi, necitlivý přístup, nedůvěra atd.

Mezi psychické násilí páchané na dětech lze zahrnout i situace, kdy se dítě nachází v prostředí, ve kterém se odehrává domácí násilí mezi dospělými osobami (především

---

¹² Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., Toufarová, M.: *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, str. 37.

rodiči), zejména pokud je dítě svědkem tohoto násilí. V těchto případech je dítě označováno za tzv. nepřímou oběť.

1.2.5 Důsledky domácího násilí

Výše uvedené projevy domácího násilí mohou mít a zpravidla také mívají závažné psychologické důsledky na obětech. Pokud se týká žen - obětí domácího násilí, hovoří se o tzv. **syndromu týrané ženy**. Jedná se o syndrom zahrnující množství psychických symptomů a vzorců chování, které jsou důsledkem přítomnosti dlouhodobého partnerského násilí. U ženských obětí se také vyskytuje tzv. **Stockholmský syndrom**, se kterým je možné setkat se u dlouholetých obětí domácího násilí a který se vyznačuje vytvořením silného emocionálního vztahu a identifikace oběti s jednáním násilníka. Jedná se o podvědomé jednání oběti, která si tímto způsobem chrání svůj život. U dětí, které jsou svědky domácího násilí, se hovoří o **syndromu týraného dítěte** (CAN – Child Abuse and Neglect). Syndrom CAN je soubor symptomů v nejrůznějších oblastech stavu a vývoje dítěte a jeho postavení ve společnosti a rodině. Jeho definice zahrnuje jako poškození tělesného, duševního i společenského stavu a vývoje dítěte, které vznikne v důsledku jakéhokoli nenáhodného jednání rodičů nebo jiné dospělé osoby, jež je v dané společnosti hodnoceno jako nepřijatelné. Děti trpící CAN mají výchovné problémy, jsou agresivní, vyskytuje se u nich odcizení či výskyt kriminálního jednání. U sexuálně týraných dětí se objevuje **syndrom CSA** (Child Sexual Abuse) – syndrom sexuálně zneužitého dítěte. Jednotlivé symptomy zahrnují např. nízkou sebeúctu, poruchy spánku, strach, deprese, delikvenci nebo sexuální dysfunkci.¹³ Následkem traumatizujících událostí může být též rozvinutí **posttraumatické stresové poruchy**. Závažným stresorem je bezesporu i domácí násilí, při kterém dochází k opakované traumatizující zkušenosti s postupně gradující intenzitou násilí.

1.3 DRUHY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Domácí násilí je značně různorodý společenský jev, který nezahrnuje pouze násilí mezi partnery, přestože se jedná o formu, která bývá s pojmem domácí násilí nejčastěji spojována. Vycházíme-li z trestněprávního pojetí, je potřeba mezi domácí násilí zahrnout kromě partnerského násilí, kdy obětí bývají kromě žen a mužů

---

¹³ Špeciánová, Š.: *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, str. 27.

i tzv. násilí mezigenerační, které zahrnuje násilí rodičů na dětech nebo případy týrání seniorů. Podle American Psychological Association jsou domácím násilím: „činy fyzického týrání, sexuálního zneužívání a špatného psychologického zacházení; chronické situace, ve kterých jedna osoba kontroluje nebo má v úmyslu kontrolovat chování jiné osoby; a zneužívání moci, což může vyústit ve zranění či poškození psychologického, sociálního, ekonomického, sexuálního nebo fyzického blaha členů rodiny.“¹⁴

1.3.1 Partnerské násilí

Partnerské násilí se odehrává mezi lidmi, kteří jsou nebo byli spojeni společným soukromím. Jde o jednání, které ve druhém partnerovi vzbuzuje strach, pachatel usiluje o kontrolu chování partnera prostřednictvím užití moci. Od jiných forem násilí se odlišuje určitými charakteristickými znaky, mezi něž patří zejména společné bydlení, blízký vztah intimního charakteru, společná propojenost či závislost, existence asymetrie ve vztahu, ambivalentnost oběti, opakování a střídání jednotlivých fází, postupný nárůst intenzity útoků, nárůst nebezpečnosti a eskalace, neveřejnost. Většina studií partnerského násilí se shoduje v tom, že převážnou část obětí tvoří ženy.¹⁵ Problematice mužských obětí domácího násilí se věnuje L. Čírtková.¹⁶

1.3.2 Násilí na dětech

Na týrání dětí se podílejí jak muži, tak ženy. Týrané děti se vyskytují ve všech společenských vrstvách, především ale v multiproblémových rodinách. Za týrání dětí je v posledních letech v ČR odsuzováno ročně řádově několik desítek pachatelů a pachatelek. Skutečný počet dětských obětí je však vyšší než podchycují všechny statistiky.¹⁷

Děti jsou buď přímými oběťmi násilí ať už fyzického, psychického, sexuálního zneužívání či zanedbávání nebo se považují se oběti nepřímé, pokud jsou přítomny domácímu násilí mezi dospělými (nejčastěji rodiči). Podrobně se tomuto tématu věnuje například Š. Špeciánová.¹⁸

---

¹⁴ Marvánová-Vargová, B., Pokorná, D., Toufarová, M.: *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, str. 9.

¹⁵ Tamtéž str. 10

¹⁶ Čírtková, L.: *Muži jako oběti domácího násilí*, Právo a rodina, č. 7/2010.

¹⁷ Voňková, J., Spoustová, I.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2.přepřacované vydání. 2008, proFem o.p.s., str. 77.

¹⁸ Špeciánová, Š.: *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003.

V domácnostech, kde dochází k domácímu násilí, se v 90 % případů stávají děti svědky násilí, což může mít pro ně stejné následky jako jejich přímé týrání. Proto je svědectví násilí považováno za týrání dětí. Pokud je dítě svědkem násilí, může u něj docházet k pocitům úzkosti, bezmoci, poruch pozornosti, pocitům ztráty, vzteku, smutku, zmatku, deprese, sníženému sebevědomí či dokonce k sebevražedným tendencím, některé mohou reagovat regresí, mohou se objevit i psychosomatické problémy či změny chování. Kromě toho může dojít k tomu, že dítě násilné chování přebere jako vzorec a později ho aplikuje ve vztazích k ostatním.¹⁹

Dítě jako sekundární oběť (dítě svědek) je považováno za dítě týrané: „*Dítě je nepřímou (sekundární) obětí domácího násilí, jestliže je přítomno domácímu násilí. Podle definice Světové zdravotnické organizace (WHO) je dítě nacházející se v pozici svědka domácího násilí považováno za psychicky týrané dítě*“.²⁰

Pravidelné statistiky o dětech jako svědcích domácího násilí poskytuje sdružení Rosa. Ze statistiky z roku 2012 vyplývá, že 90 % dětí klientek sdružení Rosa bylo prokazatelně svědky domácího násilí namířeného na jejich matky.²¹

Přestože se jedná o velmi závažné téma, které si zaslouží více pozornosti, nemohu se vzhledem k rozsahu svojí práce problematice dětí jako přímých či nepřímých obětí věnovat podrobně. Zde tedy odkazuji na odbornou literaturu věnující se problematice dítěte jako svědků domácího násilí²² či otázce svěřování dětí ohrožených domácím násilím do výchovy a k úpravě styku s násilným rodičem²³

1.3.3 Násilí na seniorech

V poslední době se v souvislosti s domácím násilím hovoří také o špatném zacházení s osobami vyššího věku ze strany blízkých osob. Reprezentativní studie o výskytu násilí na starších osobách zatím bohužel chybí. Přesto se v literatuře hovoří

---

¹⁹ <http://www.stopnasili.cz/verejnost/deti-svedci-domaciho-nasili.html>.

²⁰ Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí (online). (cit. 26. 10. 2012). Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf.

²¹ Vavroňová, H., Hronová, M.: *Statistická sonda obětí domácího násilí za rok 2012*, Rosa, 2013. Dostupné z http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/STATISTIKA_ROSA_za_rok_2012_FIN.pdf. Viz Příloha č. 4.

²² Kozlová, V., Cirbusová, M.: *Domácí násilí v rodině s dítětem jako právní problém*, Právnická fakulta, Masarykova univerzita v Brně, dostupný z <http://www.kr-vysocina.cz/sbornik-prispevku-z-konference-dite-jako-obet-rodicovskeho-konfliktu/d-4048493/p1=29148>

²³ Langhasová, H., Kristková, V., Kopal, J.: *Děti jako svědci domácího násilí – svěřování do výchovy a úprava styku s násilným rodičem*, Právní analýza problematiky a výstupy monitoringu jednotlivých případů, dostupný z <http://lp.cz>.

o zhruba 10%. Týrání a zneužívání seniorů je potřeba věnovat stejnou pozornost jako ostatním druhům domácího násilí. Zranitelnost seniorů je způsobená některými specifiky, mezi něž lze zahrnout například špatný zdravotní stav, sociální izolovanost osamělost, velkou důvěřivost. Jednání pachatelů spočívá v tělesném ubližování, emocionálním nebo psychickém donucování, finančním vykořisťování a zanedbávání.²⁴

1.4 OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Poznatky o obětech trestných činů se zabývá vědní obor nazvaný viktimologie. Viktimologie je nauka o obětech, která vědeckým způsobem zkoumá oběti trestných činů. Zabývá se osobou oběti, vztahy mezi obětí a pachatelem, procesem viktimizace, rolí oběti v trestním řízení, pomocí obětem či ochranou obětí před sekundární viktimizací.

Obětí domácího násilí mohou být ženy, muži, děti či senioři všech sociálních vrstev, bez ohledu na vzdělání, životní styl, náboženské vyznání atd. Pro domácí násilí je typické, že k němu dochází mezi osobami, které mají mezi sebou blízký či intimní vztah. V souvislosti s obětí domácího násilí lze hovořit o určitých predispozicích, které mohou mít vliv na možnost výskytu tohoto jevu. Odborná literatura ani nauka o obětech nehovoří o typickém profilu oběti domácího násilí. U obětí domácího násilí je možné sledovat určité shodné znaky v oblasti psychického stavu, vývoje v orientační rodině či verbálního a neverbálního projevu.

1.4.1 Naučená bezmoc a izolace

V důsledku dlouhodobého násilí ze strany blízké osoby můžou některé oběti postupně dospět do stavu, kdy jejich schopnost převzít vládu nad svým životem výrazně snížena. Oběť nemá žádnou kontrolu nad probíhajícím násilím, jakékoli její snahy o změnu situace jsou bezúspěšné, možnost ovlivnit četnost či intenzitu násilí je téměř nulová. Oběť se postupně stane pasivní a na svoji situaci rezignuje. Násilný partner se snaží oběť izolovat, a tím ji „zbavit možnosti konfrontace svého prožívání situace s tím, jak ji vidí nestranný člověk“.²⁵ Oběť tak ztrácí náhled a ztrácí schopnost násilí čelit.

---

²⁴ Martinková, M.: *Špatné zacházení s osobami pokročilého věku – se zvláštním zřetelem k domácímu násilí*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009.

²⁵ Bednářová, Z.: *Osobnost oběti domácího násilí a její prožívání*. In: *Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, 2009.

Popírá vinu partnera na probíhajícím násilí a manipuluje realitou. Často trpí depresemi a úzkostnými stavy či psychosomatickými problémy.

Podle P. Vitoušové může oběť domácího násilí vykazovat určité znaky nebo projevy. Patří mezi ně nepřesvědčivý projev, ambivalentní postoj k násilné osobě se sklonem omlouvat její násilné chování, oběť domácího násilí je odnaučena přímo vyjadřovat svoje pocity, popírá vážnost incidentů, vyskytuje se u ní přílišná ochota vyhovět druhým, naučená bezmoc.²⁶

1.4.2 Narušené výchovné prostředí

Dítě vyrůstající v rodině, kde probíhalo násilí, se naučí přijímat násilné chování jako vzorec a ve svém budoucím životě ho napodobuje. Oběti domácího násilí často pocházejí z nefunkčních rodin, kde zažívaly násilí buď zaměřené přímo proti nim, nebo byly v roli svědků násilí mezi rodiči.

1.4.3 Nečinnost

Fakt, že k násilí dochází ze strany blízké osoby či intimního partnera, je pro oběť velmi traumatizující. Oběť svého útočníka velmi dobře zná a pojí ji s ním převážně intimní vztah. Nečinnost je typickým znakem reakce oběti na tento druh násilí. Důvody nečinnosti jsou různé. J. Voňková uvádí mezi nejčastějšími důvody neoznámení trestného činu předpokládanou neúspěšnost oznámení, hodnocení věci jako osobní záležitost, krytí pachatele, velkou časovou ztrátu a potíže s policií, nepatrná majetková škoda. Ochota podávat trestní oznámení klesá u opakovaně viktimizovaných obětí. Většina obětí považuje ochranu prostřednictvím státních institucí za pozdní, nedostatečnou a neekonomickou. Ochota obětí podávat trestní oznámení je tím menší, čím užší je vztah mezi pachatelem a obětí.²⁷ Oběť mnohdy vyhledá pomoc, až když se pro ni situace stává neúnosnou nebo dojde k násilí na dětech.

Opačnou reakcí na domácí násilí může být sebeobrana či svépomoc. Tento druh reakce je shledáván spíše u silných osobností, které mají dostatečné informace o domácím násilí i svých právech a jsou schopné tato práva uplatnit. Extrémní případy

---

²⁶Čírtková, L., Vitoušová, P.: *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů příručka pro pomáhající profese*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, 2007, str. 110.

²⁷ Voňková, J., Spoustová, I.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. přepracované vydání. 2008, proFem o.p.s., str. 80.

nastávají, když oběť vezme „spravedlnost do svých rukou“ a samy se dopustí násilí buď vůči sobě, nebo vůči násilníkovi.

1.4.4 Setrvání ve vztahu

Pro nezúčastněné osoby je zcela nepochopitelné, proč oběť v násilném vztahu zůstává. Organizace Rosa vypracovala šest důvodů, z kterých její klientky zůstávaly se svými násilnými partnery: **láska** – ženy mohou zažívat pocity zamilovanosti a štěstí ještě nějakou dobu od počátku násilí, **strach** – násilník často vyhrožuje násilím, mučením či smrtí, pokud oběť ze vztahu odejde, **ekonomická závislost** – pachatel zajistí, aby oběť neměla přístup k rodinným financím, **izolace** – pachatel cíleně izoluje oběť od rodiny a přátel, aby získal kontrolu a moc, **tradiční hodnotový systém** – víra oběti, že jejím hlavním úkolem je udržet rodinu, oběť rozpad rodiny vnímá jako vlastní selhání, **proces obviňování** – násilníkovo kontrolující chování se většinou objevuje pozvolna a nenápadně. Jakmile však násilník rozpozná svou moc, objeví se fyzické násilí. První reakcí oběti na násilí bývá nedůvěra, násilník přiznává svou vinu a slibuje, že se násilí nebude opakovat. Oběť pachateli odpustí a spouští se cyklus násilí, ve kterém se opakují fáze násilí a omluv. S vírou ve změnu násilníkova chování jej oběť omlouvá a postupně přenáší vinu za násilí na sebe.²⁸

1.4.5 Závěr

Velkým přínosem pro oběti je v současné době snadná dostupnost informací o tomto fenoménu a možnostech jeho řešení. V České republice existuje několik nestátních organizací zaměřených na pomoc obětem domácího násilí. Velmi pozitivním krokem zákonodárce bylo zákonné zakotvení vytvoření intervenčních center, která přímo spolupracují s Policií ČR, jejíž příslušníci jsou pravidelně školeni o postupech a možnostech řešení konkrétních případů domácího násilí.

1.5 PACHATEL DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Provedené výzkumy shodně potvrzují, že oběťmi domácího násilí jsou převážně ženy. Počet mužských obětí domácího násilí se pohybuje kolem 2% - 5%. Podle novějších poznatků²⁹ je procento mužských obětí vyšší, nicméně statistické evidence

---

²⁸ Informační leták nadace ROSA „Proč od něj neodejde?“.

²⁹ L. Čírtková uvádí holandskou výzkumnou studii Va Dijkstra z roku 1998. Výzkum zjišťoval údaje o výskytu, povaze a důsledcích domácího násilí v Nizozemsku. Podle výsledků šetření se jako oběť

z center pro oběti vykazují jednoznačně převažující množství ženských obětí.³⁰ Z uvedeného vyplývá, že většinu pachatelů domácího násilí tvoří muži.

L. Čírtková uvádí, že u většiny kriminálních jevů existuje dostatek detailních informací o pachatelích, které převažují nad poznatky o obětech, zatímco u domácího násilí máme více poznatků o obětech. Neexistuje žádná výzkumně a empiricky zajištěná typologie pachatelů domácího násilí ani přehled o tom, který z typů domácích agresorů se vyskytuje nejčastěji. Čírtková dále uvádí **tři hlavní zdroje poznatků o pachatelích**. Jsou to **kriminologické výzkumy, samotné oběti jako zdroj informací a psychologicky zaměřené výzkumy**.³¹

Z pohledu trestního práva, především v otázkách možností ukládání trestů jsou podle mého názoru velmi důležité kriminologické výzkumy, které se zajímají hlavně o to, jak reagují pachatelé na určité oficiální sankce. L. Čírtková ve svém článku zmiňuje experiment L.W.Shermana z roku 1982, který byl zaměřen na ověření odstrašujícího účinku rychlého trestu. Tento experiment i výzkumy následující vedly ke zjištění, že pachatele domácího násilí nelze házet do jednoho pytle a že na některé skupiny pachatelů působí hrozba oficiálních sankcí skutečně odstrašujícím efektem. Čím je pachatel závislejší na sociálních vazbách a pochodech konformity, tím citlivěji reaguje na negativní sankce, které ho diskreditují v očích sociálního okolí.

Později se prosadilo dělení pachatelů domácího násilí podle jejich sociálního ukotvení na dva hlavní typy, a to **domácí násilník s dvojí tváří** (doma agresor, pro okolí konformní, seriózní osoba) a **sociálně problémový pachatel domácího násilí**.³²

1.5.1 Typologie pachatelů

Odborná literatura³³ uvádí výsledky a závěry několika výzkumů či teorií, které se pokouší rozlišit skupiny pachatelů domácího násilí podle různých kritérií. Uvádí formulaci hypotetických skupin násilníků podle **Hozworth-Munroe a Stuarda**:

1. agresor pouze v rodině,
2. dysforický/hraniční agresor

---

skutečného fyzického násilí cítilo 35% mužů a 34% žen. 30% žen uvedlo, že zažily emocionální podobu domácího násilí, z mužů trpělo psychickým týráním 26%. Tyto nálezy odporují častému klišé, totiž že fyzické násilí je doménou mužů.

³⁰ Čírtková, L.: *Domácí násilí ve faktech a teoriích*, Gender Rovné příležitosti, 2002, č. 1, str. 1.

³¹ Čírtková, L.: *Domácí násilí – zatím víme víc o obětech*, Zpravodaj BKB, 2003, č. 1.

³² Čírtková, L.: *Domácí násilí – zatím víme víc o obětech*, Zpravodaj BKB, 2003, č. 1.

³³ Voňková, J., Spoustová, I.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. přepracované vydání. 2008, profem o.p.s., str. 49.

3. obecně agresivní/antisociální pachatel na nízké úrovni,

Šmolko rozdělení základních zdrojů agresivního chování násilníka na:

1. trvalé osobnostní založení, které je významně ovlivněno dědičností a výchovou,

2. drobná mozková poškození. (násilník zpětně pociťuje lítost nad svým chováním, někdy může mít i amnézii na násilnou epizodu, poruchu lze ovlivnit vhodnou léčbou)

3. dyadická reakce, (vzájemné působení obou partnerů, střídají se provokace a reakce)

Dále jsou zmiňovány **genderové teorie**, které poukazují na dvě skutečnosti vyskytující se v anamnéze pachatelů domácího násilí: násilnickým mužům chyběla v dětství pozitivně vnímaná postava otce v důsledku jeho fyzické nepřítomnosti nebo násilného chování nebo násilničtí muži žili v rodině s extrémně patriarchální strukturou a **Adamsova teorie**, která soudí, že pachatelé domácího násilí se vyznačují selektivně tyranizujícím chováním, které poukazuje na existenci kontrolních mechanismů. Mají dvě strany osobnosti, veřejnou a soukromou. Dle jejich přesvědčení jsou oni viktimizováni ženami, protože ženy nedělají, co oni chtějí. Pachatelé domácího násilí jsou většinou osobnosti s nízkou sebeúctou, ale s vysokou sebedůvěrou, věří v nadřazenost mužů, určenou rolí muže v rodině. Nemají náhled a domnívají se, že za jejich činy může někdo jiný. Své chování vysvětlují požíváním alkoholu nebo drog, ztrátou kontroly jako mechanismu zvládnání stresových situací. Své jednání popírají a bagatelizují.

1.5.2 Charakteristické znaky

Shoda odborníků panuje, pokud se jedná o charakteristické znaky pachatelů domácího násilí. Pachatelé mívají nízkou sebeúctu, slabou funkci ega, nedostatečnou kontrolu impulsů, extrémní žárlivost, neadekvátní reakci na stres, užívání sexu jako agresivního činu sloužícímu ke zvýšení sebeúcty, víra v tradiční a patriarchální rodinu či lpění na zastaralých názorech na mužskou nadřazenost a nadvládu.

Z výše uvedených výzkumů podle mého názoru vyplývá, že se zpravidla nejedná o psychopatologické jedince, kteří by nebyli schopni svoje jednání kontrolovat. Proto se domnívám, že náprava pachatelů domácího násilí není nemožná a jedná se o oblast problematiky domácího násilí, na kterou je potřeba zaměřit pozornost.

1.5.3 Programy pro osoby s násilným chováním

V České republice zatím zákony neumožňují soudu uložit pachateli domácího násilí povinný antiagresivní atestovaný program pro agresora. Účast na programech pro osoby s násilným chováním ve vztazích sice existují, ale jsou založeny pouze na dobrovolnosti těchto osob. Národní akční plán počítá se spuštěním pilotního programu pro násilné osoby a jeho postupné vyhodnocování. Cílem je také vybudovat síť poradenských center pro práci s násilnými osobami a vytvoření určitých standardů. Počítá se zavedením terapeutických a resocializačních programů pro násilné osoby buď jako obligatorní terapie nebo na základě dobrovolné účasti a jejich legislativní zakotvení.³⁴

2 TRESTNÍ PRÁVO JAKO PROSTŘEDEK OCHRANY PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM

2.1 TRESTNÍ PRÁVO JAKO ULTIMA RATIO

Trestní právo je důležitým prostředkem ochrany před domácím násilím, nemůže být však prostředkem jediným, protože domácího násilí je složitý jev, jenž vyžaduje komplexní řešení. Trestní právo disponující nejzazšími prostředky státního donucení může svou roli účinně plnit pouze jako součást širších preventivních aktivit a jako jediný způsob ochrany může být použito jen v závažných případech.³⁵ K zásadě ultima ratio v trestním právu v souvislosti s domácím násilím se vyjádřil také Ústavní soud, který uvedl: „*Při potírání tohoto závažného společenského jevu je třeba zvažovat důsledné respektování principu trestání jako prostředku ultima ratio. Tímto principem se musí řídit především zákonodárce, avšak uplatní se i při aplikaci trestního zákona v praxi orgánů činných v trestním řízení. Obecně uznávaný princip subsidiarity trestní represe vyžaduje, aby prostředky trestního práva byly v právním státě používány jen tam, kde nepostačí ochrana poskytovaná jinými právními odvětvími.*“³⁶

³⁴Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014. Dostupný z <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasilí-na-leta-2011-2014.pdf>.

³⁵ Vanduchová, M.: *Ke kriminalizaci domácího násilí*, Acta Iuridica Olomouensis, 2005, č. 2, rubrika Studie a články, str. 59-61.

³⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 2. 2011, III ÚS 2523/10

2.2 MIMOTRESTNÍ PRÁVNÍ PROSTŘEDKY NA OCHRANU PŘED DOMÁCÍM NÁSILÍM

Cílem této práce není podat podrobný přehled všech právních prostředků sloužících na ochranu před domácím násilím, přesto je potřeba učinit alespoň stručný exkurs do jiných právních oblastí.

Občanské právo disponuje některými procesními prostředky, které lze v souvislosti s domácím násilím využít. Oběť domácího násilí může využít institutu předběžného opatření dle § 76b OSŘ, jímž mohou být pachatelé uloženy některé povinnosti – zejména opustit společné bydlení a zdržet se setkávání s navrhovatelem.

Správní právo poskytuje ochranu zejména v z. 200/1990 Sb., o přestupcích. S ohledem na domácí násilí lze využít zejména přestupky proti domácímu soužití uvedené v § 49 PřesZ, přestupky proti majetku dle § 50 PřesZ či přestupky proti veřejnému pořádku uvedené v § 47 PřesZ. Důležitou roli hraje policie, která disponuje v souvislosti s domácím násilím prostředky na okamžitou ochranu oběti. Zásadní význam má institut vykázaní, který je možné využít v případě, kdy lze důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví anebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti (§ 44 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Nebezpečnou osobu je možné vykázat ze společného obydlí až na 10 dní.

V souvislosti s násilím na dětech a domácím násilím hrají důležitou roli orgány sociálně-právní ochrany dětí. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí byl významným způsobem doplněn o aspekt domácího násilí. Ministerstvo práce a sociálních věcí připravilo Metodické doporučení č. 3/2010 o postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách vymezil kompetence intervenčních center, jedná se o specializovaná zařízení sociálních služeb, která poskytují odbornou pomoc ohroženým osobám. S intervenčními centry úzce spolupracuje jak policie, tak orgány sociálně-právní ochrany dětí.

2.3 STRUČNÝ NÁSTIN VÝVOJE PRÁVNÍ ÚPRAVY

Povinnost řešit problematiku domácího násilí vyplývá pro Českou republiku z mezinárodních úmluv přijatých v rámci Organizace spojených národů, zvláště Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen.³⁷

Zatímco v některých evropských zemích byla právní úprava na ochranu před domácím násilím zakotvena již mnohem dříve – například rakouský Spolkový zákon na ochranu před domácím násilím, vydaný dne 30. prosince 1996, německý Zákon na ochranu před násilím přijatý 8. listopadu 2001, irský Domestic Violence Act (zákon o domácím násilí), účinný od 1. března 1996, v České republice došlo k prvnímu zakotvení ustanovení na ochranu před domácím násilím až zákonem č. 91/2004 Sb., kdy byla do trestního zákona (č. 140/1961 Sb.) zavedena skutková podstata trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě (§ 215a).

Snaha o komplexní přístup v řešení problematiky domácího násilí vyústila v zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Tento zákon novelizující řadu zákonů, zakotvil do českého právního řádu institut policejního a soudního předběžného vykázání, pravidla pro psychologickou a sociální pomoc a pro intenzivní a efektivní spolupráci mezi policií a intervenčními centry. Zákonem č. 29/2007 Sb. byly zřízeny azylové domy a intervenční centra, novelizací zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí došlo k rozšíření ochrany dětí v souvislosti s domácím násilím, Ministerstvo práce a sociálních věcí připravilo Metodické doporučení č. 3/2010 pro postup v případech domácího násilí, zákon č. 218/2009 Sb., novelizující občanský soudní řád zakotvil mimo jiné zákaz nežádoucího obtěžování a sledování a možnost opětovného výkonu rozhodnutí. Situaci domácího násilí pomohl řešit Závazný pokyn policejního prezidenta č. 176/2006 ze dne 27. 11. 2006, který stanoví postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí. Nahrazen byl pokynem č. 200/2008 ze dne 22. 12. 2008, o provádění vykázání. Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky pojal vykázání jako faktický úkon. Nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb. zakotvil nové pojetí trestného činu týrání osoby žijící ve společné obydlí (§ 199 TZ) a nebezpečné

---

³⁷ Česká republika vstoupila ke dni svého vzniku do všech mezinárodních závazků České a Slovenské federativní republiky. Od okamžiku svého vzniku je tak ČR smluvní stranou Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen, kterou bývalá Československá socialistická republika podepsala dne 17. Července 1980. Úmluva byla publikována ve Sbírce zákonů jako vyhláška ministra zahraničních věcí č. 62/1987 Sb.

pronásledování (§ 354 TZ). Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb., upravila institut souhlasu s trestním stíháním poškozeného a rozšířila tak okruh případů, kdy souhlas není třeba, zároveň došlo ke stanovení lhůty k vyjádření poškozeného, novela provedená zákonem č. 459/2011 Sb. rozšířila podmínky pro uvalení vazby. Nově přijatý a dosud neúčinný zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, který zásadním způsobem posiluje práva obětí trestných činů a zároveň novelizuje zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád zavedením předběžných opatření v rámci trestního řízení a zakotvením institutu zmocněnce.

3 TRESTNÍ PRÁVO HMOTNÉ

3.1 KRIMINALIZACE

Ochrana před domácím násilím musí být založena na komplexním, multidisciplinárním přístupu. Přednost mají opatření mimo trestní a prostředky trestního práva se uplatní tehdy, když netrestní prostředky k ochraně nestačí. Toto pojetí, respektující subsidiární roli trestní represe, je určující pro většinu zahraničních právních úprav domácího násilí a vycházejí z něho i dosavadní diskuse, iniciativy, návrhy a projekty realizované u nás.

M. Vanduchová ke kriminalizaci dále uvádí, že „*kriminalizaci domácího násilí lze uvítat, jelikož je tím deklarováno, že společnost toto jednání odsuzuje, uznává nárok oběti domácí násilí na ochranu ze strany státu a chce zabránit recidivě násilného jednání trestněprávními prostředky*“. Zároveň kritizuje fakt, že ke kriminalizaci došlo dříve, než byla zakotvena mimo trestní preventivní opatření, což potvrzuje, že „*společnost je nakloněna represivním, zdánlivě rychlým a jednoduchým, ale ve svých důsledcích nejméně účinným řešením*“. Poukazuje na slabiny prostředků trestního práva, mezi kterými uvádí zaměření na represí a odplatný charakter spíše než prevenci a rehabilitaci a problematiku ukládání trestů pachateli domácího násilí.³⁸

Obdobně se k této problematice vyjádřili i J. Baxa a V. Král, kteří zdůraznili, že trestní právo má subsidiární úlohu v právním řádu, poskytuje ochranu těm nejcennějším statkům před případy porušení či ohrožení a nastupuje tam, kde jiné

---

³⁸ Vanduchová, M.: *Ke kriminalizaci domácího násilí*, Acta Iuridica Olomouensis, 2005, č. 2, rubrika Studie a články, str. 59-61.

prostředky řešení jsou neúčinné nebo nedostačující. „Je potřeba odolat lákavé představě zdánlivě rychlého řešení, které vychází z rovnice – jestliže nějaké jednání představuje společenský problém, tak je zakážeme a je to vyřešeno. Takový postup zpravidla ve většině případů nedostačuje a výsledkem je jen zeslabování společenské prestiže trestního práva“.³⁹

Názorovou shodu dokladuje i závěr M. Růžičky, který uvádí, „že za zcela zásadní je třeba považovat to, aby trestněprávní úprava byla provázána s ustanoveními zákonů a jiných právních předpisů v netrestní oblasti. Tedy aby trestněprávní opatření byla doplněna opatřeními i jiných právních odvětví - práva občanského, správního apod. Za velice důležité považuje i uplatnění prvků probace a mediace. Jinými slovy řečeno – aby se v míře co největší ve vztahu k fenoménu domácího násilí uplatňoval multidisciplinární přístup“.⁴⁰

Je tedy patrné, že i odborná veřejnost se shoduje na tom, že trestní právo nemůže být jediným prostředkem řešení problematiky domácího násilí. Tyto názory byly vyslyšeny a v současné době je komplexní přístup zajištěn nejen v rovině právní, ale i v praxi, kde dochází k interdisciplinární spolupráci různých složek.

3.2 PRÁVNÍ ÚPRAVA

I před účinností nové právní úpravy a zavedením skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a umožňoval trestní zákon postih jednotlivých projevů domácího násilí. Takové jednání bylo možné podle J. Jelínka kvalifikovat zejména jako trestné činy podle § 196 násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci (nově § 352 TZ), § 197a nebezpečné vyhrožování (nově § 353 TZ), § 235 vydírání (nově § 175 TZ), § 237 útisk (nově § 177 TZ), § 241 znásilnění (nově § 185 TZ), § 242 a § 243 pohlavní zneužívání (nově § 187, 186 TZ), § 215 týrání svěřené osoby (nově § 198 TZ), § 221, § 222 ublížení na zdraví (nově § 146, 145 TZ), § 219 vražda (nově § 140 TZ).

---

³⁹ Baxa, J., Král, V.: *Domácí násilí a právní možnosti jeho řešení*, Trestněprávní revue, 2002, č. 10.

⁴⁰ Růžička, M.: *Domácí násilí – impulsy ze zahraničních trestněprocesních úprav, návrhy de lege ferenda pro trestní právo*, 2012, dostupný z http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_3716/domaci-nasili-impulsy-ze-zahranicnich-trestneproceniich-uprav-navrhy-de-lege-ferenda-pro-trestni-pravo.aspx.

Této právní úpravě se vytýkaly některé nedostatky:

1. okolnost, že trestněprávní postih domácího násilí byl možný až v určitém rozvinutém stupni, teprve poté, když je oběti způsobena taková újma na zdraví, aby se dala posoudit jako „ublížení na zdraví“ ve smyslu trestního zákona,

2. právní úprava nebrala dostatečně zřetel na specifika domácího násilí, zejména okolnost, že pachatel dlouhodobě zneužívá citovou, sociální a ekonomickou závislost oběti, že k činu dochází v soukromí, mezi blízkými osobami, že pachatel a oběť žijí ve společném obydlí a oběť zpravidla nemá možnost obydlí opustit, že lze reálně očekávat, že pachatel se bude i nadále dopouštět násilí na ohrožené osobě a že ohrožená osoba zpravidla nemá zájem jednotlivé případy agrese oznamovat sama.⁴¹

Právní úprava před zavedením skutkové podstaty § 215 trestního zákona tedy neumožňovala adekvátně, rychle a efektivně reagovat tak, aby tomu, kdo se k domácímu násilí uchyluje, zabránila v jeho opakování či eskalaci, a tomu, kdo je domácím násilím ohrožen nebo mu již vystaven, poskytla dostatečnou ochranu. Šlo tedy o reakci až ex post, která dopadala jen na důsledky projevů domácího násilí a neřešila příčiny.⁴²

Podle trestního zákona nebyla zejména postižitelná jednání právě typická pro tento jev – případy fyzického a psychického napadení, které jednotlivě nejsou natolik závažné, aby je bylo možno kvalifikovat jako trestný čin, ale svou soustavností a dlouhodobostí výrazným negativním způsobem působí zejména na psychiku oběti a ve svém výsledku ji narušují někdy více než jednotlivě spáchaný trestný čin.⁴³

Nicméně i po zavedení skutkové podstaty skutkové podstaty trestného činu podle § 215a (§ 199 TZ) je možné některé projevy domácího násilí řešit podle jednotlivých skutkových podstat obsažených v trestním zákoníku.

3.3 SOUBĚH TRESTNÝCH ČINŮ A FAKTICKÁ KONZUMPCE

Při posuzování jednotlivých trestných činů podle skutkových podstat trestního zákoníku je potřeba vzít v úvahu možnost jednočinného souběhu s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 TZ či s trestným činem týrání

---

⁴¹ Jelínek, J.: *K trestněprávnímu postihu domácího násilí*. Acta iuridica olomucensis. Vol. 1, 2005, str. 54-58.

⁴² Púry, F.: *Nad legislativními návrhy proti domácímu násilí*. Právní zpravodaj, 2005, č. 3, str. 14 a násl.

⁴³ Baxa, J., Král, V.: *Domácí násilí a právní možnosti jeho řešení*, Trestněprávní revue, 2002, č. 10

svěřené osoby podle § 198 TZ a také věnovat pozornost případům, kdy může dojít k faktické konzumpci.

P. Vandtuch uvádí, že při souběhu trestných činů týrání podle § 199 TZ s trestným činem ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 TZ je možná faktická konzumpce. Obdobně i u souběhu s nedbalostním trestným činem ublížení na zdraví podle § 148 TZ.

Má-li jednání pachatele za následek ublížení na zdraví, jde zpravidla o vedlejší a méně významný následek hlavní trestné činnosti spočívající v týrání osoby. Z tohoto důvodu posouzení skutku jako závažnějšího podle § 199 TZ zpravidla fakticky konzumuje jeho posouzení jako méně závažného trestného činu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 nebo § 148 odst. 1 TZ.⁴⁴

Jiný zdroj uvádí, že jednočinný souběh trestného činu podle § 199 TZ s trestným činem ublížení na zdraví dle § 146 TZ, těžkého ublížení na zdraví podle § 145 TZ nebo s trestným činem vraždy dle § 140 TZ není vyloučen.⁴⁵ V tomto případě se však jedná o závažnější jednání, které nelze posoudit jako méně závažný trestný čin, a proto faktická konzumpce nepřipadá v úvahu z důvodu nedostatečného trestního postihu pachatele.

P. Vandtuch dále uvádí, že „*pokud by vedlo týrání ke způsobení těžké újmy na zdraví nebo ke smrti týrané osoby, bylo by třeba vyjádřit toto jednání souběhem trestných činů podle § 199 TZ a trestného činu podle § 146 TZ, popř. podle příslušného odstavce § 145 TZ nebo § 143, § 147 či § 140 TZ. Je třeba přitom vycházet z úvahy, že při způsobení závažnější poruchy zdraví by kvalifikace jednání bez použití souběhu trestných činů nevystihovala plně povahu činu*“.⁴⁶

K otázce faktické konzumpce trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 TZ a trestného činu vraždy podle § 140 TZ se vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém usnesení 3 Tdo 391/2011-27. „*O tzv. faktickou konzumpci u trestného činu dle § 199 odst. 1, 2 písm. a) TZ a pokusu trestného činu vraždy podle § 21 odst. 1, § 140 odst. 1, 3 písm. b) TZ nejde v případě, že pachatel po určitou významnou dobu brutálně týral poškozenou, a toto jeho jednání v určitých momentech vyvrcholilo*

---

⁴⁴ Vandtuch, P.: *Domácí násilí*. Právní rádce, 2003, č. 12, str. 54 a násl.

⁴⁵ Novotný, O., Vokoun, R., Šámal, P. a kol.: *Trestní právo hmotné*. Zvláštní část. 6. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, str. 146.

⁴⁶ Vandtuch, P.: *Domácí násilí*. Právní rádce, 2003, č. 12, str. 54 a násl.

*v pokusy o její usmrcení. Proto zde nejde dovozovat, že by týrání poškozené bylo pouze nějakým málo významným prostředkem pokusu o její usmrcení“.*⁴⁷

V daném případě se jednalo o dva útoky mnohahodinového brutálního až sadistického týrání poškozené, které v určitých momentech vyvrcholilo v pokusy o její usmrcení. Výše uvedený názor je potřeba podpořit, neboť výklad umožňující faktickou konzumpci v těchto případech by nepřiměřeně privilegoval pachatele a soud by tak nemohl uložit trest odpovídající závažnosti uvedeného jednání.

3.4 JEDNOTLIVÉ SKUTKOVÉ PODSTATY SOUVISEJÍCÍ S DOMÁCÍM NÁSILÍM

Jaké jsou tedy jednotlivé skutkové podstaty uvedené v současném trestním zákoníku využitelné pro případy domácího násilí? Jedná se o trestné činy uvedené v **Hlavě I. – trestné činy proti životu a zdraví, Hlavě II. – trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství, Hlavě III. – trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a Hlavě X. – trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných.**

Cílem této práce není kompletní právní analýza jednotlivých trestných činů a jejich skutkových podstat, ale upozornění na jejich souvislost s problematikou domácího násilí. Ještě než se budu zabývat některými uvedenými konkrétními skutkovými podstatami trestných činů souvisejících s domácím násilím, je třeba připomenout, že ve většině případů souvisejících s domácím násilím se jedná o úmyslné trestné činy, za jejich spáchání je zodpovědný i spolupachatel a účastník. Trestným je též pokus a v některých případech i příprava. K zahájení trestního stíhání pro některý z těchto trestných činů nebo k pokračování v již zahájeném trestním stíhání je potřeba souhlasu poškozené osoby.

3.4.1 Trestné činy proti životu

Nejzávažnějšími trestnými činy z uvedeného výčtu jsou trestný čin vraždy (§ 140 TZ), účast na sebevraždě (§ 144 TZ) a nově i trestný čin zabití (§ 141 TZ), který také považují za vztahující se k problému domácího násilí.

Trestného činu vraždy se dopustí ten, kdo úmyslně jiného usmrtí. Případy domácího násilí, které skončily vraždou oběti, nejsou bohužel výjimečné, což dokazují

---

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.4.2011, sp.zn. 3 Tdo 391/2011-27

i některé mediálně známé kauzy. Ze statistik Policie České republiky vyplývá, že v roce 2011 došlo k celkem 110 případům vražd motivovaných osobními vztahy, z nichž zcela určitě některé můžeme podřadit pod případy domácího násilí.⁴⁸

Fatálním, avšak bohužel poměrně častým zakončením vleklých případů vyznačujících se rozličnými formami domácího násilí může být i trestný čin účasti na sebevraždě podle § 144 TZ. Dopustí se ho ten, kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, dojde-li alespoň k pokusu sebevraždy. V praxi se vyskytl například případ, kdy agresivní partner podal své ženě, která již nedokázala násilí z jeho strany čelit, sebevražednou dávku léků na spaní se slovy, že záleží jen na ní, co si vybere.⁴⁹

Do trestního zákoníku byla nově zavedena privilegovaná skutková podstata trestného činu zabití (§ 141 TZ), která má nižším trestem postihovat případy, v nichž pachatel jiného úmyslně usmrtí buď v „*silném rozrušení, strachu, úleku nebo zmatku, anebo trestný čin spáchal v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného*“. Příkladem z praxe je manželka, která po dlouhém týrání nebo jiných projevech domácího násilí zabila svého manžela. Podle nového trestního zákoníku nebude odsouzena za vraždu, ale za zabití s mírnější trestní sazbou na tři až deset let odnětí svobody zatímco za vraždu je trestní sazba deset až osmnáct let podle § 140 odst. 1 TZ nebo dvanáct až dvacet let podle § 140 odst. 2 TZ.⁵⁰

Míra závažnosti chování poškozeného musí být v odpovídajícím poměru k mimořádnému významu objektu trestného činu zabití, jímž je lidský život. J. Hořák uvádí, že z tohoto důvodu by mělo být toto ustanovení vykládáno spíše restriktivně. Zavrženíhodným jednáním je třeba rozumět takové vědomé a úmyslné chování poškozeného, které je z hlediska etických měřítek společnosti mimořádně zlé, zraňující a pro druhé ponižující či působící či hrozící způsobit závažnou újmu na právech fyzické osoby. Může se jednat jak o násilné útoky proti fyzické integritě, tak i týrání a ponižování psychické. Zahrnuje útoky poškozeného na lidskou svobodu a důstojnost, kterými poškozený jinému závažně ublíží – tedy jednání typická právě pro domácí násilí.

---

⁴⁸Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojucich-zdravotni-socialni-a-policejni-pomoc-pri-odhalovani-a-stihani-pripadu-domaciho-nasiliza-rok-2011.aspx>. Viz Příloha č. 1

⁴⁹ Huňková, M.: *Domácí násilí z pohledu českého práva*. Právo a rodina, 2000, č. 10.

⁵⁰ tamtéž

Tuto privilegovanou skutkovou podstatu předchozí právní úprava neobsahovala. Nebylo tedy možné rozlišit jednotlivé případy usmrcení s ohledem na jejich rozdílnou závažnost a jednání oběti domácího násilí, která byla dlouhodobým týráním ze strany násilníka k takovému jednání v podstatě vyprovokována, bylo posuzováno jako vražda. Mírnější trest v takových případech bylo možno uložit jen s přihlédnutím k obecným polehčujícím okolnostem nebo pomocí mimořádného snížení trestu odnětí svobody.⁵¹

Cílem této práce je podat celkový obraz o možnostech řešení domácího násilí prostředky trestního práva nikoli podrobná analýza jednotlivých trestných činů a jejich skutkových podstat, a proto pro více informací, bližší rozbor této skutkové podstaty a srovnání se zahraničními úpravami odkazují na práci JUDr. J. Hořáka.⁵²

Domnívám se, že zavedení trestného činu zabití do nového trestního zákoníku je potřeba uvítat, vzhledem k výše uvedeným dosaženým poznatkům o obětech trestných činů domácího násilí. Jak již bylo zmíněno, oběti domácího násilí mají v důsledku dlouhodobého týráním ze strany partnera mnohdy narušenou psychiku, jejíž výkonnost a fungování mohou být ovlivněny, oběti nejsou schopny racionálně jednat a posoudit důsledky svého jednání. Odborná literatura hovoří o tzv. syndromu týrané ženy.

Koncepce syndromu týrané ženy prošla určitým názorovým vývojem od argumentace, že tato diagnóza je důvodem pro zpochybnění trestní odpovědnosti po názor, že vyvinění oběti domácího násilí v případech násilné smrti agresora jen na základě konstatování syndromu týrané osoby není přípustné.⁵³, tudíž mírnější posouzení podle privilegované skutkové podstaty trestného činu zabití je v takových případech vítaným prostředkem. Zavedení tohoto trestného činu je potřeba přivítat i s ohledem na fakt, že odpovídá řešení běžnému v řadě evropských zemí, jak dokladuje ve své práci J. Hořák⁵⁴

3.4.2 Trestné činy proti zdraví

Velmi frekventované jsou případy domácího násilí, kdy pachatel úmyslně způsobí oběti lehkou či těžkou újmu na zdraví nebo jí způsobí takovou újmu

---

⁵¹ Hořák, J.: *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 2009, č. 10, str. 53-63.

⁵² Hořák, J.: *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 2009, č. 10, str. 53-63.

⁵³ Čírtková, L.: *Moderní psychologie pro právníky*. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a.s., 2008.

⁵⁴ Hořák J.: *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 2009, č. 10, str. 53-63.

z nedbalosti. Konkrétně jde o trestné činy ublížení na zdraví §146 TZ, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti § 147 TZ, těžké ublížení na zdraví § 145 TZ. Obsažené v Hlavě I. TZ.

Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.) na rozdíl od trestního zákona dřívějšího (zákon č. 140/1961 Sb.) obsahuje výkladové ustanovení k pojmu „ublížení na zdraví“ ve smyslu méně závažného stupně porušení zdraví. Dle § 122 odst. 1 TZ se ublížením na zdraví rozumí „*takový stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření*“. Jde tedy o zdravotní potíže ne zcela přechodného rázu – podle soudní praxe přetrvávající alespoň 7 dnů (č. II/65 Sb. rozh. tr.). Jedná se například o onemocnění spojené s déletrvajícimi bolestmi, poranění s určitou ztrátou krve, horečkami apod., které obvykle postiženého donutí vyhledat lékaře. Za předpokladu, že ze všech ostatních hledisek jde o výraznou poruchu zdraví, lze za ublížení na zdraví považovat i takovou poruchu, která netrvala obvykle požadovanou minimální dobu 7 dnů (č. 16/86 Sb. rozh. tr.). Pracovní neschopnost a její trvání není jediným kritériem. Skutečný charakter poranění je nutno zkoumat i na podkladě dalších okolností, zejména toho, jakými příznaky, bolestmi nebo obtížemi, v jaké intenzitě a po jakou dobu se poranění projevovalo, jaké lékařské ošetření si vyžádalo, a jaké potíže měl poškozený a zda tyto potíže odpovídaly lékařskému nálezu. (č. II/65, 2/66 Sb. rozh.tr.). Těžkou újmu na zdraví vymezuje § 122 odst. 2 dvěma podmínkami, jež musí být zároveň splněny:

- a) vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění (č. 18/69 Sb. rozh. tr.)
- b) která odpovídá některému z případů uvedených v § 122 odst. 2 písm. a) až i) – zmrzačení, ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti, ochromení údu, ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí, poškození důležitého orgánu, zohyzdění, vyvolání potratu nebo usmrcení plodu, mučivé útrapy nebo delší dobu trvající porucha zdraví⁵⁵

Z uvedených definic je patrné, že užití těchto skutkových podstat na případy domácího násilí je omezené pouze na případy, kdy dojde k tak intenzivnímu útoku na oběť, že dané znaky skutkové podstaty naplňují. Typickým jednáním v rámci

---

⁵⁵ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010. str. 492 – 493.

domácího násilí alespoň v jeho počátečních stádiích je ale právě jednání s nižší intenzitou zejména povahy psychického týrání, tudíž je patrné, že ochrana pouze podle skutkových podstat na ochranu zdraví dle trestního zákoníku nemůže být v případech domácích násilí dostačující.

Pokud dojde mezi blízkými osobami k fyzickému napadení, které bude dosahovat trestného činu, půjde nejčastěji o skutky naplňující ustanovení § 146 odst. 1 TZ, které postihuje úmyslné útoky na zdraví. Není vyloučena ani aplikace § 145 odst. 1, 2 písm. b) TZ – spáchá-li čin na těhotné ženě nebo písm. d), pokud žena bude vypovídat jako svědek.

Je potřeba uvést, že pokud mezi pachatelem a obětí existuje vztah příbuzenský nebo obdobný, je pro trestné činy dle § 146, §147 a §148 TZ nutné, aby poškozená osoba dala podle § 163 TR souhlas s trestním stíháním. Tomuto institutu se budu dále věnovat v části zabývající se trestním právem procesním, proto na tomto místě bližší vymezení ponechám stranou.

Z praxe je znám případ ženy, jejíž manžel usmrtil plod v osmém měsíci těhotenství tím, že ji v opilosti kopal do břicha s výkřiky, že dítě není jeho. Další z případů spočíval v tom, že druh s cílem sjednat si poslušnost svoji družku cíleně přiškrcoval a posléze v bezvědomí „zastlal“ do postele, kde ji nechal po dobu několika dnů. Potom se svěřil sousedce s obavou, že netuší, jestli jeho družka ještě žije. Sousedka ihned zavolala záchrannou službu. Žena téměř zemřela na dehydrataci organismu.⁵⁶

Zde je potřeba zmínit jeden poznatek z praxe, který uvádí M.Voňková s ohledem na připomínky obsažené ve zprávě o stavu lidských práv Rady vlády pro lidská práva za rok 1999. *„Vyšetřující orgány si v praxi zjednodušují svou práci tím, že pokud nebyla oběti způsobena újma na zdraví, která měla za následek pracovní neschopnost alespoň v délce 7 dnů, předávají případ k projednání jako přestupek (ustanovení § 49 z. č. 200/ 1990 Sb.). Tento postup je však v přímém rozporu s judikaturou, která sice nespecifikuje délku pracovní neschopnosti, ale považuje ji za jedno z kritérií pro hodnocení, zda-li k újmě na zdraví podle ustanovení § 146 TZ došlo či nikoli. Podmínka 7 denní pracovní neschopnosti se vztahuje k soudní praxi a nikoli zákonem stanovenému rozlišení mezi trestným činem podle trestního zákoníku a přestupkem pro potřeby orgánů činných v trestním řízení. K nerespektování práva tu*

---

⁵⁶ Huňková, M.: *Domácí násilí z pohledu českého práva*. Právo a rodina, 2000, č. 10.

*dochází tím, že o trestnosti jednání v případech podezření ze spáchání trestného činu ublížení na zdraví rozhoduje již policie při oznámení nebo v průběhu vyšetřování, a nikoli až soud, který je jediný příslušný k rozhodování o vině a trestu, tedy k rozhodování o tom, došlo-li ke spáchání trestného činu a potrestání pachatele tohoto trestného činu“.*⁵⁷

Domnívám se, že v současné době by již k takovýmto případům nemělo docházet příliš často, jelikož v souvislosti se zavedením interdisciplinární spolupráce docházelo v posledních letech k intenzivnímu školení policistů a vytváření specializovaných skupin zaměřených právě na domácí násilí. Byla vytvořena diagnostická metoda SARA k rozpoznání rizik spojených s domácím násilím, která umožní policistům na místě posoudit, zda může dojít k eskalaci násilných projevů a zda hrozí oběti vážné nebezpečí na zdraví nebo životě. Policie ČR může v konkrétních případech využít institutu vykázání, a tak zamezit dalším násilným projevům a ochránit tak oběť před dalšími útoky pachatele. V praxi byl tento institut využit v roce 2010 v 1058 případech, v roce 2011 ve 1430 případech a v roce 2012 ve 1407 případech.⁵⁸

3.4.3 Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství

Hlava II. trestního zákoníku obsahuje několik trestných činů typických pro domácí násilí. Jedná se zejména o trestný čin omezování osobní svobody § 171 TZ, zbavení osobní svobody dle § 170 TZ, vydírání § 175 TZ, útisk dle § 177 TZ.

Trestného činu omezování osobní svobody (§ 171 TZ) se dopustí ten, kdo jinému bez oprávnění brání užívat osobní svobody. V rámci domácího násilí se bude jednat o případy, kdy pachatel brání bez oprávnění v užívání osobní svobody, bude-li toto bránění nesnadno překonatelné. Z praxe jsou známy případy, kdy násilnický partner zakazoval manželce navštěvovat její příbuzné, při porušení zákazu jí odňal klíče od bytu a nedovolil jí vstoupit, dokud podle jeho mínění dostatečně nepromrzla.

Trestný čin zbavení osobní svobody (§ 170 TZ) spáchá ten, kdo jiného bez oprávnění uvězní nebo jiným způsobem zbaví osobní svobody. Podle soudní judikatury je formální znak skutkové podstaty naplněn jednáním, když zbavení osobní

---

⁵⁷ Voňková, J., Spoustová, I.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. přepracované vydání. 2008, proFem o.p.s str. 90.

⁵⁸ Dostupné z <http://www.domacinasili.cz/statistiky/>. Viz Příloha č. 4

svobody je trvalé nebo alespoň dlouhotrvající a osvobození je při něm velmi ztíženo nebo je zvláště obtížné. Při trvalejším zásahu do osobní svobody může formální znak skutkové podstaty tohoto trestného činu naplnit poměrně širokou škálu jednání pachatele, např. velmi výrazně tím, že poškozený je držen v jedné místnosti nebo méně výrazným způsobem, kdy je osobní svoboda oběti limitována toliko hranicemi určitého objektu (domu), v jehož rámci je jí ponechána relativní volnost pohybu.⁵⁹

*„O zbavení osobní svobody se jedná, jestliže pachatel brání poškozenému v užívání svobody pohybu delší dobu, půjde o intenzivnější zásah do osobní svobody, který se svou povahou blíží uvěznění a velmi ztěžuje osvobození postižené osoby“.*⁶⁰

V praxi půjde zejména o skutky, jimiž se pachatel bude snažit izolovat svého partnera od okolí a tím omezovat jeho styky a vazby na jeho přirozené sociální prostředí – typicky zákazy návštěv známých a příbuzných, případně vyžadování přerušování veškerých kontaktů s nimi a ostatním sociálním okolím. V počáteční fázi snahy o izolaci partnera půjde spíše o jakýsi „citový nátlak“, který však není trestněprávně postižitelný, dokud nedojde k fyzickému či jinému faktickému bránění v užívání osobní svobody.⁶¹

Častý je také v rámci domácího násilí trestný čin vydírání § 175 TZ, spočívající v jednání, kterým někdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy nutí, aby něco konal, opominul nebo trpěl. Pohrůzka násilí je psychické působení na vůli jiného. Má povahu vis compulsiva. Pohrůzka jiné těžké újmy, vážné újmy na cti a dobré pověsti může směřovat k rozvratu manželství nebo rodinného života, k zahájení trestního stíhání apod.⁶²

Ustanovení § 175 TZ nevyžaduje, aby pachatel dosáhl svého cíle, postačí, že cíl byl směřován k poškozenému a ten jej vnímal. V případech domácího násilí pachatelé nutí partnera násilím k plnění svých pokynů. Pokud pachatel působí na vůli partnera v podobě přesvědčování nebo psychického nátlaku, nebude toto jednání postižitelné

---

⁵⁹ Macháčková, R.: *Domácí násilí – některé právní aspekty*, in Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí, Istitut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, str. 110.

⁶⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.12.2009, sp.zn. Rt 7 Tdo 868/2009

⁶¹ Macháčková, R.: *Domácí násilí – některé právní aspekty*, in Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí, Istitut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, str. 110.

⁶² Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Praha: Leges, 2010. str. 524.

prostředky trestního práva, pokud ale využije pohrůžku násilí nebo jiné těžké újmy či dokonce násilí, bude naplněna skutková podstata trestného činu vydírání § 175 TZ.⁶³

Pachatelé domácího násilí tento způsob jednání používají často v souvislosti s nátlakem na poškozenou, aby nedala souhlas s trestním stíháním. Z praxe je znám případ, kdy poté, co bylo proti obviněnému zahájeno trestní stíhání pro zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 odst. 1, 2 písm. d) TZ, sdělil poškozené, že ho udala a že kvůli ní půjde do kriminálu, že když ho zavrou, tak jim zabaví byt, že poškozená nebude mít peníze a jejich dcera nepůjde studovat, protože na to nebudou mít dost peněz. Obviněný následně poškozenou fyzicky napadl, až utrpěla lehký otřes mozku a musela být hospitalizována. Obviněný zřejmě svým jednáním a výroky úmyslně působil na poškozenou tak, aby proti němu odmítla vypovídat před policejním orgánem.⁶⁴

Trestný čin útisk § 177 TZ spáchá ten, kdo někoho nutí, zneužívaje jeho tísně nebo závislosti, aby něco konal, opominul nebo trpěl. Za tíseň se považuje stav, který je vyvolaný nepříznivými okolnostmi vedoucími k určitému omezení volnosti rozhodování. Závislost je stav, ve kterém se osoba nemůže svobodně rozhodovat, protože je v určitém směru odkázána na pachatele. Nemusí se jednat o závislost z právního vztahu daného zákonem.

Manželství však dle judikatury není nikdy v závislém postavení, a to ani tehdy, jsou-li manželé v rozvodovém řízení a manželka bydlí s manželem ve společné domácnosti (č. 23/1980 Sb. rozh. tr.)⁶⁵

3.4.4 Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

Hlavě III. obsahuje další trestné činy vyskytující se v rámci domácího násilí.

Trestného činu znásilnění (§ 185 TZ) se dopustí ten, kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku nebo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti. Zákon č. 144/2001 Sb. s účinností od 1. 5. 2001 novelizoval trestný čin znásilnění tak, že rozšířil formy jednání, které naplní znaky tohoto trestného činu. Podle platného znění se tohoto trestného činu dopustí nejen

---

⁶³ Macháčková, R.: *Domácí násilí – některé právní aspekty*, in Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí, Istitut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, str. 110.

⁶⁴ Usnesení Nejvyššího soudu z 16. 1. 2013, sp.zn. 7 Tdo 1453/2021

⁶⁵ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Praha: Leges, 2010. str. 537.

osoba, která stanoveným způsobem donutí jiného k souloži, ale také kdo tak jiného donutí k obdobnému pohlavnímu styku.⁶⁶

Tohoto trestného činu se může dopustit i ten, kdo násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí ženu k souloži s jiným mužem. Z praxe je znám případ, kdy násilnický manžel, který se vrátil po půlnoci z restaurace opilý, nutil násilím svoji ženu, aby vykonala pohlavní styk s jeho dvěma kamarády, které si přivezl.⁶⁷

Rozhodnutí Krajského soudu v Banské Bystrici uvádí, že skutková podstata trestného činu znásilnění je proto naplněna i tehdy, když pachatel násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí donutí k souloži vlastní manželku nebo k tomuto cíli zneužije její bezbrannosti.⁶⁸ Většina obětí domácího násilí žije v domnění, že ji manžel nebo partner znásilnit nemůže, resp. pokud ji přinutí násilím k pohlavnímu styku, že takové jednání české právo nekvalifikuje jako trestný čin.

Trestní stíhání pro trestný čin znásilnění podle § 185 TZ proti tomu, kdo je nebo v době spáchání trestného činu byl ve vztahu k poškozenému manželem nebo druhem, je vázáno na souhlas poškozené osoby. Z již nastíněných důvodů (zejména psychický stav oběti) dochází v některých případech k problémům při aplikaci trestného činu znásilnění páchaného v rodině a domácnosti.

Trestný čin sexuálního nátlaku podle § 186 TZ spáchá ten, kdo jiného přiměje k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování, a to tak že zneužije jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu.

Trestného činu kuplířství dle § 189 TZ se dopustí ten, kdo přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným, trestný čin pohlavní zneužití podle § 187 TZ ten, kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije.

V praxi není výjimkou, když pachatel spáchá v souběhu s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí v souběhu několik dalších výše uvedených trestných činů, jak dokazují některá soudní rozhodnutí. Pachatel byl například rozsudkem uznán vinným trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 215a odst. 1,2

---

⁶⁶ Macháčková, R.: *Domácí násilí – některé právní aspekty*, in Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí, Istitut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, str. 112.

⁶⁷ Huňková, M.: *Domácí násilí z pohledu českého práva*. Právo a rodina, 2000, č. 10.

⁶⁸ Rozhodnutí Krajského soudu v Banské Bystrici ze 13. 6. 1955 3 To 167/55

písm. b) trestního zákona (nově § 199 TZ), přečinem kuplířství podle § 189 odst. 1 TZ, vydírání podle § 235 odst. 1 trestního zákona (nově § 175 odst. 1 TZ) a dvojnásobným trestným činem znásilnění podle § 241 odst. 1 trestního zákona (nově § 185 odst. 1 TZ).

3.4.5 Trestné činy narušující soužití lidí

V Hlavě X. – trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných mohou s domácím násilím souviset trestné činy označené jako narušující soužití lidí, zejména trestný čin násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci § 352 TZ, nebezpečné vyhrožování § 353 TZ a nebezpečné pronásledování § 354 TZ.

Společným objektem trestného činu násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci (§ 352 TZ) a trestného činu nebezpečné vyhrožování (§ 353 TZ) je zájem na klidném občanském soužití lidí, nenarušovaném nebezpečnými výhrůzkami a násilnými útoky. Podle § 352 TZ je výhrůžka orientována na usmrcení, ublížení na zdraví nebo způsobení škody velkého rozsahu poškozenému. Výhrůžka může být bezprostřední, ale může směřovat i do budoucna. Nežádá se, aby výhrůžka byla způsobilá vzbudit důvodnou obavu. Objektivní stránka nebezpečného vyhrožování dle § 353 TZ spočívá ve vyhrožování usmrcením, těžkou újmou na zdraví (nestačí tak hrozba ublížením na zdraví) nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu. Podle rozhodnutí č. 28/1994 Sb. rozh. tr. je nutné, aby výhrůžka byla způsobilá vyvolat u poškozeného důvodnou obavu z jejího uskutečnění. Nevyžaduje se ale, aby pachatel myslel svoje výhrůžky vážně.⁶⁹

K uvedeným trestným činům se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém usnesení: *„Jednání obviněného u § 199 TZ musí směřovat k tomu, aby osobu tímto trestným činem chráněnou týral, tedy vědomě na ni působil a zle s ní nakládal s vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti, zatímco u trestného činu dle § 352 TZ jde o výhrůžky vzbuzující důvodnou obavu, což svědčí o tom, že intenzita působení pachatele na oběť je u tohoto trestného činu podstatně mírnější, nevyžaduje cílenou snahu způsobit oběti přímo faktické příkoří, jak je tomu v případě týrání. Znak „týrání“ podle § 199 TZ je o hodnotově jiném chování, zejména co do tvrdosti a intenzity jeho zamýšleného působení na oběť. Je nutné připustit, že za určitých okolností se mohou tyto dva znaky i překrývat, neboť jak bylo shora vyjádřeno, vyhrožování musí být způsobilé vyvolat důvodnou obavu, za níž se považuje vyšší stupeň tísnivého pocitu zla, kterým je*

⁶⁹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, str 792.

*vyhrožování. Avšak i v takovém případě je zřejmé, že vyhrožování ve smyslu § 352 TZ předpokládá jen „vyvolání tísnivého pocitu“, zatímco u týrání jde o „zlé nakládání“ Z toho lze vyvodit, že v účinku je vyhrožování obětí vnímáno negativně v prožitém strachu z možných negativních následků, zatímco u týrání je dopadem činu obviněného na týranou osobu pociťování těžkého příkoří ze způsobu zlého nakládání pachatele s obětí“.*⁷⁰

Trestný čin nebezpečné pronásledování § 354 TZ je relativně novým trestným činem, který byl zaveden do nového trestního zákoníku, přestože nebyl obsažen ve vládním návrhu trestního zákoníku s odkazem na princip ultima ratio trestního práva a možnosti jeho postihu v rámci jiných právních odvětvích, tudíž chybí k tomuto ustanovení i důvodová zpráva. Ke schválení tohoto trestného činu pak došlo v rámci projednání navrhovaného trestního zákoníku v ústavně právním výboru Poslanecké sněmovny.

Nejedná se o trestný čin, který by přímo postihoval jednání označující se za „domácí násilí“, přesto s tímto jevem bezpochyby souvisí. Po zavedení trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí byla sice již zajištěna ochrana osob před domácím násilím probíhajícím ve společném obydlí, nicméně v případě, kdy oběť společné obydlí opustila, nebyla paradoxně chráněna před případnými dalšími útoky nižší intenzity spočívající v širokém spektru jednání spočívajícím v systematickém obtěžování oběti nevyžádanou a nechtěnou pozorností. Ochranu před tímto druhem jednání nyní zajišťuje právě trestný čin nebezpečné pronásledování § 354 TZ, který bývá také nazýván jako „stalking“.

Objektem je zájem na klidném občanském soužití lidí, nenarušovaném nebezpečnými výhrůžkami, pronásledováním a jiným závažným obtěžováním a omezováním v obvyklém způsobu života. Objektívni stránka spočívá v dlouhodobém pronásledování jiného taxativně vypočtenými formami jednání, které musí být způsobilé vzbudit v jiném důvodnou obavu o život nebo zdraví vlastní či osob blízkých. Za uvedených předpokladů je trestné:

- vyhrožování ublížením na zdraví nebo jinou újmu poškozenému nebo jeho blízkým osobám
- vyhledávání osobní blízkosti poškozeného nebo jeho sledování

---

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2009, sp.zn. 8 Tdo 804/2009

- vytrvalé kontaktování poškozeného prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak
- omezování poškozeného v jeho obvyklém způsobu života
- zneužití osobních údajů poškozeného za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu

Takové pronásledování musí být způsobilé vyvolat důvodnou obavu o život či zdraví samotného poškozeného nebo osob jemu blízkých. Pokud však poškozený bude brát uvedené pronásledování pouze jako příkoří, které není způsobilé vzbudit obavu o život či zdraví, nepůjde o tento trestný čin.⁷¹ V této formulaci vidím poněkud problém, protože v některých případech může být jednání pachatele velmi obtěžující a narušující soukromí a život oběti, nicméně nemusí být způsobilé vyvolat obavu o život či zdraví. De lege ferenda bych proto navrhovala úpravu této formulace, tak aby byla vypuštěna nutnost nabýt způsobilosti vyvolat obavu o život či zdraví.

Podle usnesení Nejvyššího soudu *„je třeba výhrůžku u přečinu nebezpečného pronásledování vždy posuzovat podle všech okolností, konkrétní situace a osoby pachatele. Výhrůžka musí být objektivně způsobilá vzbudit důvodnou obavu, aniž je nutné, aby u poškozeného takovou obavu skutečně vyvolala. Znak omezování v obvyklém způsobu života je třeba posuzovat vždy z hlediska subjektivně pociťované újmy, nikoli z hlediska jakéhosi způsobu života obvyklého, průměrného“*.⁷²

Stalking neboli nebezpečné pronásledování je relativně moderní delikt, jehož trestnost zavedly mnohé okolní státy. Skutková podstata tohoto trestného činu byla navržena s přihlédnutím zejména k úpravám v Německu (§ 238 německého trestního zákoníku) a v Rakousku (§ 107a rakouského trestního zákoníku). Antistalkingová legislativa zatím nemá v kontinentální Evropě dlouhou tradici. Zvyšující zájem o trestněprávní regulaci této formy nežádoucího jednání je zaznamenám až v posledních zhruba 5 letech. Přestože na potřebu samostatné úpravy stalkingu upozorňuje již v roce 2003 H. Langhasová⁷³, byla u nás tato skutková podstata zavedena až přijetím nového trestního zákoníku s účinností od 1. 1. 2010.⁷⁴

⁷¹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Praha: Leges, 2010, str. 794-795.

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8.9.2011, sp.zn. 8 Tdo 1082/2011

⁷³ Langhasová, H.: *Nový paragraf v trestním zákoně. Malý dárek osobám týraným ve společné domácnosti*. Via iuris, 2003.

⁷⁴ Válková, H.: *Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku „Stalking“*, in Pocta Otovi Novotnému. Vyd. 1. Editor Marie Vanduchová, Tomáš Gřivna. Praha: ASPI, 2008, str. 409 – 420.

Toto ustanovení tedy postihuje jednání spočívající ve zlovolném, úmyslném, opakovaném a dlouhodobém obtěžování jiné osoby, která toto pociťuje jako příkoří a snižuje jí to vzhledem k intenzitě obtěžování, četnosti, případně i strachu z vlastní bezpečnosti kvalitu života. Stalking může spočívat v pouhém psaní dopisů či e-mailů, posílání SMS, telefonickém kontaktování, vyhledávání na internetových diskusních fórech apod., zastavování na ulici, ale též v nebezpečnějších formách jako jsou vyhrožování, fyzickém napadání (byť nedojde k ublížení na zdraví), poškozování věcí a jiným podobným způsobem.⁷⁵

S domácím násilím souvisí především jedna z dvou forem stalkingu a to ta, kdy jde o pronásledování vyvolané v důsledku předchozího nebo někdy dokonce ještě existujícího intimního partnerského vztahu (druhou formou je pronásledování, kdy se objektem nežádoucího zájmu stalkera stane pro něj víceméně cizí člověk). Motivem pronásledování bývalého partnera bývá snaha udržet si za každou cenu kontrolu a moc nad obětí, a často jí tak ze života udělat peklo.⁷⁶

V praxi se vyskytl případ, kdy muž po rozchodu ze strany ženy jí mnohokrát za den volal. Čekal na ni před pracovištěm a sledoval ji cestou domů, vystával před jejími okny, začal telefonicky obtěžovat jejího nadřízeného, opakovaně mu volal, hrubě a vulgárně se vyjadřoval o své bývalé partnerce. Nakonec umístil do novin inzerát, kde bývalou partnerku inzeroval jako prostitutku na inzerát. Žena se obrátila na psychologickou poradnu, v této době již trpěla výraznými psychosomatickými a psychickými potížemi.

Z policejních statistik vyplývá, že v roce 2010 a 2011 bylo spácháno kolem 530 případů tohoto trestného činu. Více než polovina případů se týkala pronásledování bývalého partnera/manžela či partnerky/manželky.⁷⁷

L. Čírtková odhaduje, že obětí systematického pronásledování se stává minimálně 2 až 8 % populace České republiky, z toho nejvíce jde o pronásledování bývalým partnerem. Pronásledování podle zjištění psychologů ovlivňuje všechny aspekty života oběti a způsobuje strach z náhodného napadení, ztrátu důvěry

---

⁷⁵Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, str. 794.

⁷⁶Válková, H.: Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku „Stalking“. In Pocta Otovi Novotnému. Vyd. 1. Editor Marie Vanduchová, Tomáš Gřivna. Praha: ASPI, 2008, str. 409 – 420.

⁷⁷Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojucich-zdravotni-socialni-a-policejni-pomoc-pri-odhalovani-a-stihani-pripadu-domaciho-nasili-za-rok-2011.aspx>. Viz Příloha č. 2

ve společnost a justiční systém, dlouhodobý emoční stres a může vyústit v závažné psychické a psychosomatické reakce. Nebezpečné pronásledování nabývá podobu nejen více či méně zřetelného zastrašování či vyhrožování, ale i reálných útoků. Zhruba 2% případů končí smrtí oběti.⁷⁸

Z výše uvedených důvodů lze tedy zakotvení skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování uvítat, protože poskytuje ochranu obětem pokračujícího jednání, které již není možné zahrnout pod trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí, ale přesto je pro oběť ohrožující.

Výše jsem uvedla nejčastěji se vyskytující trestné činy, které mohou souviset s domácím násilím. Existují však další trestné činy, které se mohou vyskytovat. Např. trestný čin porušování domovní svobody § 178 TZ, neoprávněný zásah k domu, bytu nebo nebytovému prostoru § 208 TZ, porušování tajemství dopravovaných zpráv § 182 TZ, trestný čin pomluvy § 184 TZ, krádeže § 205 TZ, neoprávněné užívání cizí věci § 207 TZ, poškození cizí věci § 228 TZ, nedovolené ozbrojování § 279 TZ. Největší trestněprávní ochranu obětem domácího násilí však nabízí skutkové podstaty následujících trestných činů, jejichž analýze se věnuji podstatně podrobněji než ostatním trestným činům, jelikož se jedná o ustanovení, která byla do trestního zákona zakotvena právě na ochranu před jednáním vykazujícím znaky domácího násilí.

3.4.6 Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí

Dne 1. 6. 2004 nabyt účinnosti zákon č. 91/2004 Sb., kterým došlo k zavedení nové skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě (§ 215a) do trestního zákona.

Cesta k legislativnímu zakotvení tohoto trestného činu nebyla jednoduchá. Velký podíl je potřeba přiznat nevládním organizacím zabývajícím se pomocí obětem domácího násilí, které iniciovali různé diskuze, konference a připomínky zdůrazňující nutnost trestněprávní ochrany před domácím násilím.

Senátní návrh zákona (senátní tisk č. 337) obsahoval změnu skutkové podstaty, již se má dosáhnout novelizací § 215 trestního zákona rozšířením trestnosti tohoto trestného činu výslovně i ve vztahu k osobám blízkým. Návrh obsahoval i výkladové pravidlo, které stanovilo, „že trestný čin je spáchán za podmínek domácího násilí, pokud

---

⁷⁸ Čírtková, L.: *Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking)*. Kriminalistika, 2004, č.4.

se pachatel dopustí fyzického, psychického nebo sexuálního násilí vůči osobě blízké nebo osobě v poměru obdobném“ (návrh nového znění § 89 odst. 7 trestního zákona), a toto slovní spojení považovat za novou, výslovně uvedenou přitěžující okolnost podle § 34 písm. e) trestního zákona. Návrh obsahoval i doplnění trestního zákona o všeobecnou oznamovací povinnost a povinnost překažení trestného jednání vůči osobám blízkým.

Společně s návrhy na legislativní změny v souvislosti s ochranou před domácím násilím se objevily reakce odborné veřejnosti, které se stavěly kriticky k některým částem návrhů. Kritizována byla především nedostatečná provázanost trestního práva hmotného s právem procesním ale i některé další prvky návrhu. J. Fenyk se domnívá, že *„ta část senátního návrhu, která souvisí s objektem trestného činu, odráží chráněný zájem jen dílčím způsobem. Nabízí sice ochranu osobě blízké nebo osobě v poměru obdobném, ale takové vymezení pouhého faktického stavu pachatele a oběti podstatu domácího násilí vždy nevystihuje. Mnohem lépe by obsah domácího násilí charakterizovalo buď doplnění výčtu vztahů například o členy společné domácnosti, která jako intimní forma soukromí bývá velmi často prostředím zneužívaným k domácímu násilí, nebo výslovné vyjádření navozené konkrétní atmosféry, která umožňuje pachatelům zneužívat svou převahu (bezbrannost, závislost, tíseň, strach oběti apod.). Použití pouhé přitěžující okolnosti podle navrhovaného § 34 písm. c) trestního zákona tak zjevně nemá dostatečný preventivní nebo represivní význam.“*⁷⁹ Další poznámky směřují k výčtu projevů domácího násilí v uvedeném návrhu, vliv pohnutky pachatele.

K senátnímu návrhu se vyjadřuje i J. Baxa a V. Král, kteří uvádějí věcné a formální výhrady k navrhovanému ustanovení § 89 odst. 7., porovnávají senátní návrh s návrhem vládním a poukazují na specifické prostředí a podmínky, za kterých k domácímu násilí dochází.⁸⁰

Porovnáním upraveného senátního návrhu (sněmovní tisk č. 298/0) a návrhu Ministerstva spravedlnosti se zabývá i P. Vandtuch. Senátnímu návrhu vytýká především nejasnost vztahu pojmu „domácí násilí“ a „týrání osoby žijící ve společné domácnosti“ a ignorování existence § 163 TŘ. Uzavírá, že ochranu před domácím

---

⁷⁹ Fenyk, J.: *Některé úvahy o postižitelnosti „domácího násilí“ z hlediska současného trestního práva i záměrů de lege ferenda*. Právní rozhledy, 2002, č. 12, str. 631.

⁸⁰ Baxa, J., Král, V.: *Domácí násilí a právní možnosti jeho řešení*. Trestněprávní revue, 2002, č. 10.

násilím nelze zajistit pouze prostředky trestního práva a klade důraz na provázanost trestněprávní úpravy s ustanoveními zákonů v netrestní oblasti.

Cílem všech návrhů bylo přispět k řešení problému domácího násilí, jakožto násilí, ke kterému dochází ze zcela jiných důvodů a za jiných podmínek než k násilí na jiných osobách. Typická je dlouhodobost, opakování cyklů násilí a eskalace násilných projevů. Charakteristická je hluboká psychická vazba oběti na pachatele a neochota či nemožnost z násilného vztahu vystoupit.

Původní senátní návrh byl tedy přijat i přes některé odlišné názory zastávající myšlenku, že není vhodné jít cestou částečné novelizace, když je připravována kompletní novelizace trestního zákona, která by již problematiku domácího násilí měla řešit. Jak se ukázalo, zakotvení trestného činu týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě bylo uvítáno jak laickou tak odbornou veřejností.⁸¹

Původní senátní návrh prošel četnými změnami a nový § 215a na ochranu obětí domácího násilí byl zakotven do trestního zákona novelou č. 91/2004 Sb. v následujícím znění:

„§ 215a Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě

(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvlášť surovým způsobem nebo na více osobách, nebo

b) pokračuje-li v páchání činu po delší dobu

V § 34 se za písmeno c) vkládá nové písmeno d), které zní:

d) spáchal trestný čin ke škodě osoby mladší patnácti let, těhotné, vážně nemocné, vysokého věku nebo nemohoucí.“

K této zákonné formulaci se kriticky vyjadřuje J.Jelínek, který uvádí, že „*skutková podstata trestného činu podle § 215a trestního zákona je charakterizovaná zvláštním lokalizačním znakem. Pachatel týrá osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě. Zákonná formulace není zcela přesná a vhodná, protože dovoluje dvojí výklad – I. který vykládá znak „ve společně obývaném bytě nebo domě“ jako znak*

---

⁸¹Langhasová, H.: *Nový paragraf v trestním zákoně. Malý dárek osobám týraným ve společné domácnosti.* Via iuris, 2003

charakterizující místo spáchání trestného činu, 2. který chápe znak „ve společně obývaném bytě nebo dome“ nikoli jako obligatorní místo spáchání trestného činu, nýbrž jako součást charakteristiky určující zvláštní vztah mezi pachatelem a obětí“. Jelínek se přiklání k druhému výkladu.

Tato úvaha se zřejmě projevila v nové formulaci tohoto trestného činu, který je v trestním zákoníku uveden nově pod § 199 – **týrání osoby žijící ve společném obydlí**.

(1) *Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společném obydlí, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až čtyři léta.*

(2) *Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,*

- a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým nebo trýznivým způsobem,*
- b) způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví,*
- c) spáchá-li takový čin nejméně na dvou osobách, nebo*
- d) páchá-li takový čin po delší dobu.*

(3) *Odnětím svobody na pět až dvanáct let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1*

- a) těžkou újmu na zdraví nejméně dvou osob, nebo*
- b) smrt.*

Objektem je zájem na ochraně osob, které žijí s pachatelem ve společném obydlí. Předmětem útoku je každá osoba, která žije s pachatelem ve společném obydlí. Zákon výslovně a příkladmo uvádí „osobu blízkou“, ale může to být kdokoli, kdo žije s pachatelem ve společném obydlí, například nájemník, spolubydlící na kolejích. Pojem společné obydlí navazuje na pojem obydlí, který je vymezen v § 133 TZ, jako „dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející“. Toto vymezení pokrývá tedy mimo obytných domů a bytů i obytné chaty, hotelové domy, ubytovny, vysokoškolské koleje apod., tedy veškeré prostory sloužící k bydlení lidí. Oproti původní právní úpravě, kdy se jednalo o společně obývaný dům nebo byt, je tak obecnější vymezení pojmem společné obydlí výstižnější. Tento nový termín neklade důraz na vedení společné domácnosti, ale jen na faktický stav společného bydlení. Společné obydlí tak pokrývá i případ týrání rozvedené manželky, která nevede společnou domácnost s pachatelem, ač s ním žije v jednom bytě, neboť nemůže získat vlastní byt pro nedostatek finančních prostředků.⁸²

---

⁸² Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. 2. vydání*. Praha: Leges, 2010, str. 576-578.

Objektivní stránka záleží v tom, že pachatel osobu, která s ním žije ve společném obydlí „týrá“. Pojem týrání zahrnuje zlé nakládání s osobou žijící s pachatelem ve společném obydlí, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškozování, ale i psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám nebo k činnostem, které týranou osobu neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují, odpírání potravin, spánku apod.) Jednání pachatele se posuzuje v závislosti na intenzitě zlého nakládání. Není nutné, aby šlo o soustavné nebo delší dobu trvající jednání. Nevyžaduje se ani vznik následků na zdraví. Musí však jít o jednání, které týraná osoba pro jeho krutost, bezohlednost nebo bolestivost pociťuje jako těžké příkoří (č. 20/1984 – I. Sb. rozh. tr.). Může se jednat jak o týrání fyzické tak i psychické a útoky mohou směřovat jak proti týrané osobě, tak i proti věci či zvířeti.⁸³

Ustanovení o týrání osoby žijící ve společném obydlí má postihnout všechny případy domácího násilí, i kdyby se odehrávaly jinde než výlučně ve společném obydlí. Týrání manželky skutečně například během společné cesty pachatele a oběti na dovolenou tedy může být také posouzeno jako případ domácího násilí podle ustanovení § 199 TZ.⁸⁴

K naplnění skutkové podstaty podle § 199 TZ se nevyžaduje, aby došlo ke zvlášť intenzivnímu násilí (pak by bylo možné podřadit takové jednání pod ustanovení § 145 či § 146 TZ). Zákonodárce vytvořil tuto skutkovou podstatu, aby sledoval ochranu obětí domácího násilí nikoli před zvlášť intenzivními a brutálními útoky rodinných příslušníků, ale spíše před soustavným a trvalým jednáním, přičemž typické bývá právě kombinace útoků verbálních a fyzických, doplněná ještě nejrůznějšími omezeními, což postupně narušuje psychiku oběti.⁸⁵

Krajský soud v Českých Budějovicích jako soud odvolací se ve svém usnesení vyjádřil tak, že *„třebaže se obviněný dopouštěl nepřístojného jednání, nelze uzavřít, že by se takové jeho chování vyznačovalo tak vysokým stupněm agresivity, hrubosti a bezcitnosti, jak bývá pro případ týrání osoby příznačné, nebylo zjištěno, že by obviněný poškozenou při některém z fyzických útoků vážněji zranil nebo*

⁸³Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, str. 576-578.

⁸⁴Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, str. 576-578.

⁸⁵Usnesení Nejvyššího soudu z 24. 10. 2007, sp.zn. 8 Tdo 1058/2007

*že by poškozená byla v některém z posuzovaných případů pro důsledky fyzického napadení ze strany obviněného ošetřena lékařem. Poškozená nebyla omezena finanční závislostí na manželově příjmu, měla možnost společnou domácnost opustit a také tak učinila. Že se tak rozhodla až po sedmi letech společného soužití, podporuje závěry odvolacího soudu o tom, že jednání obviněného vůči poškozené nemohlo být natolik hrubé a bezcitné, aby naplnilo vyšší stupeň násilného projevu jakožto znaku pro týrání spolužijící osoby příznačného. Z tohoto odvolací soud dovodil, že verbální a násilné projevy obviněného nenaplnily znaky týrání spolužijící osoby ve smyslu trestního zákoníku. Podle odvolacího soudu jednání obviněného nedosáhlo takové intenzity, aby bylo na místě jej kvalifikovat jako trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí podle § 199 TZ“.*⁸⁶

Tento závěr podle mého mínění zcela opomíjí právě podstatu tohoto trestného činu a veškerá specifika domácího násilí. Jak jsem již uvedla výše, domácí násilí vykazuje určité charakteristiky a typický vývoj, a jedním z důvodů zavedení trestného činu podle § 199 do TZ byl fakt, že jednání pachatele mnohdy nedosahuje takové intenzity, aby bylo možno podřadit ho pod skutkovou podstatu některého z trestných činů. Názor obsažený v tomto rozhodnutí Krajského soudu ignoruje poznatky o obětech domácího násilí a rezignoval zde na myšlenku, že domácí násilí zahrnuje jednání, které má být potrestáno ve veřejném zájmu.

V uvedeném případě se jednalo o soustavné slovní urážení, zastrašování, ponižování a fyzické napadání poškozené, zakazování kontaktů s přáteli a sousedy, kontrolování příchodů ze zaměstnání, opakované údery otevřenou dlaní do hlavy a celého těla, což vyvrcholilo fyzickým napadením. Toto jednání probíhalo po dobu téměř dvou let.

Nejvyšší soud názoru Krajského soudu nepřisvědčil a dodal, že „*intenzitu jednání obviněného nelze hodnotit pouze v závislosti na intenzitě fyzického násilí, popř. závažnosti důsledků tohoto fyzického násilí. Postih zvláště intenzivního (především fyzického) násilí je umožněn prostřednictvím jiných skutkových podstat. Pro právní posouzení jednání pachatele podle § 199 TZ proto není rozhodující, zda poškozená při jeho útoku utrpěla zranění nebo zda musela vyhledat lékařské ošetření“.*⁸⁷

---

⁸⁶ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22.5.2007, sp. Zn. 23 To 228/2007

⁸⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2007, sp.zn. 8 Tdo 1058/2007

Zcela jednoznačně se naproti tomu vyjádřil Městský soud v Brně ve svém usnesení, kterým byl obviněný uznán vinným trestným činem dle § 215a odst. 1, 2, písm. b) trestního zákona (nově § 199 odst. 1,2, písm. d) TZ), jehož se dopustil tím, že po dobu necelého jednoho roku ve společně obývaném bytě týral svoji manželku tím způsobem, že ji pod vlivem alkoholu opakovaně s postupně vzrůstající intenzitou a frekvencí útoků verbálně napadal, zejména vulgárními výrazy, poškozoval a znečišťoval zařízení bytu, tropil schválnosti, vyhrožoval a při posledním incidentu jí vyhrožoval zabitím, přičemž při vyhrožování držel v rukou dva šroubováky a vytlačoval poškozovanou na balkon, čímž v ní vzbudil obavy o její život a zdraví a způsobil jí tak psychickou újmu.

Krajský soud v Brně jako soud odvolací zamítl odvolání obviněného jako nedůvodné a Nejvyšší soud se ve svém usnesení vyjádřil k dovolání obviněného tak, že *„není nutné, aby týrané osobě vznikly nějaké následky na zdraví v podobě zranění či jiné obdobné újmy. Týrání nemusí mít nutně povahu fyzického násilí, ale může spočívat i v působení psychických útrap. Vyšší stupeň hrubosti a bezcitnosti je požadavek, který se vztahuje k jednání pachatele jako celku. Jednotlivé dílčí útoky, jsou-li posuzovány izolovaně, samy o sobě nemusí být nutně příliš závažné. Podstatné je, že vyššího stupně hrubosti a bezcitnosti dosahují v kontextu daném konkrétními okolnostmi, za nichž k nim dochází, svou povahou, návazností, četností, opakováním, stupňováním intenzity, charakterem vzájemného vztahu pachatele a týrané osoby apod. Jsou-li jednotlivé dílčí akty jednání pachatele nazírány v těchto souvislostech a zejména pak jako celek, reálně přichází v úvahu, že celé jednání pachatele vyznívá z hlediska stupně hrubosti a bezcitnosti mnohem závažněji, než když jsou jednotlivé dílčí akty jednání pachatele hodnoceny odděleně či samostatně“*.⁸⁸ Nejvyšší soud dále uvedl, že za týrání ve smyslu § 215a (§ 199 TZ) lze považovat i např. poškozování bytu v úmyslu nikoli pouze věc zničit, nýbrž tím ublížit osobě spolužijící, tropení schválností apod.

U vedeného je patrné, že soudní praxe pod pojem „týrání“ zahrnuje široké spektrum jednání pachatele, což lze považovat za přínosné, jelikož jednání pachatelů domácího násilí je mnohdy velmi variabilní.

---

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp.zn. 8 Tdo 1197/2008

Bez jakýchkoli pochyb je třeba považovat za týrání dle §199 TZ jednání, kdy pachatel vulgárně napadal poškozenou, vyhrožoval jí zabitím, opařením rychlovarnou konvicí, předstíráním, že ji shodí z balkonu, škracení, žďouchání, fackování, sprechování horkou vodou, ohrožování činkami, vyhrožování, že jí vyrazí mozek z hlavy, vyhrožování uřezáním nohou, rukou, prstů či naporcováním do mrazáku, ponižování, bránění ve styku s rodiči. Toto jednání v přítomnosti nezletilého syna, přičemž jednání vyvrcholilo, když po poškozené hodil láhev vína a dal jí facku poté, co se zastala nezletilého syna, přičemž poškozená z důvodu obavy o svůj život a zdraví vyhledala ve večerních hodinách i se synem pomoc. Jak Krajský soud jako soud odvolací, tak Nejvyšší soud se vyjádřili zcela jednoznačně. Nejvyšší soud se jasně postavil za názor, že domácí násilí je veřejná záležitost a obviněný má být potrestán bez ohledu na fakt, že později obnovil s poškozenou společnou domácnost a že zájem státu na potrestání pachatele takového trestného činu nemůže zůstat v pozadí za individuálními zájmy účastníků. *„Trestní stíhání pachatele za zločin týrání osoby žijící ve společném obydlí není vyloučeno ani v případě, že by jím došlo k ohrožení materiálního zázemí poškozené osoby a její rodiny. Samotné obnovení manželského soužití přitom bez dalšího neznamená beztrestnost, aniž by šlo zároveň o jedinečný a mimořádný případ, který se vymyká obvyklým případům tohoto druhu trestné činnosti.“*⁸⁹

Opačně pak posoudil Nejvyšší soud případ, kdy podle rozsudku Městského soudu v Brně byl pachatel uznán vinným zločinem týrání osoby žijící ve společném obydlí. Obviněný po dobu několika let poškozenou slovně ponižoval a urážel vulgárními slovy a gesty, chytl ji za paži, cíleně, když kolem procházel, žďouchal do ní celým svým tělem, slovně ji vyhazoval z jejich společně obývaného domu, několikrát ji plivnul do obličeje, v době, kdy vlastnil zbraň, jí vyhrožoval, že všechny postřelí, vyčítal jí návštěvy u známých a sousedů, kam se synem uchýlovala před agresí obviněného, vinil ji z mimomanželského vztahu atd. Nejvyšší soud uvádí, že vzhledem k předloženým důkazům nelze tvrdit, že by poškozená byla na obviněném finančně závislá. Nelze ani tvrdit, že by mezi poškozenou a obviněným existoval asymetrický vztah, kdy by sebedůvěra poškozené byla takovým způsobem narušena až poškozena, že by nebyla schopna o ničem sama rozhodovat a byla zcela podrobena vůli

---

⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.8.2011, sp.zn. 7 Tdo 1037/2011

obviněného. Nejvyšší soud shledal, že nedošlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí.⁹⁰

Lze tedy uzavřít, že případy týrání osoby žijící ve společném obydlí je potřeba posuzovat velmi pečlivě a brát v úvahu všechny okolnosti, které dané jednání provází. Vždy bude velmi záležet na důsledném posouzení prokázaných skutkových okolností a vyvození správných závěrů, což klade vysoké nároky na práci soudců a jejich znalosti a zkušenosti s touto problematikou.

3.4.7 Trestný čin týrání svěřené osoby

Přestože veřejnost pod pojem domácí násilí zahrnuje zejména partnerské násilí a především násilí na ženách, právo na domácí násilí nahlíží jako na „*opakované násilné jednání nebo opakované vyhrožování násilným jednáním, v důsledku kterého dochází, nebo hrozí, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, mezi osobami, které jsou či byly spolu v intimním, rodinném či jiném obdobném vztahu a žijí ve společném obydlí. V rámci domácího násilí lze jednoznačně identifikovat osobou násilnou i osobu ohroženou, proti níž takové útoky nebo výhrůžky směřují*“.⁹¹

Trestní právo používá místo výrazu „násilí“ pojem „týrání“. Co pod tento pojem zahrnuje je uvedeno již výše. Týrání se však netýká jen osob dospělých, zahrnuje i násilí, ke kterému dochází mezi rodiči a dětmi.

Z trestně-právního pohledu se týrání dětí týká především ustanovení § 198 TZ – týrání svěřené osoby, jehož skutková podstata je speciální vůči trestnému činu týrání osoby žijící ve společném obydlí a použije se tedy přednostně. Toto ustanovení chrání především děti (a ostatní svěřené osoby) jako přímé oběti násilí, i když z výše uvedeného vyplývá, že trestněprávní ochranu je možné poskytnout i dětem v případech, kdy jsou oběťmi násilného chování v rodině jako svědci.

Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na ochraně osob, které jsou vzhledem ke svému věku nebo z jiných důvodů v péči nebo výchově jiných osob. Předmětem útoku je každá osoba, která je z jakéhokoli důvod (věk, nemoc, tělesná vada, duševní porucha atd.) v péči nebo výchově pachatele. Objektivní stránka spočívá

---

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2013, sp.zn. 4 Tdo 1448/2021

⁹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.

v tom, že pachatel týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově. Fyzické trestání menší intenzity za nesplnění uložených úkolů přiměřených věku dítěte znaky tohoto trestného činu nenaplnuje (rozsudek Krajského soudu v ČB – sp. zn. 3 To 364/2000). Pachatelem může být jen ten, v jehož péči nebo výchově týraná osoba je bez ohledu na to, zda základem péče či výchovy je zákon, soudní rozhodnutí nebo smlouva. Pachatelem tohoto trestného činu tak mohou být rodiče, resp. jeden z nich, druh matky nezletilých dětí, který není jejich otcem, ale žije s nimi ve společné domácnosti (č. 23/2007 – I. Sb. Rozh. Tr.), ale i učitelé, vychovatelé, sportovní trenéři, ošetřovatelky, přátelé a známí rodičů týrané osoby i jiné osoby, jejichž právní vztah k týranému je zcela nahodilý, avšak alespoň krátkodobě o něj pečují.⁹²

Podle statistiky sdružení Rosa v roce 2012 bylo z celkového počtu 320 dětí klientek tohoto sdružení 39 dětí fyzicky týráno (konkrétně škrceno, drženo pod krkem, pokousáno, štípáno, fackováno, sprchováno studenou vodou, zkopáno).⁹³

V praxi dochází často k více činnému souběhu trestného činu dle § 199 TZ a § 198 TZ. Například dle rozsudku Okresního soudu v Lounech byl obviněný uznán vinným jednak trestným činem dle §215a (dle současného TZ § 199) a jednak trestným činem týraní svěřené osoby podle § 215 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) (§ 198 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) TZ), kterých se dopustil tím, že „*bezdůvodně a surově ve společném bytě fyzicky, ale i psychicky týral syny svoji družky a stejně tak týral i svoji družku tak, že je všechny tloukl, fackoval, kopal do nich, vyhrožoval jim a hrubě je urážel, tahal je za vlasy po podlaze a tito, ač utrpěli různá zranění, jako podlitiny, modřiny a tržné rány, ze strachu nikdy nevyhledali lékařské ošetření, oba syny jeho družky tloukl bužírkou, jednoho z nich udeřil kladivem do zad, oba museli za trest klečat na podlaze, v jednom případě udeřil jednoho z nich smetákem zezadu do hlavy tak, že ze zadní části hlavy krvácel, vícekrát museli jít ven, utrhnout si klacek a tímto je potom zbil, svou družku opakovaně doma zmlátil proto, že mu během směny nezamávala ze zaměstnání přes výlohu prodejny, kde prodávala, šikanoval ji v zaměstnání, kam za ní bezdůvodně chodil, celou směnu před prodejnou či benzínovou stanicí, kde pracovala, čekal, tato*

---

⁹² Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. 2. vydání.* Praha: Leges, 2010, str. 575-576.

⁹³ Vavroňová, H., Hronová, M.: *Statistická sonda obětí domácího násilí za rok 2012*, Rosa, 2013. Dostupné z http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/STATISTIKA_ROSA_za_rok_2012_FIN.pdf. Viz Příloha č. 5

na něho musela dělat různé posunky, opakovaně ji volal telefonem a nutil ji, aby mu do telefonu i vícekrát během několika minut opakovala, že ho miluje a že ho nikdy neopustí a podobně, tato pak měla z těchto důvodů v zaměstnání potíže a musela z něho i odejít.“⁹⁴

Obviněný ve svém odvolání a následně i dovolání poukazoval kromě jiného i na nesprávné právní posouzení skutku z hlediska naplnění znaku skutkové podstaty trestného činu týrání svěřené osoby podle §215 tr. Zákona, a to znaku „osoby, která je v jeho péči nebo výchově“. Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 27. 1. 2011, sp.zn. 4 Tdo 8/2011-45 potvrdil výše uvedené: „*Pro naplnění znaků trestného činu týrání svěřené osoby, jak jsou vymezeny v ustanovení § 215 odst. 1 TZ, není třeba, aby tu byl zvláštní či výslovný akt, jímž je osoba svěřena do péče nebo výchovy pachatele. Vztah mezi pachatelem a jinou osobou, který je citovaným ustanovením vymezen jako péče nebo výchovy, může vzniknout i fakticky, tj. neformálně na konkludentním základě. To je zřejmé ze samotného znění ustanovení § 215 odst. 1 TZ, které je vyjádřeno dikcí „... osobu, která je v péči nebo výchově“, aniž by byl stav péče nebo výchovy jakkoli dále specifikován co do způsobu svého vzniku. V posuzovaném případě vznikl vztah mezi obviněným a poškozenými tak, že obviněný své družce a jejím synům umožnil, aby bydleli v jeho bytě. Tak se vyvinulo společné soužití obviněného, jeho družky a jejich synů. Toto soužití bylo z hlediska své povahy srovnatelné s rodinným soužitím. Obviněný vůči oběma synům uplatňoval vliv k usměrňování jejich chování, tj. podstatě výchovný vliv. Skutečný vztah mezi obviněným a poškozenými tudíž byl takový, že byli v péči obviněného, přičemž tato péče existovala fakticky, bez nutnosti zvláštního či výslovného právního titulu.“⁹⁵ S takovýmto vymezením je potřeba vyjádřit souhlas, vzhledem k tomu, že se velké množství případů týrání svěřené osoby vyskytuje právě ve vztazích, kde se na výchově dětí podílí nový partner jejich matky, nikoli tedy jejich otec.*

Trestný čin týrání svěřené osoby patří mezi trestné činy uvedené v § 367 TZ nepřekážení trestného činu a § 368 TZ neoznámení trestného činu. Tzn. že každý, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá uvedený trestný čin nebo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný uvedený trestný čin spáchal, má povinnost oznámit takový trestný čin bez odkladu státnímu zástupci nebo policejnímu

⁹⁴ Rozsudek Okresního soudu v Lounech ze dne 30.10.2009, sp. zn. 4 T 149/2008

⁹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp.zn. 4 Tdo 8/2011-45

orgánu, eventuálně překazit tento trestný čin jeho včasným oznámením zmíněným orgánům.

3.4.8 Další trestné činy využitelné v souvislosti s domácím násilím páchaným na dětech

Kromě trestného činu týrání svěřené osoby dle § 198 TZ je možné v boji proti domácímu násilí využít i další skutkové podstaty trestných činů uvedených zejména v Hlavě IV. trestné činy proti rodině a dětem zejména trestný **čin zanedbání povinné výživy** dle § 196 TZ – objektem tohoto trestného činu je nárok na výživu nezletilého nebo nezaopatřeného dítěte vyplývající ze zákona o rodině, povinnost vyživovat jiného vyplývá přímo ze zákona, takže není potřeba rozhodnutí soudu o této povinnosti ani stanovení přesné výše výživného. Dále trestný čin **ohrožování výchovy dítěte** podle § 201 TZ – tento trestný čin je podle J. Voňkové v situacích domácího násilí přehlížen⁹⁶ (objektem tohoto trestného činu je zájem na řádném tělesném, rozumovém, mravním a citovém vývoji dětí a na jejich výchově. Podle § 201 odst. 1 TZ se tohoto trestného činu dopustí ten, kdo a) svádí dítě k zahálčivému nebo nemravnému životu, b) umožní dítěti vést zahálčivý nebo nemravný život, c) umožní mu opatřovat pro sebe nebo pro jiného prostředky trestnou činností nebo jiným zavrženíhodným způsobem, d) závažným způsobem poruší svou povinnost pečovat o dítě nebo poruší jinou svou důležitou povinnost vyplývající z rodičovské odpovědnosti, to vše za předpokladu, že tímto jednáním ohrozí rozumový, citový nebo mravní vývoj dítěte. K trestnosti stačí nedbalost. Znak ohrožení rozumového, citového a mravního vývoje bude naplněn, jestliže si osoba, která je předmětem útoku, v důsledku jednání pachatele osvojuje škodlivé návyky, povahové rysy nebo sklony a zájmy.⁹⁷

Děti vyrůstající v prostředí, kde probíhá jakékoli násilí, si mohou do svého budoucího života přenášet nevhodné modely chování a sociální komunikace.

Stejně jako v případech násilí mezi dospělými osobami, je potřeba hledat řešení problematiky týrání dětí nejen v trestním právu, ale pojmout ji jako komplexní záležitost. Současná právní úprava podle mého mínění poskytuje dostatečnou ochranu týraným dětem. Jedná se zejména o právní úpravu obsaženou v právu občanském

---

⁹⁶ Voňková, J., Spoustová, I.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2.přepřacované vydání. 2008, profem o.p.s., str. 110.

⁹⁷ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo hmotné*. 2. vydání. Praha: Leges, 2010, str. 580.

a správním. Zásadní roli v ochraně dětí hraje OSPOD, který disponuje dostatečnými prostředky na ochranu dětí. Za ohrožené dítě se považuje dle ustanovení § 6 odst. 1 písm. g) zákona o sociálně-právní ochraně dětí i dítě, které je ohrožováno násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte. Potřebná návaznost zjištění domácího násilí a následná informovanost OSPOD o tom, že se v rodině nachází dítě, které je svědkem domácího násilí, je zajišťována díky povinnosti Policie v případech tzv. vykázání zaslat kopii úředního záznamu o vykázání do 24 hodin od vstupu do obydlí intervenčnímu centru, soudu a pokud ve společném obydlí žije nezletilá osoba i příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Tato povinnost Policie vyplývá z ustanovení § 47 odst. 3 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR ⁹⁸

3.4.9 Trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání

Různé projevy domácího násilí jsou často spojeny s protiprávním jednáním naplňujícím znaky trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání. Zákonem č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, bylo do původního § 171 odst. 1 trestního zákona přidáno nové písmeno e), které znělo: „*Kdo se dopustí závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil rozhodnutí o vykázání vydané podle zvláštního předpisu (§ 21a zákona č. 283/1991 Sb. O Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů) nebo na základě předběžného opatření soudu*“. Z důvodové zprávy k zákonu č. 135/2006 Sb. vyplývá, že zákonodárce preferuje komplexní řešení problematiky domácího násilí a usiluje o generální prevenci. K naplnění skutkové podstaty tohoto trestného činu má dojít nesplněním povinností uložených jednak policejním orgánem při vykázání násilné osoby a jednak v rámci předběžného opatření uloženého soudem. „*Navrhovaná úprava by přitom dopadala i na dosud nepravomocná, ale již vykonatelná rozhodnutí policejního orgánu o vykázání, jakož i na rozhodnutí soudu, jimiž bylo vykázání nařízeno v podobě předběžného opatření. Pakliže by nebylo maření výkonu předmětného rozhodnutí trestně postižitelné, výrazně by se oslaboval smysl rozhodnutí (předběžného opatření) o vykázání násilné osoby, neboť by neexistoval žádný způsob zákonného zajištění jeho respektování. Navrhované ustanovení § 171 odst. 1 písm. e) by přitom mělo dopadat pouze na nejzávažnější či opakované formy porušování/maření*

---

⁹⁸ Westphalova, L.: *Sociálně-právní ochrana dětí postižených domácím násilím*, Dny práva – 2010 – Days of Law, 1. ed. Brno : Masaryk University, 2010, <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>.

výkonu rozhodnutí o vykázání, zatímco méně závažné formy budou postižitelné v rámci stávající úpravy podle zákona o přestupcích [§ 47 odst. 1 písm. a), § 49 odst. 1 písm. c) zákona č. 200/1990, ve znění pozdějších předpisů].⁹⁹

Dne 1. 1. 2009 nabylo účinnosti ustanovení § 171 odst. 4 tehdejšího trestního zákona (zákon č. 140/1961 Sb.) Podle jeho tehdejšího znění – „*Kdo se dopustí závažného nebo opakovaného jednání, aby zmařil vykázání provedené podle zvláštního právního předpisu nebo rozhodnutí o předběžném opatření soudu, kterým se ukládá povinnost dočasně opustit společné obydlí a jeho bezprostřední okolí a zdržet se vstupu do něj nebo povinnost zdržet se styku s navrhovatelem a navazování kontaktů s ním, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta*“.

Nový trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.) přebral totožnou právní úpravu, která je nyní upravena v ustanovení o přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 2. Jedná se o reakci zákonodárce na problematiku domácího násilí, kterou je potřeba uvítat, protože je patrné, že bez komplexního přístupu a provázanosti jednotlivých institutů mimo trestních a trestních není možné úspěšně toto jednání postihovat. Jak je uvedeno v kapitole o pachatelích domácího násilí, z dostupných poznatků o pachatelích domácího násilí je možno vyvodit, že někteří pachatelé reagují již na hrozbu trestní sankce a je tedy možné, že domácí násilí bude zastaveno již ve fázi, kdy došlo k policejnímu vykázání a oběť nebude ohrožena dalšími nebezpečnými útoky pachatele.

Institut vykázání upravený v § 44 an. zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR je velmi důležitým institutem, který plní především preventivní funkci v rámci problematiky domácího násilí. Spočívá v oprávnění Policie vykázat násilnou osobu z bytu nebo domu či bezprostředního okolí. Stejně tak důležitou funkci plní i institut předběžného opatření soudu podle § 76b OSŘ, který zpravidla po vykázání následuje (vykázání ale není nezbytnou podmínkou využití možnosti žádat soud o vydání předběžného opatření).

---

⁹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, zveřejněná na stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, sněmovní tisk č. 828/0. Zdroj dostupný dne 19.4.2013 z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=828&CT1=0>.

3.4.10 Neoznámení a nepřekažení trestného činu

Původní senátní návrh zákona, kterým se zavedla skutková podstata trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí, také obsahoval novelizaci § 167 odst. 1 (nově § 367 odst. 1 TZ) a § 168 odst. 1 (nově § 368 odst. 1 TZ), tedy skutkových podstat nepřekažení trestného činu a neoznámení trestného činu. K navrhované novelizaci však nakonec nedošlo.

D. Langhasová uvažuje, zda je to dobře či špatně. Domnívá se, že trestnost nepřekažení a neoznámení je zcela na místě v případě týrání svěřené osoby. V případě dospělé osoby lze argumentovat tím, že aktivita při řešení situace by měla vzejít od ní samotné, tedy, že týrání by v první řadě měla oznámit ona sama. Oběť však je zřídka kdy schopná postavit se násilníkovi a svoji situaci racionálně řešit. Dalším argumentem proti je fakt, že pro vnějšího pozorovatele je někdy obtížné rozpoznat, zda už se jedná o týrání, či zda jde pouze o partnerské problémy. Na druhé straně pro trestnost nepřekažení a neoznámení svědčí případy, kdy je týrán člověk nemohoucí, starý, tělesně postižený nebo například žena, která je násilníkem natolik izolovaná, že již ztratila kontakt s okolím a není schopna se sama ze situace vymanit.¹⁰⁰

Jednoznačný názor zastává J. Jelínek, který kritizuje fakt, že nedošlo k navrhované novelizaci těchto trestných činů zákonem 91/2004 Sb. Navrhuje doplnění trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí do výčtu trestných činů obsažených v § 367 odst. 1 TZ a § 368 odst. 1 TZ. Argumentuje tím, že typově příbuzný trestný čin týrání svěřené osoby podle § 198 TZ je ve výčtu uveden.¹⁰¹

Nad nezakotvením trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí do výčtu trestných činů, jejichž neoznámení či nepřekažení je trestné se pozastavuje i M. Vanduchová, která argumentuje tím, že na tuto nedůslednost je upozorňováno především ve spojitosti s nečinností lékařů, kteří v ordinacích zjištěné následky domácího násilí neoznamují orgánům činným v trestním řízení.¹⁰²

Objevují se však i názory, že zakotvení povinnosti neoznámit či nepřekazít trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí by ve skutečnosti nevedlo

---

¹⁰⁰ Langhasová, H.: *Nový paragraf v trestním zákoně. Malý dárek osobám týraným ve společné domácnosti*. Via iuris, 2003.

¹⁰¹ Jelínek, J.: *K trestněprávnímu postihu domácího násilí*. Acta iuridica olomucensis. Vol. 1, 2005, str. 54-58.

¹⁰² Vanduchová, M.: *Ke kriminalizaci domácího násilí*, Acta Iuridicia Olomoucensis, 2005, č. 2, rubrika Studie a články, str. 59-61.

k výrazněji zvýšené míře oznamování těchto skutků. Tato domněnka se opírá o důvod, že českou společností je domácí násilí stále chápáno spíše jako soukromá záležitost rodiny a obecně je větší ochota oznamovat spíše trestné činy spáchané cizími osobami.¹⁰³

Je tedy patrné, že problematika neoznámení či nepřekažení trestného činu týrání osoby žijící ve společné domácnosti je velmi složitá a nelze jednoznačně říci, kde jsou hranice zejména pro laickou veřejnost, při které by již lidé byli schopni rozpoznat, zda se jedná o domácí násilí či nikoli. V tomto ohledu souhlasím s názorem D. Langhasové, nicméně se domnívám, že v případech, kdy se týraná osoba dostane do péče lékaře či jiných odborných institucí, měli by mít tyto stejnou povinnost upozornit orgány činné v trestním řízení na podezření z páchání násilí, jakou mají státní orgány dle § 8 TŘ. Jak vyplývá z poznatků o obětech domácího násilí, nejsou tyto osoby mnohdy z různých důvodů schopny svoji situaci řešit samy a v některých případech si ani neuvědomují, že jednání, jehož jsou obětí, je postižitelné trestním právem. Řešením *de lege ferenda* by mohlo být nikoli zavedení tohoto trestného činu do výčtu § 367 odst. 1 TZ a 368 odst. 1 TZ, ale stanovení povinnosti zdravotníků, zdravotnických zařízení a dalších zařízení poskytujících zdravotní či jinou související péči „*neprodleně oznamovat státnímu zástupci nebo policejním orgánům skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin*“. Zároveň by bylo nutné v co největší míře zajistit informovanost výše uvedených institucí.

4 VYBRANÉ TRESTNĚPROCESNÍ ASPEKTY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Aby trestní právo mohlo poskytovat skutečně ochranu obětem domácího násilí, musí existovat dostatečné a kvalitní propojení institutů trestního práva hmotného a procesního. Dosáhnout účinné ochrany obětí domácího násilí prostředky trestního práva je tedy možné, pokud i trestní řád poskytuje možnost využít v plném rozsahu všech nástrojů, které poskytuje trestní zákoník. Nemalou roli v postihování domácího násilí hraje i profesionální přístup všech orgánů činných v trestním řízení, počínaje Policií ČR, přes státní zastupitelství až po soudy. Na všechny tyto instituce a konkrétní

---

¹⁰³ Macháčková, R.: *Domácí násilí – některé právní aspekty*, in *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*, Istitut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001, str. 113.

osoby jsou kladeny vysoké nároky, protože odhalování domácího násilí, shromažďování důkazů a jejich hodnocení je velmi obtížné. Případy domácího násilí patří mezi nejfrekventovanější násilné trestné činy páchané na ženách. Z dostupných statistik vyplývá, že v roce 2011 bylo zjištěno celkem 566 případů domácího násilí, obětí byly převážně ženy (z celkového počtu obětí tvořily ženy 474 obětí). Ve většině případů se jednalo o partnery či bývalé partnery.¹⁰⁴

4.1 DISPOZIČNÍ PRÁVO OBĚTI DLE § 163 TRESTNÍHO ŘÁDU

§ 163 odst. 1 TŘ vyjmenovává trestné činy, které lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného. Jedná se o souhlas s trestním stíháním proti osobě, která je ve vztahu k poškozenému osobou, vůči níž by měl poškozený jako svědek právo odepřít výpověď, v případě trestného činu znásilnění proti tomu, kdo byl v době spáchání činu ve vztahu k poškozenému manželem, partnerem nebo druhem. § 163a TŘ toto ustanovení doplňuje a stanoví: „*Souhlasu poškozeného s trestním stíháním pro některý z trestných činů uvedených v § 163 odst. 1 není třeba, pokud a) byla takovým trestným činem způsobena smrt, b) poškozený není schopen dát souhlas pro duševní chorobu, pro kterou byl zbaven způsobilosti k právním úkonům, nebo pro kterou byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena, c) poškozeným je osoba mladší než čtrnáct let, d) z okolností je zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní vyvolané výhrůžkami, nátlakem, závislostí nebo podřízeností*“.

Důvodem přijetí této úpravy byl konflikt zájmů poškozeného a státu při postihu trestných činů, kde pachatel má k poškozenému nějaký osobní vztah. Zákonodárce předpokládá svobodnou vůli poškozeného a jeho schopnost dostatečně vnímat nebezpečnost počinání pachatelem. V případech domácího násilí však poškozená osoba zpravidla tuto schopnost nemá.

Dílčí novela trestního řádu pak z ustanovení § 163 odst. 1 TŘ vyjímá některé skutkové podstaty trestných činů páchaných v rámci domácího násilí, a to tak, aby příště nebyl nutný souhlas poškozeného s trestním stíháním pachatele těchto trestných činů. Z dosavadních zkušeností je totiž patrné, že oběti domácího násilí jsou vystaveny velmi

---

¹⁰⁴ Dostupné z <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojucich-zdravotni-socialni-a-policejni-pomoc-pri-odhalovani-a-stihani-pripadu-domaciho-nasili-za-rok-2011.aspx>. Viz Příloha č. 6

intenzivnímu naléhání (nejen pachatele), aby souhlas s trestním stíháním neudělily nebo jej vzaly zpět. „*Tím se trestní postih projevů domácího násilí – mnohdy i opakovaných a závažných – stává neúčinným, nehledě k nedostatku jeho preventivního působení v takových případech*“.¹⁰⁵

Trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TZ ani týrání svěřené osoby dle § 198 TZ tento souhlas nevyžaduje, což lze považovat za klad současné právní úpravy. Ve výčtu jsou však stále obsaženy některé trestné činy, které jsou právě pro domácí násilí typické (ublížení na zdraví, těžké ublížení na zdraví z nedbalosti, omezování osobní svobody, vydírání, sexuální nátlak, znásilnění, nebezpečné vyhrožování, nebezpečné pronásledování). Trestní řád sice stanoví výjimku, která potřebu souhlasu omezuje, pokud je z okolností zřejmé, že souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět v tísní, vyvolané výhrůžkami, nátlakem nebo závislostí nebo podřízeností. Tyto okolnosti je však velmi těžké prokázat. J. Fenyk k tomu uvádí, že „*praxe v tomto ohledu přináší dostatek příkladů, jak očekávání příslušného a mnohdy kuriózně motivovaného projevu vůle poškozeného „nechat spravedlnosti volný průchod“ ovlivňuje rychlost trestního řízení. Zkušenosti policisté zpravidla nespěchají s trestním stíháním tam, kde vědí, že poškozený takto může jejich práci „vynulovat“.* Tento demotivující faktor sám o sobě přispívá ke snížené účinnosti trestního postihu domácího násilí“.¹⁰⁶

Jak konstatuje J.Voňková: „*Přesvědčit manželku, partnerku, matku společných dětí o nevhodnosti takového souhlasu je pod hrozbou dalšího násilí snadné. Prokázat, že oběť nesouhlasila s trestním stíháním nebo své podání vzala zpět v tísní, vyvolané výhrůžkami, nátlakem, ekonomickou závislostí nebo podřízeností, je obtížné*“.¹⁰⁷

Jako poněkud problematické ustanovení ve vztahu k domácímu násilí považuji § 163a odst. 2, který stanoví „*Jestliže se poškozený na výzvu orgánu činného v trestním řízení ihned nevyjádří, zda souhlasí s trestním stíháním podle § 163 TŘ, tento orgán mu poskytne podle povahy věci k vyjádření přiměřenou lhůtu, nejvýše však 30 dnů.* Po marném uplynutí této lhůty již souhlas s trestním stíháním dát nelze. O tom je třeba

---

¹⁰⁵ Púry, F.: *Nad legislativními návrhy proti domácímu násilí*. Právní zpravodaj, 2005, č. 3, str. 14 a násl.

¹⁰⁶ Fenyk, J.: *Některé úvahy o postížitelnosti „domácího násilí“ z hlediska současného trestního práva i záměru de lege ferenda*. Právní rozhledy, 2002, č. 12, str. 631.

¹⁰⁷ Voňková, J., Spoustová, I.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2.přepřacované vydání. 2008, proFem o.p.s., str. 80.

poškozeného písemně poučit“. Oběť domácího násilí se nachází ve velmi těžké životní situaci a rozhodnout se v určité lhůtě pro ni může být psychicky náročné.

V této souvislosti je potřeba uvítat možnost Policie ČR vykázat násilnou osobu na deset dní z bytu nebo domu společně obývaného s útokem ohroženou osobou a následná možnost podat žádost o předběžné opatření k soudu dle § 76b OSŘ. Podle již platného zákona o obětech trestných činů č. 45/3013 Sb., který ale dosud není zcela účinný, bude možné podat návrh na předběžné opatření i v rámci trestního řízení. Tímto předběžným opatřením bude možné uložit obviněnému např. zákaz styku s poškozeným, zákaz vstoupit do společného obydlí, atd.

K institutu souhlasu s trestním stíháním se vyjádřil i Ústavní soud, který konstatuje, že „*zákonná úprava dispozičního práva oběti je velice nesnadná, protože ve hře je několik kolidujících zájmů. Zvláště kontroverzní je tato záležitost v případech domácího násilí. Nevhodná právní úprava dispozičního práva poškozeného by někdy mohla umožňovat pachateli trestného činu vyvíjet nátlak na oběť, aby neudělila nebo odvolala svůj souhlas se stíháním. Nesnadnost úkolu, jak nalézt pro tyto konfliktní situace odpovídající legislativní řešení, se projevuje v tom, že český zákonodárce právní úpravu souhlasu poškozeného již několikrát novelizoval. Velmi nesnadné je vymezit okruh trestných činů, u nichž může poškozený uplatnit dispoziční právo. Dispoziční právo by mělo být omezeno jen na ty trestné činy, jejichž objektem jsou převážně individuální zájmy samotného poškozeného: zpravidla typově méně závažné trestné činy, u nichž hledisko generální prevence nehraje tak významnou roli“.¹⁰⁸*

4.2 INSTITUT VAZBY

Vazba představuje nejzávažnější trestně procesní zajišťovací opatření. Účelem vazby je zajistit osobu obviněného pro účely trestního řízení a výkonu trestu, zabránit obviněnému, aby mařil či ztěžoval provádění důkazů, vyhýbal se trestnímu řízení nebo trestu, popřípadě zabránit mu v dokonání trestného činu nebo v páchání nové trestné činnosti. Vazba představuje krajní a výjimečné opatření, jež musí být úměrné závažnosti stíhaného trestného činu a jež může být aplikováno jen tehdy, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinými, mírnějšími zajišťovacími prostředky.¹⁰⁹

¹⁰⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 2. 2011, III ÚS 2523/10

¹⁰⁹ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*, 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, str. 294 – 295.

Institut vazby je využitelný i v případech domácího násilí, kdy může chránit oběť před dalšími útoky pachatele. Možnost vzetí násilníka do vazby je však limitována zákonnými podmínkami. Základní podmínkou je, že do vazby lze vzít pouze osobu, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání. Tato podmínka může v souvislosti s domácím násilím znamenat, že oběť bude od násilníka oddělena až po delší době od podání trestního oznámení. Z tohoto důvodu představuje pro oběť větší ochranu institut vykázání, který umožňuje oddělení okamžité. Institut vykázání však na rozdíl od vazby nedokáže zcela zajistit, že se pachatel k oběti nepřiblíží. V praxi jsou známy případy, kdy pachatel porušil vykázání a zákaz přiblížit se k oběti (manželce) a následně byl vzat do vazby. Později byl ale z vazby propuštěn a vyšetřován na svobodě. V této době bohužel došlo k vraždě oběti.

K zákonným důvodům vazby patří existence konkrétních skutečností odůvodňující obavy předpokládané v ustanovení § 67 písm. a) až c) TŘ - že obviněný uprchne nebo se bude skrývat, že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky, že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán nebo dokoná trestný čin, o který se pokusil nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil. § 68 TŘ stanoví omezení, pro která nelze vzít obviněného do vazby – do vazby nelze vzít obviněného stíhaného pro úmyslný trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje dvě léta nebo pro trestný čin spáchaný z nedbalosti, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje tři léta. Tato omezení se podle TŘ neuzijí v některých případech stanovených v § 68 odst. 3 TŘ, zejména v případě, že obviněný již opakoval trestnou činnost, pro niž je stíhán, nebo v takové trestné činnosti pokračoval, nebo byl za takovou trestnou činnost v posledních třech letech odsouzen či potrestán.

Průlom do ustanovení § 68 odst. 2 tr. řádu představuje konstrukce nového ustanovení § 68 odst. 4 TŘ, určeného ke zvýšené ochraně poškozeného. Obviněného je možné podle tohoto ustanovení vzít do vazby, ačkoliv se jedná o trestný čin nižší závažnosti, za podmínky dle § 67 písm. c) TŘ. V případě jiných vazebních důvodů nelze tuto výjimku použít. Vzetí do vazby podle tohoto ustanovení je možné, pokud to s přihlédnutím k povaze trestného činu vyžaduje účinná ochrana poškozeného, zejména ochrana jeho života, zdraví nebo jiného obdobného zájmu. Toto ustanovení je tedy

využitelné i u některých trestných činů, které bývají páčány v souvislosti s domácím násilím.¹¹⁰

K možnosti využití institutu vazby v souvislosti s domácím násilím se vyjádřil i Ústavní soud. Uvedl, že *„je možné uplatnit institut vazby v případech, kdy není možné jinými způsoby dosáhnout zamezení pokračování stavu zakládajícího utrpení člověka. Použití vazby tedy přichází v úvahu v těch situacích, v nichž jsou vyloučeny jiné efektivní možnosti ochrany trpící osoby. Vazba však řeší domácí násilí pouze po určité stránce, dočasně a pouze v extrémních případech. Na rozdíl od uplatnění institutu vykázání lze však tímto způsobem eliminovat agresivní jednání násilníka, jenž by mohl na základě důvodných předpokladů pokračovat v násilném jednání i mimo společné obydlí, a to v krajním případě s následky ex post neodčinitelnými.“*¹¹¹

4.3 OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ JAKO OSOBA POŠKOZENÁ

Obětem domácího násilí, stejně jako obětem ostatních trestných činů přiznává trestní řád některá oprávnění. Podle §46 TŘ jsou orgány činné v trestním řízení povinny poškozeného o jeho právech poučit a poskytnout mu plnou možnost jejich uplatnění. Odborníci a organizace pomáhající obětem trestných činů však poukazují na to, že tato práva jsou v určité disproporcii s právy osoby obviněné. Bylo vypracováno několik právních analýz, které se zabývají konkrétními aspekty trestně procesní úpravy. Důraz je kladen především na ochranu obětí před sekundární viktimizací, právo na soukromí, nárok na bezplatnou právní pomoc, definici zvláště zranitelných obětí, právo na informace či finanční pomoc od státu.

Oběti domácího násilí z různých důvodů váhají s podáním trestního oznámení, velké množství případů zůstává neodhaleno. Pokud se přeci jen odhodlají trestní oznámení podat, často se stává, že v průběhu trestního řízení mění svoji výpověď nebo zcela přestanou vypovídat. Proto je potřeba uvítat jakékoli snahy zákonodárce zakotvit obětem větší rozsah oprávnění a dát jim možnost tato oprávnění skutečně využít, což klade vysoké nároky na práci orgánů činných v trestním řízení.

V posledních letech došlo několika novelami trestního řádu k rozšíření práv poškozeného a současná právní úprava tedy významně posílila práva poškozených.

---

¹¹⁰ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*, 1. Vydání. Praha: Leges, 2010, str. 294 – 295.

¹¹¹ Nález Ústavního soudu České republiky, sp.zn. IV. ÚS 1770/07. In Hanuš, L. K extrémním případům domácího násilí. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 12, s. 355-358.

Od původního pojetí, kdy byl poškozený považován za svědka, tedy důkazní prostředek nebo jako poškozený, který byl subjektem adhezního řízení, ve kterém se mohl domáhat náhrady majetkové újmy nebo škody na zdraví až po současnou situaci, kdy byl přijat zákon č.45/2013 Sb. o obětech trestných činů, který přiznává další důležitá oprávnění.

4.3.1 Definice poškozeného a oběti

Poškozeným je podle § 43 odst. 1 TŘ ten, „komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil“. Toto vymezení je korigováno dvěma omezeními: Novelou č. 265/2001 Sb. došlo k zúžení pojmu poškozeného tak, že se „za poškozeného nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem“ (§ 43 odst. 2). Smyslem tohoto institutu byla snaha zamezit příliš extenzivnímu výkladu pojmu poškozené osoby. J. Jelínek upozorňuje v této souvislosti na to, že v právní úpravě chybí úprava postupu při rozhodování o tom, zda určitá osoba je nebo není poškozeným. Navrhuje, aby se o tom, zda určitá osoba je, či není poškozeným, rozhodovalo řádným procesním postupem, proti kterému by byla přípustná stížnost.¹¹² Druhé omezení zní: „pro účely narovnání nepřisluší práva poškozeného tomu, na koho pouze přešel nárok na náhradu škody nebo na vydání bezdůvodného obohacení.“ (§ 310a TŘ). Toto ustanovení vylučuje právního nástupce poškozeného z možnosti vykonávat práva poškozeného v řízení o narovnání.¹¹³ Trestní řád rozlišuje dvě skupiny poškozených: poškození, kteří mohou žádat náhradu škody a poškození bez tohoto oprávnění. Ten poškozený, který má proti obviněnému nárok na náhradu škody, „má právo také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal“ (§ 43 odst. 3). Poškozený tedy může uplatňovat svoje nároky přímo v trestním řízení (tzv. adhezní řízení).¹¹⁴

Pojem poškozeného ve smyslu § 43 odst. 1 odlišujeme od pojmu oběť trestné činnosti, který poprvé do českého právního řádu zavedl zákon č. 209/1997 Sb.,

¹¹² Jelínek, J.: *Rozhovor o procesním postavení poškozeného v trestním řízení a nedostacích současné právní úpravy*. In Zpravodaj BKB, 2011, č. 1, str. 10.

¹¹³ Jelínek, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. 1. Vydání. Praha: Leges 2010, str. 244.

¹¹⁴ Tamtéž str. 248

o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Oběť podle tohoto zákona je *„fyzická osoba, které v důsledku trestného činu vznikla škoda na zdraví nebo osoba pozůstalá po oběti, která v důsledku trestného činu zemřela, jestliže byla rodičem, manželem nebo dítětem zemřelého a současně v době jeho smrti s ním žila v domácnosti, nebo osoba, které zemřelý poskytoval nebo byl povinen poskytovat výživu“*. Podle nově přijatého zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů je obětí *„fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil“*. *„Byla-li trestným činem způsobena smrt oběti, považuje se za oběť též její příbuzný v pokolení přímém, sourozenec, osvojenec, osvojitel, manžel nebo registrovaný partner nebo druh, je-li osobou blízkou. Je-li těchto osob více, považuje se za oběť každá z nich“*. Zákon definuje také zvlášť zranitelné oběti.

Obecně lze říci, že přestože poškozený je osobou, které spácháním trestného činu byly způsobeny závažné újmy ať již na majetku či zdraví, právní úprava donedávna považovala poškozeného pouze za důkazní prostředek a postup orgánů činných v trestním řízení byl a mnohdy ještě je pro poškozenou osobu zdrojem sekundární viktimizace. Obzvláště v případech domácího násilí, kdy oběti byly způsobeny převážně nemateriální újmy, neměl poškozený donedávna možnost domáhat se jakékoli škody. Tento nedostatek byl již odstraněn, nicméně v praxi se stále mnohdy vyskytují případy, kdy orgány činné v trestním řízení neumožňují poškozené osobě dostatečně svoje práva uplatnit a tuto zákonnou povinnost naplňují pouze formálně.

4.3.2 Práva poškozeného

Poškozený je podle platné právní úpravy procesní stranou. Každý poškozený má právo nahlížet do spisů, zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, činit návrhy na doplnění dokazování, účastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání o odvolání a před skončením řízení se vyjádřit k věci, resp. pronést závěrečnou řeč. Procesní práva poškozeného byla také rozšířena o právo na informace o pobytu obviněného nebo odsouzeného.

Cesta k rozšíření práv poškozeného v trestním řádu byla poměrně složitá a zdlouhavá a ještě stále není u konce. První velké změny dotýkající se postavení poškozeného v trestním řízení přinesla novela trestního řádu přijatá zákonem

č. 265/2001 Sb. J. Jelínek s potěšením konstatuje, že „některé náměty nauky de lege ferenda našly svůj kladný ohlas v přijaté novelizaci trestního řádu“. Novela zakotvila v oblasti práv poškozeného za určitých podmínek právo nemajetného poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody, na bezplatné zastoupení, resp. zastoupení za sníženou odměnu. Novela také rozšířila v některých případech možnost poškozeného podávat některé opravné prostředky. Poškozený může podat stížnost proti usnesení o zastavení trestního stíhání v přípravném řízení (§ 172 odst. 3) a proti usnesení o postoupení věci jinému orgánu (§ 171 odst. 2) ¹¹⁵ Poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, může však napadnout rozsudek soudu prvního stupně odvoláním pouze pro nesprávnost výroku o náhradě škody, nikoli tedy pro nesprávnost výroku o vině.

J. Jelínek kritizuje, že některé z přijatých změn jsou pouze částečným řešením, které nepřináší stejná oprávnění všem skupinám poškozených. Dále kritizuje fakt, že novela nezajistila, aby poškozenému bylo lépe zabezpečeno trestním řádem poskytnutí informací potřebných k uplatnění jeho práv, nemožnost poškozeného provést výslech svědka v hlavním líčení a nemožnost poškozeného podat odvolání proti výroku rozsudku o vině a o trestu a odpor proti trestnímu příkazu, i kdyby obsahoval výrok o náhradě škody. ¹¹⁶

Podle J. Jelínka „jsou poškozený a obviněný v trestním řízení stranami s protichůdnými zájmy a rovnováha mezi ochranou práv jednoho či druhého je velmi křehká. Posílení práv obviněného by proto vždy mělo být vyváжено posílením práv poškozeného a naopak. Skutečností však zůstává, že platná právní úprava poskytuje dostatek argumentů pro tvrzení, že procesní postavení poškozeného a obviněného je krajně nevyvážené“ ¹¹⁷

Na určité nedostatky právní úpravy upozorňují i některé nestátní organizace. V přípravném řízení se upozorňuje na fakt, že poškozený nemá možnost podat stížnost proti usnesení o přerušení trestního stíhání. Poukazuje se na určitou nelogičnost a nesystematičnost zákona a na nemožnost přezkoumat z podnětu poškozeného takovéto rozhodnutí. Kritizována je také příliš krátká lhůta k podání stížnosti. Další nedostatek je spatřován v tom, že dle § 166 TR není poškozený informován o skončení vyšetřování

¹¹⁵ Jelínek, J.: *Poškozený po novele trestního řádu 2001*, Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, str. 61-68.

¹¹⁶ Jelínek, J.: *Poškozený po novele trestního řádu 2001*, Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12, str. 61-68.

¹¹⁷ Jelínek, J.: *Poškozený v českém trestním řízení*, Praha: Karolinum, 1998, str. 58.

a není mu na rozdíl od obviněného a obhajoby umožněno prostudovat spis a učinit návrhy na doplnění vyšetřování.

V řízení před soudem se poukazuje na to, že poškozený není oprávněn podat stížnost proti některým usnesením soudu na rozdíl od obviněného a státního zástupce (viz § 188 TŘ). U hlavního líčení nemůže poškozený žádat, aby mu bylo umožněno provést důkaz, především výslech svědka nebo znalce. Toto oprávnění přísluší pouze státnímu zástupci, obžalovanému nebo obhájci. (§ 215 odst. 2 TŘ) Obžalovaný se může odvolat proti kterémukoli výroku, který se ho přímo týká (§ 246 odst. 1 písm. b) TŘ), na rozdíl od poškozeného, který se může odvolat pouze proti výroku o náhradě škody (§ 246 odst. 1 písm. d) TŘ). Mezi další disproporce patří nemožnost podat odpor proti vydanému trestnímu příkazu, zatímco obviněný toto oprávnění má.

4.3.3 Sekundární viktimizace

Sekundární viktimizaci definuje Doporučení Výboru Ministrům na pomoc obětem trestných činů jako „viktimizaci, ke které nedochází přímo následkem trestného činu, ale je výsledkem reakce institucí a jednotlivců na oběť“. O sekundární viktimizaci lze hovořit, když v důsledku podaného trestního oznámení dochází k dalšímu nadměrnému zraňování oběti zejména nevhodným přístupem zúčastněných orgánů v trestním řízení a dalších osob. L. Čírtková za typické zdroje sekundární viktimizace označuje orgány činné v trestním řízení, média a okolí oběti.¹¹⁸

Současná právní úprava příliš potřebu chránit oběť před sekundární viktimizací nezohledňuje. Právní analýza provedená V. Kristkovou, H. Langhansovou a M. Matiaškem poukazuje na konkrétní ustanovení trestního řádu, která přispívají k sekundární viktimizace obětí. Za jeden z nejzávažnějších zdrojů sekundární viktimizace považují opakování výslechu oběti. Řešení vidí v možnosti provést výslech poškozeného v přípravném řízení jako neodkladný a neopakovatelný úkon s možností číst v hlavním líčení protokol o jeho výpovědi.¹¹⁹

---

¹¹⁸ Čírtková, L.: *Psychologie oběti, Pomoc obětem a svědkům trestných činů, příručka pro pomáhající profese*, 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2007, str. 17.

¹¹⁹ Kristková, V., Langhansová, H., Matiaško, M.: *Legislativní ochrana oběti trestných činů před druhotnou viktimizací a práva obětí na soukromí během trestního řízení*. Analýza vznikla doplněním a přepracováním Právní analýzy některých aspektů postavení poškozeného v trestním řízení a oběti trestného činu v českém právním řádu autorů Hany Langhansové, Jany Koláčkové a Jiřího Kopala, zpracované k příležitosti kulatého stolu na téma „Postavení poškozeného v trestním řízení a přístup obětí trestných činů ke s, Brno, 2007.

Nový zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů přináší v oblasti ochrany před sekundární viktimizací pozitivní změny, zakotvuje práva oběti před druhotnou újmou. Mezi tato práva patří především možnost oběti žádat, aby byla při úkonech, kterých se účastní, učiněna potřebná opatření k zabránění kontaktu oběti s násilnou osobou, dále právo na šetrné zacházení při podání vysvětlení či výslechu oběti, provádění výslechu vyškolenou osobou a snaha o neopakování výslechu oběti. Oběti se přiznává právo na doprovod důvěrníkem a možnost učinit prohlášení o dopadu trestného činu na její život.

4.3.4 Definování zvlášť ohrožených obětí

Podle J. Jelínka je *„věnována poškozenému zvláštní pozornost nebo je s ním jinak zacházeno nikoli proto, že jde o poškozeného, ale pouze z toho důvodu, že v řízení vystupuje v procesním postavení svědka, tedy nositele důkazu důležitého při řízení“*. Současná právní úprava tedy neposkytuje poškozenému ochranu před sekundární viktimizací ani nedefinuje žádnou zvláštní skupinu obětí trestných činů. Výjimku tvoří děti mladší patnácti let, pro které je stanoven v § 102 TŘ zvláštní režim pro jejich výslech. Novým zákonem 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů ze dne 30. 1. 2013 došlo k vyslyšení požadavků na ochranu některých obětí před sekundární viktimizací a s tím související definování zvláštní skupiny poškozených, kteří jsou nejvíce ohroženi. Největší ohrožení lze spatřovat u obětí sexuálního násilí, domácího násilí či týrání. Tuto skupinu obětí nazývá zákon zvlášť zranitelnými oběťmi a přiznává jí určitá oprávnění sloužící na ochranu před sekundární viktimizací.

4.3.5 Bezplatná právní pomoc

Novelou č. 265/2001 Sb. byla rozšířena možnost poškozeného, který uplatnil nárok na náhradu škody, na bezplatné zastoupení, odůvodňují-li to majetkové poměry (§ 51a TŘ). Pokud však vzhledem k povaze uplatňované náhrady škody nebo její výši by zastoupení zmocněnce bylo *„zřejmě nadbytečné“*. Toto oprávnění však přísluší pouze těm poškozeným, kteří uplatnili nárok na náhradu škody v trestním řízení. Dnes

---

Důvodová zpráva k senátnímu návrhu č. 305 uvádí, že *„zavedením obligatorní formy výslechu poškozeného jako neodkladného úkonu dojde k fixaci jeho obsahu pro další etapy trestního řízení s cílem znesadnit jeho typické následné zpochybňování nátlakem pachatele (násilníka)“*. Návrh obsahoval doplnění ustanovení § 158a o druhý odstavec ve znění: *„Jako neodkladný úkon se provede vždy výslech poškozeného, jde-li o prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě podle § 215a TZ“*. Tento návrh však nebyl schválen.

je mezi odborníky kladen velký důraz na to, že poškozený, který se nedomáhá náhrady škody, nemá nárok na bezplatnou právní pomoc. Zatímco obviněný, který nemá dostatek prostředků, aby si hradil náklady obhajoby, má nárok na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu. § 33 odst. 2 TŘ. Zde je patrná výrazná disproporce mezi právy obviněného a poškozeného. V právní analýze provedené H. Langhasovou, J. Koláčkovou a J. Kopalem pro sdružení Liga lidských práv se uvádí, že role zmocněnce je důležitá pro poškozeného nejen z důvodu právní pomoci, ale plní ještě jednu funkci a tou je ochrana před sekundární viktimizací. Jedná se především o zvláště ohrožené, zastráňované nebo traumatizované oběti, tedy typické oběti domácího násilí. Poukazují i na nedostatek právní úpravy ve vztahu k dětem, které jsou v postavení poškozeného a nemohou z důvodu střetu zájmu být zastoupeny svým zákonným zástupcem. V tomto případě vystupuje jako zástupce poškozeného orgán sociálně-právní ochrany dětí. V praxi se však jedná o sociální pracovníky bez právnického vzdělání, kteří jsou mnohdy zcela pasivní a zastupování je spíše formální povahy.¹²⁰

Pro oběti domácího násilí tvoří možnost využít bezplatnou právní pomoc velmi důležité oprávnění. Oběti domácího násilí zpravidla nenárokují náhradu škody, a proto je potřeba uvítat právo na bezplatné zastupování zmocněncem nebo zastupování za sníženou odměnu pro zvláště zranitelné oběti, pokud osvědčí, že nemají dostatek prostředků, aby hradily náklady vzniklé přibráním zmocněnce. Zmocněnec bude moci nově být přítomen od zahájení trestního stíhání při všech vyšetřovacích úkonech, jimiž se mají objasnit skutečnosti důležité pro uplatnění práv osob, které zastupuje, a jejich výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem. Tímto ustanovením se poskytuje poškozenému, resp. jeho zmocněnci stejné oprávnění, které má obhájce osoby obviněné.

4.3.6 Předběžná opatření

Výše uvedená analýza zmiňuje i budoucí právní úpravu předběžných opatření v trestním řádu. Vytýká návrhu nutnost rozhodnutí soudce na návrh státního zástupce o předběžných opatřeních v přípravném řízení. Kritizuje i podmínku, aby byl dán vazební důvod.

---

¹²⁰ Langhasová, H., Koláčková, J., Kopal, J.: *Právní analýza některých aspektů postavení poškozeného v trestním řízení a oběti trestného činu v českém právním řádu*, zpracováno k příležitosti kulatého stolu na téma „Postavení poškozeného v trestním řízení a přístup obětí trestných činů ke spravedlnosti“, Brno, 2007.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů zakotvuje možnost uložit předběžná opatření obviněnému v rámci trestního řízení. Tato možnost podléhá splnění zákonných podmínek, mezi které patří důvodná obava, že obviněný bude opakovat trestnou činnost, pro kterou je stíhán, dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán a má všechny znaky trestného činu, existují zřejmé důvody k podezření, že tento čin spáchal obviněný a s ohledem na osobu obviněného a na povahu a závažnost trestného činu, nelze účelu předběžného opatření dosáhnout jiným opatřením a uložení předběžného opatření si vyžaduje ochrana oprávněných zájmů poškozeného.

Pro oběti domácího násilí bude mít přínos zejména možnost uložení předběžného opatření, kterým se obviněnému zakazuje styk s poškozeným a s osobami jemu blízkými, zákaz vstupu do společného obydlí obývaného s poškozeným a jeho bezprostředního okolí a zdržovat se v takovém obydlí. O uložení předběžného opatření zákazu styku s určitými osobami bude rozhodovat předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce. O uložení ostatních předběžných opatření bude rozhodovat předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce.

4.3.7 Finanční pomoc obětem

Podle zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti, má oběť některých trestných činů požádat Ministerstvo spravedlnosti o finanční pomoc. Nový zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů ze dne 30. 1. 2013 zakotvuje právo oběti na peněžitou pomoc a stanoví podmínky, za kterých je tato peněžité pomoci poskytována. Na rozdíl od zákona č. 209/1997 Sb. rozšiřuje okruh oprávněných osob o oběti trestného činu proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dítě, které je obětí trestného činu týrání svěřené osoby (§ 198 TZ), kterým vznikla nemajetková újma. Škoda vzniklá na zdraví se rozlišuje na: ublížení na zdraví a způsobení těžké újmy na zdraví. Zároveň se zvyšuje výše poskytnuté peněžité pomoci.

Výše jsem zmínila pouze některá oprávnění poškozeného zakotvená v současné právní úpravě a upozornila jsem na některé změny, které nastanou v souvislosti s účinností zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. Pozornost jsem zaměřila především na oprávnění, která jsou důležitá pro oběti domácího násilí s ohledem na jeho specifika a dostupné poznatky o obětech. Za velký problém považuji právě sekundární

viktimizaci obětí, která v současném trestním řádu není příliš zohledňována. Věřím, že nová právní úprava může být pro oběti tohoto druhu násilí přínosem, i když samozřejmě předpokládá důslednou aplikaci jednotlivých ustanovení v praxi.

5 NĚKTERÉ ZAHRANIČNÍ ÚPRAVY DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Možností v přístupu k právní regulaci domácího násilí je několik. Zákonodárci evropských zemí volí mezi různými přístupy. První možnost spočívá v novelizaci stávajících právních předpisů v oblasti trestního, soukromého i procesního práva. Druhou možností je komplexní zákonná úprava obsahující soukromoprávní, trestní a další nástroje v jednom právním předpisu. Se specifickou legislativou se lze setkat v řadě exotických zemí.¹²¹

5.1 SLOVENSKO

V letech 1999 až 2002 byly provedeny některé úpravy právního řádu, které měly za cíl zvýšit ochranu obětí domácího násilí. Speciální zákon upravující problematiku domácího násilí tu však neexistuje. V roce 2001 byla schválena novela paragrafu § 215 TZ, která rozšířila skutkovou podstatu trestného činu týrání osob svěřených do péče o osoby blízké. Současný § 208 slovenského trestního zákona č. 300/2005 Zb. nazvaný **Týranie blízkej osoby a zverenej osoby**, je značně kazuistický. Stanoví konkrétní jednání, které se považuje za týrání. „*Kto týra blízku osobu alebo osobu, ktorá je v jeho starostlivosti alebo výchove, spôsobujúc jej fyzické utrpenie alebo psychické utrpenie*“ např. bitím, kopáním, způsobením ran a popálenin různého druhu, bezdůvodným odpíráním stravy atd. Oproti naší právní úpravě jsou ve slovenské výrazně vyšší trestní sazby. Podmíněné propuštění pachatele domácího násilí je ztížené, ochranné léčení pachatele domácího násilí je možné. Oběť domácího násilí nemusí dávat souhlas se stíháním osoby blízké. Zákon č. 171/1993 Z.z., o policajnom zbore zakotvuje oprávnění vykázat násilnou osobu na 48 hodin z bytu, domu nebo jiného společně obývaného prostoru s ohroženou osobou. Oběť domácího násilí má možnost

---

¹²¹ Králíčková, Z., Žatecká, E., Dávid, R., Kornel, M.,: *Právo proti domácímu násilí*. Skripta 1. Vydání. Praha: C.H. Beck, 2011, str. 116.

dle § 76 zákona č. 99/1963 Zb., občansky súdny poriadok podat návrh na vydání předběžného opatření, kterým se zakazuje pachateli vstup do společného obydlí po určitou dobu.

5.2 RAKOUSKO

V roce 1997 vstoupil v účinnost **Spolkový zákon na ochranu před domácím násilím v rodině č.759/1996**. K další obsáhlejší revizi právního stavu došlo dalším zákonem na ochranu před domácím násilím č. 40/2009 s účinností od 1.června 2009. Tento zákon je postaven na třech pilířích: institut vykázaní a zákazu vstupu do společného obydlí, předběžná opatření a centra intervence proti násilí v rodině. § 382b rakouského spolkového zákona ve znění zákona z roku 1999 stanoví, že soud může osobě, která blízkému rodinnému příslušníku způsobila újmu fyzickým útokem, hrozbou fyzického útoku nebo chováním vedoucím ke značné psychické újmě na zdraví činit další soužití nepřijatelným, na její žádost uložit některé z předběžných opatření omezujících pachatele a ochraňujících obět'.¹²²

V souvislosti s tímto zákonem došlo k novelizaci některých dalších zákonů, zejména Zákona o bezpečnostní policii. Podle § 38a tohoto zákona má policie právo při ohrožení života a zdraví vykázat pachatele deliktu z domu či bytu osoby, které násilím vyhrožoval, a to až na deset dnů a odebrat klíče od bytu. Pokud ohrožená osoba podá u soudu návrh na předběžné opatření, může být délka vykázaní prodloužena o dalších deset dnů.¹²³

Jednání, která naplňují skutkovou podstatu některého z trestných činů, spáchaná v rámci domácího násilí na blízkých osobách, je trestné podle různých skutkových podstat trestního zákona. Orgány činné v trestním řízení postupují podle specifických procesních pravidel s ohledem na charakter případu jako domácího násilí.¹²⁴

---

¹²² Růžička, M.: *Domácí násilí – impulsy ze zahraničních trestněprocesních úprav, návrhy de lege ferenda pro trestní právo*, 2012, dostupný z http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_3716/domaci-nasili-impulsy-ze-zahranicnich-trestneproceniich-uprav-navrhy-de-lege-ferenda-pro-trestni-pravo.aspx.

¹²³ Voňková, J., Spoustová, I.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2.přepřacované vydání. 2008, proFem o.p.s., str. 181.

¹²⁴ Voňková, J., Spoustová, I.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2.přepřacované vydání. 2008, proFem o.p.s., str. 186.

Od 1. Června 2006 je účinná novela trestního zákona, která zavádí trestnost pronásledování, slídění a obtěžování. Policie ve zjištěných případech informuje intervenční centrum, které následně kontaktuje oběť.

Rakouský model se stal vzorem i pro české zákonodárství proti domácímu násilí.

5.3 NĚMECKO

V Německu existuje právní úprava proti domácímu násilí v Zákoně o ochraně před násilím ze dne 11. 12. 2001, účinným od 1. 1. 2002. Podle tohoto zákona je možné uložit opatření omezující násilnou osobu již při pouhé výhrůžce směřující proti životu, zdraví či omezování osobní svobody. Podle § 1 tohoto zákona je soud povinen na návrh poškozené osoby, které byla způsobena protiprávně tělesná zranění, újmu na zdraví nebo byla omezena její svoboda, opatření potřebná k zamezení dalšího poškození této osoby. Poškozená osoba, která žila v době činu s pachatelem ve společné domácnosti, může požadovat, aby jí byt byl dočasně přenechán k výlučnému užívání. V Německu není rovněž domácí násilí v trestním právu upravenou speciální skutkovou podstatou, ale jednání odpovídající domácímu násilí je trestné podle různých skutkových podstat.

125

6 NÁVRHY DE LEGE FERENDA

Přestože je současná právní úprava v oblasti trestního práva kvalitní a pro ochranu obětí dostatečná, odborníci požadují úpravy některých stávajících institutů s ohledem na ochranu oběti a zakotvení některých nových opatření, zaměřených zejména na pachatele a jeho účast v terapeutických programech.

Odborné diskuze se vztahují zejména k rozšíření seznamu trestných činů, jejichž neoznámení a nepřekažení je trestné dle § 367 a 368 TZ, o trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TZ. Této problematice jsem se věnovala již v příslušné kapitole. De lege ferenda bych s ohledem na některé opodstatněné argumenty uvažovala spíše o možnosti zakotvit povinnost některých institucí, neprodleně oznamovat státnímu zástupci nebo policejním orgánům skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin obdobným způsobem, jakým je stanovena tato povinnost pro státní orgány dle § 8 TR.

---

¹²⁵ Voňková, J., Spoustová, I.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2. přepracované vydání. 2008, proFem o.p.s. str. 188.

V souvislosti s trestným činem nebezpečné pronásledování dle § 354 TZ, bych v návaznosti na argumentaci uvedenou v příslušné kapitole navrhla upravit skutkovou podstatu tak, aby formulace „Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že:

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,
  - b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,
  - c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,
  - d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo
  - e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,
- a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých“, byla nahrazena formulací „, a toto jednání je způsobilé významně zhoršit způsob jeho života“.

Při udělování trestů pachatelům domácího násilí vidím jako pozitivní možnost zavést do právní úpravy u násilníků, kteří se dopustili trestných činů souvisejících s domácím násilím, povinnou účast na terapeutickém programu, jehož absolvování by mohlo být předpokladem pro využití možnosti podmíněného upuštění od potrestání s dohledem dle §48 TZ nebo jako uložení účasti na terapeutickém programu jako speciálního trestu vedle trestu hlavního.

Diskutuje se také o vhodnosti zařazení některých násilných trestných činů do § 163a TŘ. Jedná se o případy, kdy s trestním stíháním musí poškozený udělit souhlas. Domnívám se, že argumenty pro vyřazení některých zejména úmyslných násilných trestných činů jsou dostatečně silné, a proto bych navrhovala vypustit z tohoto seznamu trestné činy, které zpravidla bývají páčány v souvislosti s domácím násilím nebo tento souhlas nevyžadovat, pokud je zřejmé že trestný čin byl spáchán v souvislosti s domácím násilím.

ZÁVĚR

Domácí násilí zůstává i nadále závažným společenským problémem. Donedávna bylo domácí násilí považováno čistě za soukromou záležitost, do které není vhodné zasahovat. Toto vnímání je dnes již naštěstí překonáno.

Právo na život, právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí a právo na osobní svobodu patří mezi základní lidská práva zakotvená v Listině základních práv a svobod. Stát musí proto zajistit ochranu obětí všemi dostupnými právními prostředky.

Otázka domácího násilí je řešena také na mezinárodní úrovni. Na půdě OSN byla přijata Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, v roce 1992 přijato Doporučení č. 19 definující domácí násilí. Doporučení na ochranu žen proti násilí bylo přijato Výborem ministrů Rady Evropy v roce 2002.

V České republice počaly s účinnou pomocí obětem domácího násilí ženské nevládní organizace. Ty sehrály důležitou roli i při formulování požadavků na právní úpravu domácího násilí. Potrestání pachatele domácího násilí začalo být postupně považováno za veřejný zájem a stát převzal odpovědnost za ochranu obětí.

Domácí násilí je však složitý fenomén vyžadující komplexní řešení nikoli pouze pomocí trestního práva. Trestní právo je sice důležitým prostředkem ochrany před domácím násilím, ale je považováno za prostředek ultima ratio. Zásadní roli v boji proti domácímu násilí hraje především prevence, osvěta a intervence ze strany kompetentních a odborných orgánů. Velký důraz je kladen na propojení institutů různých právních odvětví, na interdisciplinární spolupráci a na aplikaci práva v praxi.

V oblasti trestního práva hmotného lze za významný krok považovat zakotvení speciální skutkové podstaty trestného činu týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 TZ. Za další zásadní počín je možné považovat přijetí zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Především preventivní funkci má zavedení skutkové podstaty trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle § 337 TZ. Přivítat je potřeba i zakotvení nového trestného činu nebezpečné pronásledování dle §354 TZ. Diskuzi stále vyvolávají § 367 TZ nepřekažení trestného činu a § 368 TZ neoznámení trestného činu. Je však možné konstatovat, že trestní právo hmotné poskytuje prostřednictvím speciálních skutkových podstat zaměřených právě na ochranu před domácím násilím dostatečnou ochranu osobám ohroženým tímto druhem násilí.

V oblasti trestního práva procesního došlo k odstranění kritizované disproporce mezi úpravou hmotného práva a procesního práva. K trestnímu stíhání pachatele trestných činů dle § 198 TZ a § 199 TZ není potřeba souhlasu poškozeného. Tímto je zajištěna ochrana obětí před nátlakem pachatele. Souhlas s trestním stíháním pro některé další trestné činy často páchané v souvislosti s domácím násilím je však nadále vyžadován, což lze považovat za nedostatek současné právní úpravy, který je odbornou veřejností nadále kritizován. Za velký přínos je potřeba považovat přijetí nového zákona na ochranu obětí trestných činů, který rozšiřuje práva poškozeného a obětí.

Současná trestněprávní úprava na ochranu před domácím násilím je podle mého názoru kvalitní a dostatečná pro ochranu obětí. Trestní právo tak plní v této oblasti jak funkci preventivní ve smyslu individuální i generální prevence, tak funkci represivní.

Závěrem je potřeba konstatovat, že sebedokonalejší právní úprava nemůže fungovat a dostatečným způsobem zabezpečovat ochranu osobám ohroženým trestnými činy, pokud nebude kvalitním způsobem zajištěna její aplikace v praxi. V tomto ohledu je potřeba uvítat fungující spolupráci mezi intervenčními centry, Policií ČR a orgány sociálně-právní ochrany dětí.

SEZNAM ZKRATEK

OSŘ – Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

PřesZ – Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

TZ – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

TŘ – Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Trestní zákon – Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

SEZNAM LITERATURY

Zdroje knižní

ČÍRTKOVÁ, L. : *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008, str. 9. ISBN 978-802-4722-078.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila a Petra VITOUŠOVÁ. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů: příručka pro pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 191 s. ISBN 978-802-4720-142.

JELÍNEK, J.: *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, 904 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-49-3.

JELÍNEK, J.: *Trestní právo procesní: podle novelizované právní úpravy účinné od 1. 1. 2010*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, 784 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-30-1.

JELÍNEK, Jiří. *Poškozený v českém trestním řízení*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 1998, 190 s. ISBN 80-718-4618-X.

JOHNSON, M.: *A Typology of Domestic Violence – Intimate Terrorism, Violent Resistance and Situational Couple Violence*. Boston: Northeastern University Press, 2008, 161 s.

KRÁLÍČKOVÁ, Z., ŽATECKÁ, E., DÁVID, R.: *Právo proti domácímu násilí*. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2011, xiii, 139 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-813.

NOVOTNÝ, O., VOKOUN, R., ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. Zvláštní část*. 6. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2010, 600 s. ISBN 978-80-7357-509-0.

SPURNÝ, J.: *Psychologie násilí*. 1. vyd. Praha : Eurounion, 1996. 134 s. ISBN 80-85858-30-4.

VARGOVÁ, B., POKORNÁ, D., TOUFAROVÁ, M.: *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 159 s. ISBN 978-808-6131-764.

VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: ProFem, 2004, 194 s. ISBN 80-239-2106-1.

ŠPECIÁNOVÁ, Š.: *Ochrana týraného a zneužívaného dítěte*. Praha: Linde, 2003, 156 s. ISBN 80-861-3144-0.

Zdroje časopisecké

BAXA, J., KRÁL, V.: *Domácí násilí a právní možnosti jeho řešení*, Trestněprávní revue, 2002, č. 10.

BEDNÁŘOVÁ, Z.: *Osobnost oběti domácího násilí a její prožívání*. In: Domácí násilí – zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám. Praha: Acorus, 2009.

ČÍRTKOVÁ, L.: *Domácí násilí*. Kriminalistika, 2006, č. 3. Dostupný z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2006/03/cirtkova.pdf>
<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/casopisy/kriminalistika/2006/03/cirtkova.pdf>

ČÍRTKOVÁ, L.: *Domácí násilí ve faktech a teoriích*, Gender Rovné příležitosti, 2002, č. 1. Dostupný z <http://www.genderonline.cz>.

ČÍRTKOVÁ, L.: *Domácí násilí – zatím víme víc o obětech*, Zpravodaj BKB, 2003, č. 1.

ČÍRTKOVÁ, L.: *Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking)*. Kriminalistika, 2004, č. 4.

FENYK, J.: *Některé úvahy o postižitelnosti „domácího násilí“ z hlediska současného trestního práva i záměrů de lege ferenda*. Právní rozhledy, 2002, č. 12.

HUŇKOVÁ, M.: *Domácí násilí z pohledu českého práva*. Právo a rodina, 2000, č. 10.

HOŘÁK, J.: *Vražda a zabití v novém trestním zákoníku*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora, 2009, č. 10.

JELÍNEK, J.: *Poškozený po novele trestního řádu 2001*, Bulletin advokacie, 2001, č. 11-12.

JELÍNEK, J.: *K trestněprávnímu postihu domácího násilí*. Acta iuridica olomucensis. Vol. 1, 2005.

JELÍNEK, J.: *Rozhovor o procesním postavení poškozeného v trestním řízení a nedostacích současné právní úpravy*. In Zpravodaj BKB, 2011, č. 1.

LANGHASOVÁ, H.: *Nový paragraf v trestním zákoně. Malý dárek osobám týraným ve společné domácnosti*. Via iuris, 2003.

MACHÁČKOVÁ, R.: *Domácí násilí – některé právní aspekty*, in Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001.

MARTINKOVÁ, M.: *Špatné zacházení s osobami pokročilého věku – se zvláštním zřetelem k domácímu násilí*. Vyd. 1. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009.

PŮRY, F.: *Nad legislativními návrhy proti domácímu násilí*. Právní zpravodaj, 2005, č. 3.

RŮŽIČKA, M.: *Domácí násilí – impulsy ze zahraničních trestně procesních úprav, návrhy de lege ferenda pro trestní právo*, 2012. Dostupný z http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_3716/domaci-nasili-impulsy-ze-zahranicnich-trestneprocenich-uprav-navrhy-de-lege-ferenda-pro-trestni-pravo.aspx

VÁLKOVÁ, H.: *Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku „Stalking“*, in *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Vyd. 1. Editor Marie Vanduchová, Tomáš Gřivna. Praha: ASPI, 2008, 491 s. ISBN 978-807-3573-652.

VANDUCHOVÁ, M.: *Ke kriminalizaci domácího násilí*, Acta Iuridica Olomoucensis, 2005, č. 2, rubrika Studie a články, str. 59-61.

VANDTUCH, P.: *Domácí násilí*. Právní rádce, 2003, č. 12.

Nález Ústavního soudu České republiky, sp.zn. IV. ÚS 1770/07. In Hanuš, L. K extrémním případům domácího násilí. Trestněprávní revue, 2007, č. 12, s. 355-358.

Studie

PIKÁLKOVÁ, S. a kol.: *Mezinárodní výzkum násilí na ženách – Česká republika/2003*: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině. Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2004, str. 24. Dostupné z: http://studie.soc.cas.cz/upl/texty/files/200_04-2opr_zformatovany_text_4_pro_tisk.pdf

KOZLOVÁ, V., CIRBUSOVÁ, M.: *Domácí násilí v rodině s dítětem jako právní problém*, Právnická fakulta, Masarykova univerzita v Brně, In Sborník příspěvků z konference Dítě jako oběť rodičovského konfliktu. Dostupný z <http://www.kr-vysocina.cz/sbornik-prispevku-z-konference-dite-jako-obet-rodicovskeho-konfliktu/d-4048493/p1=29148>

LANGHASOVÁ, H., KRISTKOVÁ, V., KOPAL, J.: *Děti jako svědci domácího násilí – svěřování do výchovy a úprava styku s násilným rodičem*, Právní analýza problematiky a výstupy monitoringu jednotlivých případů, Liga lidských práv, 2007. Dostupné z <http://llp.cz>

LANGHASOVÁ, H., KOLÁČKOVÁ, J., KOPAL, J.: *Právní analýza některých aspektů postavení poškozeného v trestním řízení a oběti trestného činu v českém právním řádu*, zpracováno k příležitosti kulatého stolu na téma „Postavení poškozeného v trestním

řízení a přístup obětí trestných činů ke spravedlnosti“, Brno, 2007. Dostupné z <http://llp.cz>

KRISTKOVÁ, V., LANGASOVÁ, H., MATIAŠKO, M.: *Legislativní ochrana obětí trestných činů před druhotnou viktimizací a práva obětí na soukromí během trestního řízení*. Analýza vznikla doplněním a přepracováním Právní analýzy některých aspektů postavení poškozeného v trestním řízení a obětí trestného činu v českém právním řádu autorů Hany Langhansové, Jany Koláčkové a Jiřího Kopala, zpracované k příležitosti kulatého stolu na téma „Postavení poškozeného v trestním řízení a přístup obětí trestných činů ke spravedlnosti, Brno, 2007. Dostupné z <http://llp.cz>

VAVROŇOVÁ, H., HRONOVÁ, M. : Statistická sonda obětí domácího násilí za rok 2012, Rosa, 2013. Dostupné z http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/STATISTIKA_ROSA_za_rok_2012_FIN.pdf

Westphalova, L.: *Sociálně-právní ochrana dětí postižených domácím násilím*, Dny práva – 2010 – Days of Law, 1. ed. Brno: Masarykova Univerzita, 2010. Dostupné z <http://www.law.muni.cz/content/cs/proceedings/>

Internetové zdroje

www.stopnasili.cz

www.bkb.cz

www.donalinka.cz

www.persefona.cz

www.rosa-os.cz

www.llp.cz

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 2. 2011, III ÚS 2523/10

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 2. 2011, III ÚS 2523/10

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20.4.2011, sp.zn. 3 Tdo 391/2011-27

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2.12.2009, sp.zn. Rt 7 Tdo 868/2009

Usnesení Nejvyššího soudu z 16. 1. 2013, sp.zn. 7 Tdo 1453/2021
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 7. 2009, sp.zn. 8 Tdo 804/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8.9.2011, sp.zn. 8 Tdo 1082/2011
Usnesení Nejvyššího soudu z 24. 10. 2007, sp.zn. 8 Tdo 1058/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2008, sp.zn. 8 Tdo 1197/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25.8.2011, sp.zn. 7 Tdo 1037/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2013, sp.zn. 4 Tdo 1448/2021
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2007, sp.zn. 8 Tdo 1058/2007
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 1. 2011, sp.zn. 4 Tdo 8/2011-45
Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 22.5.2007, sp. Zn. 23 To 228/2007
Rozhodnutí Krajského soudu v Banské Bystrici ze 13. 6. 1955 3 To 167/55
Rozsudek Okresního soudu v Lounech ze dne 30.10.2009, sp. zn. 4 T 149/2008

Právní předpisy a jiné dokumenty

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky
Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí
Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
Zákon č. 91/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 29/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 265/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony
Zákon č. 459/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákon č. 218/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Zákona č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti

Zákon č. 45/2013 Sb. o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 176/2006 ze dne 27. 11. 2006

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 200/2008 ze dne 22. 12. 2008

Senátní návrh zákona (senátní tisk č. 337) .

Důvodová zpráva k senátnímu návrhu č. 305

Důvodová zpráva k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím zveřejněná na stránkách Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR, sněmovní tisk č. 828/0. Zdroj dostupný dne 19. 4. 2013 z <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=4&CT=828&CT1=0>

Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011-2014. Dostupný z <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>

Metodické doporučení MPSV č. 3/2010 k postupu orgánů sociálně-právní ochrany dětí v případech domácího násilí [online].[cit.26.10.2012] dostupné na http://www.mpsv.cz/files/clanky/9466/metodika_3.pdf

Doporučení Rady Evropy R (85) 4 o násilí v rodině z 26. 3. 1985.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Vraždy motivované osobními vztahy

Příloha č. 2: Stalking

Příloha č. 3: Přehled vykázaní za rok 2010, 2011, 2012

Příloha č. 4: Děti jako svědci domácího násilí

Příloha č. 5: Děti jako oběti fyzického násilí

Příloha č. 6: Informace o obětech domácího násilí

Příloha č. 1 – Vraždy motivované osobními vztahy za rok 2011

Vybrané ukazatele z průběhu trestního řízení u Policie ČR za rok 2011 - vraždy motivované osobními vztahy (např. domácí násilí)

Kraj	Zahájeno trestní řízení	Ukončeno prošetřování	Tr. řízení odloženo §159a-5/zastaveno	Zjištěn pachatel	Zahájeno tr. stíhání/sděleno podezření
hl. m. Prahy	22	22	0 / 0	22	21/0
Středočeský	15	14	0 / 0	14	10/0
Jihočeský	8	7	0 / 0	7	6/0
Plzeňský	7	6	0 / 0	5	5/0
Ústecký	6	5	0 / 0	5	4/0
Královéhradecký	3	3	0 / 0	3	3/0
Jihomoravský	10	8	0 / 0	8	8/0
Moravskoslezský	9	9	0 / 0	9	8/0
Olomoucký	5	5	0 / 0	5	5/0
Zlínský	10	8	0 / 0	8	7/0
Vysočina	4	3	0 / 0	3	3/0
Pardubický	4	3	0 / 0	3	2/0
Liberecký	5	5	0 / 0	5	5/0
Karlovarský	2	2	0 / 0	2	1 / 0
Celkem ČR	110	100	0/0	99	88/0

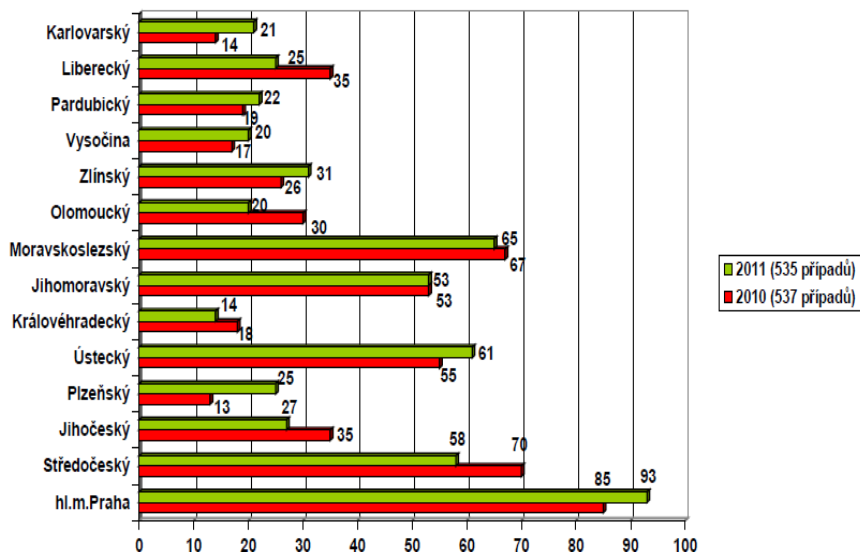
Pramen: Policejní prezidium ČR

Zdroj:<http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojucich-zdravotni-socialni-a-policejni-pomoc-pri-odhalovani-a-stihani-pripadu-domaciho-nasili-za-rok-2011.aspx>

Příloha č. 2 – Stalking

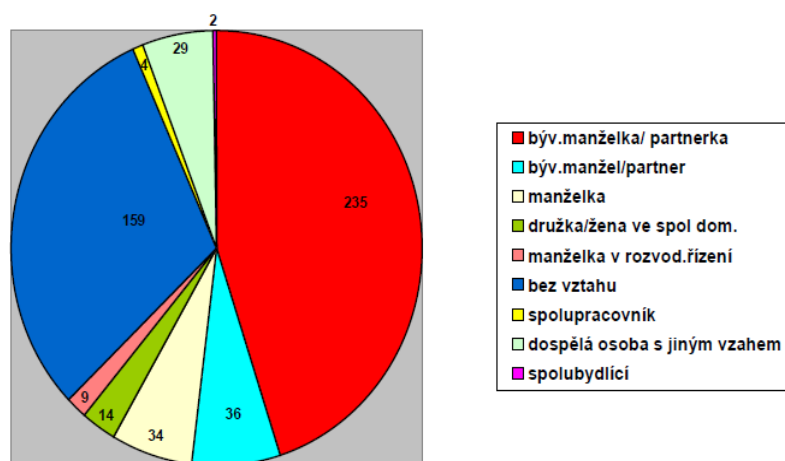
Graf č. 1

Porovnání počtu případů nebezpečného pronásledování v krajích v letech
2010 a 2011

Graf č. 2

Stalking - vztah oběti k pachateli (nejčastěji)

Zdroj <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojucich-zdravotni-socialni-a-policejni-pomoc-pri-odhalovani-a-stihani-pripadu-domaciho-nasili-za-rok-2011.aspx>

Příloha č. 3 – Přehled vykázaní za rok 2010, 2011, 2012

PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ DLE KRAJŮ V ROCE 2010														
KRAJ	Ve spolupráci s APIC v ČR - zpracoval Bílý kruh bezpečí, o.s. - 10.1.2011												CELKEM	měsíční průměr
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		
Jihočeský	3	5	16	9	7	9	6	6	4	5	5	9	84	7
Jihomoravský	9	9	6	9	11	7	5	4	1	12	3	11	87	7,25
Karlovarský	3	4	7	4	13	3	10	9	7	2	10	7	79	6,6
Královéhradecký	0	3	1	4	5	8	8	3	3	2	3	4	44	3,6
Liberecký	4	3	9	2	5	3	5	5	7	7	5	7	62	5
Moravskoslezský	7	14	14	5	13	8	11	8	6	6	6	10	108	9
Olomoucký	1	3	6	7	7	8	8	2	6	8	2	3	61	5
Pardubický	2	12	12	11	7	5	3	5	6	4	4	2	73	6
Plzeňský	3	3	4	5	0	3	2	1	1	2	2	1	27	2,25
Hlavní město Praha	6	13	16	14	7	6	5	6	6	11	7	7	104	8,7
Středočeský	6	3	4	8	8	11	4	6	3	5	1	5	64	5,3
Ústecký	15	10	21	4	8	9	9	7	12	11	18	9	133	11
Vysočina	4	7	6	6	2	3	3	5	2	6	3	4	51	4,24
Zlínský	4	3	6	4	6	6	5	4	7	13	7	16	81	6,75
CELKEM VYKÁZÁNÍ	67	92	128	92	99	89	84	71	71	94	76	95	1058	88

2007 - žádný případ
2008 - žádný případ
2009 - žádný případ
Žádný případ dva roky za sebou

PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ DLE KRAJŮ V ROCE 2011

KRAJ	Ve spolupráci s APIC v ČR - zpracoval Bílý kruh bezpečí, o.s. - 27.1.2012												2011	celkem v letech				Celkem
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		2007	2008	2009	2010	
Jihočeský	8	5	3	5	4	9	7	4	9	7	7	4	72	50	37	35	84	278
Jihomoravský	7	16	16	7	11	10	9	5	8	13	8	8	118	82	72	82	87	441
Karlovarský	19	10	11	17	13	8	9	10	13	8	8	11	137	32	46	49	79	343
Královéhradecký	6	1	3	1	3	2	2	3	6	1	8	9	45	34	22	16	44	161
Liberecký	4	10	9	6	6	9	7	4	4	6	7	10	82	30	36	68	62	278
Moravskoslezský	15	9	8	11	14	9	14	7	18	9	7	14	135	213	110	111	108	677
Olomoucký	5	10	7	13	12	8	13	9	11	4	7	13	112	44	35	43	61	295
Pardubický	7	10	8	12	7	7	5	5	8	7	5	11	92	61	39	44	73	309
Plzeňský	1	2	2	2	2	2	3	2	2	1	2	2	23	16	22	14	27	102
Hlavní město Praha	8	9	10	6	9	9	10	11	14	10	12	15	123	59	34	48	104	368
Středočeský	3	10	11	7	11	14	16	7	10	8	12	12	121	79	67	59	64	390
Ústecký	10	19	19	22	19	16	17	19	11	24	14	12	202	81	87	134	133	637
Vysočina	8	3	3	1	6	3	5	1	4	3	4	1	42	32	26	39	51	190
Zlínský	10	14	18	10	10	7	6	6	12	11	9	13	126	49	46	36	81	338
CELKEM VYKÁZÁNÍ	111	128	128	120	127	113	123	93	130	112	110	135	1430	862	679	778	1058	4907

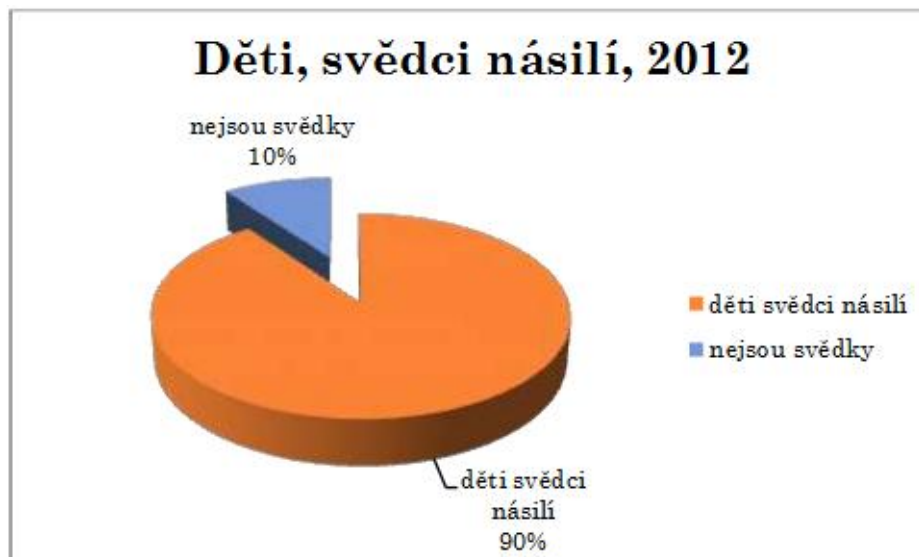
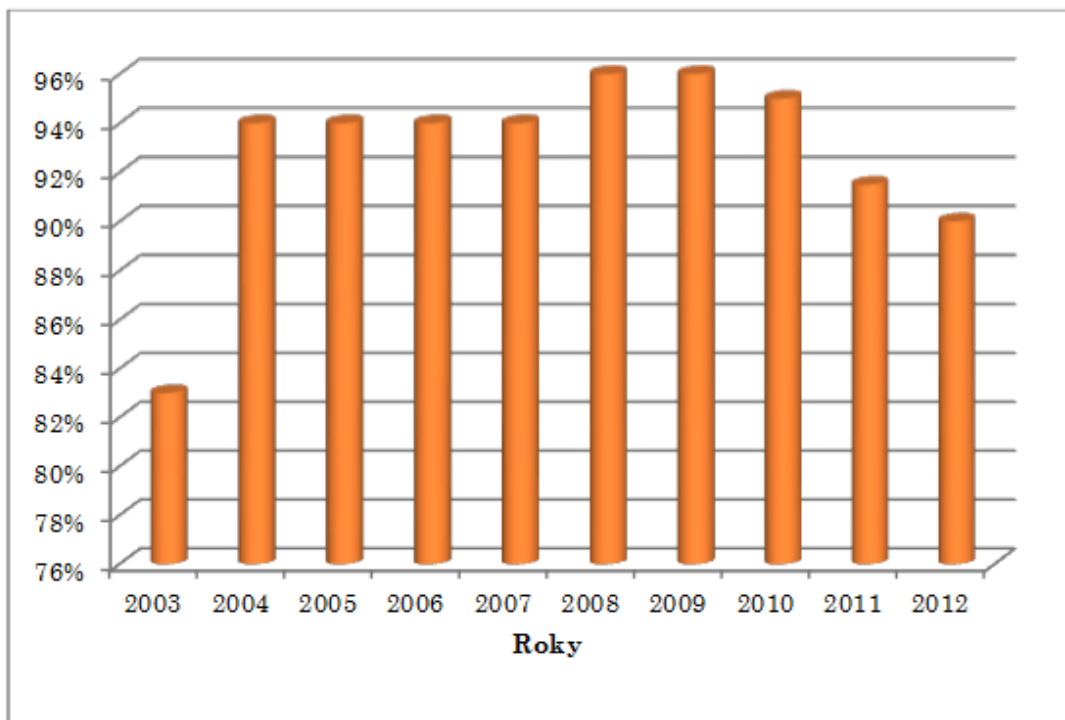
PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ POLICIÍ ČR DLE KRAJŮ V ROCE 2012

KRAJ	Zpracoval Bílý kruh bezpečí, o.s. - 14.1.2013												2012	celkem v letech					Celkem
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.		2007	2008	2009	2010	2011	
Jihočeský	4	7	5	10	9	3	4	2	3	5	6	6	64	50	37	35	84	72	342
Jihomoravský	6	13	9	24	12	13	20	11	13	8	9	12	150	82	72	82	87	118	591
Karlovarský	15	16	11	6	8	10	8	10	5	5	12	5	111	32	46	49	79	137	454
Královéhradecký	10	5	7	2	2	3	6	3	4	3	2	5	52	34	22	16	44	45	213
Liberecký	5	8	11	17	13	6	10	10	6	7	4	7	104	30	36	66	62	82	382
Moravskoslezský	9	6	11	10	7	16	5	4	11	8	9	1	97	213	110	111	108	135	774
Olomoucký	9	8	9	10	8	10	7	10	8	9	9	4	101	44	35	43	61	112	396
Pardubický	12	7	10	8	5	16	5	10	10	7	4	11	105	61	39	44	73	92	414
Plzeňský	3	2	2	1	3	6	6	0	1	1	4	1	30	16	22	14	27	23	132
Hlavní město Praha	12	8	21	13	13	6	12	7	10	11	13	12	138	59	34	48	104	123	506
Středočeský	9	5	13	8	11	7	10	7	7	6	8	15	106	79	67	59	64	121	496
Ústecký	18	17	18	22	13	22	12	22	13	18	15	14	204	81	87	134	133	202	841
Vysočina	3	4	2	2	5	3	2	4	3	4	6	5	43	32	26	39	51	42	233
Zlínský	14	12	5	8	8	7	9	9	3	9	5	13	102	49	46	36	81	126	440
CELKEM VYKÁZÁNÍ	129	118	134	141	117	128	116	109	97	101	106	111	1407	862	679	778	1058	1430	6214
z toho opakovaná	16	14	15	19	15	17	12	13	14	16	16	22	189						
tj. v %	12%	12%	12%	13%	13%	13%	10%	12%	14%	16%	15%	10%	13%						

Zdroj: <http://www.domacinasili.cz/statistiky/>

Příloha č. 4 – Děti jako svědci domácího násilí

Podíl dětí, svědků násilí v letech 2003 – 2012 v procentech

Vavroňová, H., Hronová, M.: *Statistická sonda obětí domácího násilí za rok 2012*, Rosa, 2013. Dostupné z http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/STATISTIKA_ROSA_za_rok_2012_FIN.pdf

Příloha č. 5 – Děti jako oběti fyzického násilí

Děti, oběti fyzického násilí, 2012		
	počet	v %
dívky		
0-4roky	4	1%
5-9 let	4	1%
10-14 let	4	1%
15-19 let	8	2%
20+	3	0,8%
chlapci		
0-4roky	5	1,3%
5-9 let	11	2,9%
10-14 let	7	1,8%
15-19 let	2	0,5%
20+	1	0,25%
celkem děti	49	12,8 %

Vavroňová, H., Hronová, M.: *Statistická sonda obětí domácího násilí za rok 2012*, Rosa, 2013. Dostupné z http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/STATISTIKA_ROSA_za_rok_2012_FIN.pdf

Příloha č. 6 – Informace o obětech domácího násilí

Informace o obětech domácího násilí v roce 2011

Domácí násilí

rok 2011	Praha	StČ	JČ	ZČ	SČ	VČ	JM	SM	ČR
Celkem případů	27	79	22	59	59	90	147	83	566

Obětí je	- dítě	9	13	4	16	11	14	22	11	100
	- žena	20	64	19	51	50	76	125	69	474
	- muž	2	4	0	1	2	1	11	6	27
	- senior	1	6	0	3	3	5	14	7	39
Vztah mezi pachatelem a obětí je	- manželé	7	27	11	19	19	45	59	25	212
	- bývalí manželé	5	13	4	2	7	7	10	6	54
	- druh/družka	9	21	4	19	14	17	38	26	148
	- dítě žijící ve společné domácnosti	9	15	3	16	13	16	23	12	107
	- mezigenerační vztah	2	4	1	7	10	7	34	14	79
	- jiná osoba žijící ve společné domácnosti	0	7	0	8	3	4	8	10	40

Pramen: Ministerstvo spravedlnosti

Zdroj <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-o-plneni-opatreni-pro-zavedeni-interdisciplinarnich-tymu-spojucich-zdravotni-socialni-a-policejni-pomoc-pri-odhalovani-a-stihani-pripadu-domaciho-nasili-za-rok-2011.aspx>

Criminal aspects of domestic violence

SUMMARY

Domestic violence is a serious social concern with high level of latency. The domestic violence victims protection is ensured by legal standards of Civil, Administrative and Criminal Law and other legal standards. Criminal Law is one of the important instruments for tackling of serious forms of domestic violence. However Criminal Law is an instrument „ultima ratio“ which needs claiming of subsidiarity principal of the crime repression.

The purpose of my thesis is to bring a summary of the legal standards of Criminal Substantive Law and Criminal Procedure, that are dedicated to protect the victims of domestic violence. It also provides the brief analyses of the legal standards with respect to this serious phenomenon. The emphasis is put particularly on the criminal offences maltreatment of a person living in common domestic matters, maltreatment of a person in a guardianship and stalking. From procedural point of view the thesis addresses the issue of the consent of the victim to the criminal prosecution, institute of detention and the status of victims in criminal proceedings. The thesis also makes recommendations for the legislation de lege ferenda.

Chapter one outlines theoretical and practical findings of domestic violence, defines the notion and describes the specifics of this phenomenon. Further attention is paid to the victims and offenders of the domestic violence. Chapter two provides an introduction to Criminal Law in this issue and outlines the evaluation of the legal regulation. The core of the whole thesis is chapter three and chapter four that deal with particular instruments for protection against domestic violence. Chapter three analyzes the specific institutes of the Criminal Substantive Law relating to domestic violence. It explains the reasons and circumstances of their enactment. Chapter four deal with some of the procedural institutes, their positives and negatives and contains the suggestions of legislation de lege ferenda. Chapter five is a brief view into some European jurisdictions and their addressing of domestic violence. Chapter six concentrates on suggestion of changes to be made in existing criminal legislation in the area of domestic violence and determine possible solutions de lege ferenda.

The domestic violence Criminal Law regulation is relatively new and the inspiration has been found within legal regulations of some European countries. The conclusion of the thesis shows that in spite of some imperfections the legal regulation is sufficient for protection of domestic violence victims. The Criminal Law executes both preventive function in terms of individual and general precaution and repressive function in this field.

Trestněprávní aspekty domácího násilí

RESUMÉ

Domácí násilí je závažným společenským problémem s vysokou mírou latence. Ochrana obětí domácího násilí je zajišťována právními normami práva občanského, správního, trestního i dalšími právními normami. Trestní právo je jedním z důležitých prostředků pro řešení závažných forem domácího násilí. Trestní právo je však prostředkem ultima ratio, při jeho aplikaci je potřeba uplatňovat princip subsidiarity trestní represe.

Cílem diplomové práce je podat přehled o právních normách trestního práva hmotného a procesního, které jsou určeny na ochranu obětí domácího násilí a jejich stručná analýza s ohledem na tento závažný jev. Důraz je kladen především na trestný čin týrání osoby žijící ve společné domácnosti, týrání svěřené osoby a nebezpečné pronásledování. Z procesního hlediska se diplomová práce věnuje otázce souhlasu poškozeného s trestním stíháním, institutu vazby a postavení poškozeného v rámci trestního řízení. Práce obsahuje návrhy právní úpravy de lege ferenda.

První kapitola se zabývá teoretickými a praktickými poznatky o domácím násilí, vymezením pojmu domácí násilí a seznámení se specifiky tohoto jevu. Dále se věnuje obětem a pachatelům domácího násilí. Druhá kapitola uvádí do trestněprávní problematiky a podává nástin vývoje právní úpravy. Jádrem celé práce je kapitola třetí a čtvrtá, která se zabývá konkrétními prostředky trestního práva hmotného i procesního na ochranu před domácím násilím. Kapitola třetí podává analýzu konkrétních trestných činů, seznamuje s okolnostmi a důvody jejich zákonného zakotvení. Čtvrtá kapitola se zabývá některými procesními instituty, jejich pozitivy a negativy a úvahami nad právní úpravou de lege ferenda. Kapitola pátá je krátkým exkursem do některých evropských právních řádů a jejich řešení problematiky domácího násilí. Šestá kapitola obsahuje návrhy změn stávající trestněprávní úpravy v oblasti domácího násilí a stanovení možností řešení de lege ferenda.

Trestněprávní úprava domácího násilí je poměrně nová, inspirace pro řadu institutů byla nalezena v právních řádech některých evropských zemí. Ze závěru

diplomové práce vyplývá, že i přes některé nedostatky je právní úprava kvalitní a dostatečná pro ochranu obětí domácího násilí. Trestní právo tak plní v této oblasti jak funkci preventivní ve smyslu individuální i generální prevence, tak funkci represivní.

NÁZEV PRÁCE A KLÍČOVÁ SLOVA V ČESKÉM A ANGLICKÉM JAZYCE:

Název práce v českém jazyce:

Trestněprávní aspekty domácího násilí

Název práce v anglickém jazyce:

Criminal aspects of domestic violence

Klíčová slova v českém jazyce:

domácí násilí, oběť domácího násilí, trestní právo

Klíčová slova v anglickém jazyce:

domestic violence, victim of domestic violence, criminal law